

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025-2030

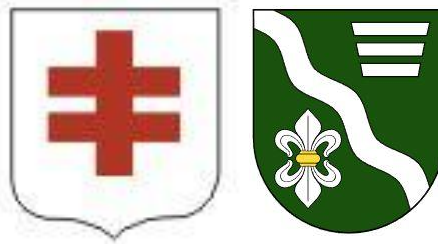

DIAGNOZA

**Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno –
środowiskowej obszaru funkcjonalnego obejmującego**

gminy Zarzecze i Roźwienica

wykonana na potrzeby *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze
i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030,*

opracowana przez:

EUROKONCEPT Sp. z o.o

przy współpracy:

Gminy Zarzecze,

Gminy Roźwienica,

Spis Treści

Spis Treści	2
Wstęp.....	4
1. Ogólna charakterystyka gmin objętych Strategią	6
1.1 Charakterystyka gminy Rożwienica	8
1.2 Charakterystyka gminy Zarzecze.....	9
2. Uwarunkowania demograficzne	10
3. Pomoc społeczna.....	16
4. Edukacja i wychowanie	19
5. Kultura	26
6. Sport	32
7. Aktywność obywatelska	35
8. Bezpieczeństwo publiczne	37
9. Środowisko naturalne i ochrona przyrody	41
9.1 Środowisko naturalne	41
9.2 Wody powierzchniowe	43
9.3 Wody podziemne	45
9.4 Zagrożenie powodziowe	47
9.5 Zagrożenie suszą	50
9.6 Ochrona przyrody	53
9.6.1 Formy ochrony przyrody na terenie gminy Rożwienica	53
9.6.2 Formy ochrony przyrody na terenie gminy Zarzecze	54
10. Dziedzictwo kulturowe	56
11. Turystyka, rekreacja i przestrzeń publiczna	78
12. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne.....	91
13. Infrastruktura komunikacyjna	94
14. Gospodarka mieszkaniowa.....	97
15. Budownictwo	99
16. Infrastruktura techniczna	101
16.1 Sieć wodociągowa	101

16.2	Sieć kanalizacyjna	102
16.3	Sieć gazowa	104
17.	Gospodarka odpadami	106
18.	Rynek pracy i bezrobocie	108
18.1	Ekonomiczne grupy ludności	108
18.2	Rynek pracy	110
18.3	Bezrobocie	111
19.	Gospodarka i rolnictwo	112
19.1	Gospodarka	112
19.2	Rolnictwo	117
20.	Gospodarka finansowa gmin	119
	Spis tabel	127
	Spis wykresów	128
	Spis map	129
	Spis zdjęć	130

Wstęp

Niniejsze opracowanie stanowi punkt wyjścia oraz podstawę opracowania *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030*, która jest istotnym narzędziem planowania i zarządzania procesami rozwojowymi dla Obszaru Funkcjonalnego obu gmin. Obszar ten powstał w wyniku nawiązania współpracy i zawarcia porozumienia międzygminnego, które ze sobą sąsiadują i są ze sobą powiązane funkcjonalnie.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno - środowiskowej, wymagana dla tego typu opracowań na podstawie ustawy z dn. 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r., poz. 198) ma fundamentalne znaczenie dla opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego. Jest bowiem kluczowym elementem w kompleksowej ocenie zasobów danego terytorium oraz w wypracowaniu strategicznych rozwiązań. Jej celem jest identyfikacja problemów, jak również potencjałów rozwojowych analizowanego obszaru funkcjonalnego, które służą następnie wypracowaniu wizji, celów i kierunków działań strategicznych, które z kolei posłużą do opracowania wynikających z potrzeb projektów rozwojowych, co przyczyni się do podniesienia poziomu życia i zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności.

Diagnoza ma na celu opis aktualnej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej terenu gminy Zarzecze oraz gminy Roźwienica. Podzielona jest na rozdziały które obejmują:

- ogólną charakterystykę gmin tworzących Obszar Funkcjonalny Porozumienia.
- uwarunkowania demograficzne,
- pomoc społeczną,
- wychowanie oraz edukację,
- sferę kultury,
- rynek pracy,
- przedsiębiorczość oraz rolnictwo,
- finanse komunalne,
- środowisko przyrodnicze oraz formy jego ochrony,
- dziedzictwo kulturowe,
- turystykę,
- infrastrukturę techniczną: drogową, kolejową, wodno-kanalizacyjną i gazową oraz gospodarkę odpadami komunalnymi,
- mieszkalnictwo oraz politykę przestrzenną.

Do analizy wyżej przedstawionych zagadnień wykorzystano przede wszystkim dane Głównego Urzędu Statystycznego zawarte w Banku Danych Lokalnych. Oprócz tego wykorzystano również dane pozyskiwane bezpośrednio od Urzędów Gmin, dostępne na stronach internetowych oraz w publikowanych dokumentach. Pomocne przy pracach nad niniejszym opracowaniem były również dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz Państwowego Instytutu Geologicznego.

Liderem porozumienia jest gmina Zarzecze.

Jako rok bazowy opracowania przyjęto rok 2024 ze względu na pełną dostępność danych z tego czasu. W celu analizy trendu przedstawianych zjawisk w dłuższym okresie dokonywano zestawień danych statystycznych na przestrzeni lat 2014-2024 lub 2020-2024.

1. Ogólna charakterystyka gmin objętych Strategią

Zasięg terytorialny opracowania *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030*, oraz zawartego w celu jej opracowania porozumienia międzygminnego dotyczy obszarów następujących gmin:

1. Wchodząca w skład powiatu przeworskiego gmina Zarzecze,
2. Wchodząca w skład powiatu jarosławskiego gmina Roźwienica.

Obszar gmin, będących przedmiotem niniejszego opracowania, przedstawiony został w ujęciu graficznym przy pomocy poniższej mapy.

Mapa 1 Zasięg terytorialny gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportalu

Obszar objęty *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030* (w skrócie – SRP), powstały na mocy zawartego porozumienia międzygminnego, zajmuje łączną powierzchnię 118 km², co stanowi 0,66 % powierzchni województwa podkarpackiego.

Największą gminą wchodzącą w skład obszaru SRP jest gmina wiejska Roźwienica, zajmująca powierzchnię 69 km², przez co stanowi 58,3% powierzchni ogólnej terytorium objętego *Strategią*. Mniejszą pod względem wielkości jest gmina wiejska Zarzecze o powierzchni 49 km², stanowiąca 41,7% powierzchni ogólnej obszaru funkcjonalnego. Powierzchnię gmin objętych *Strategią* oraz ich udział w powierzchni ogólnej analizowanego terenu przedstawia poniższa tabela.

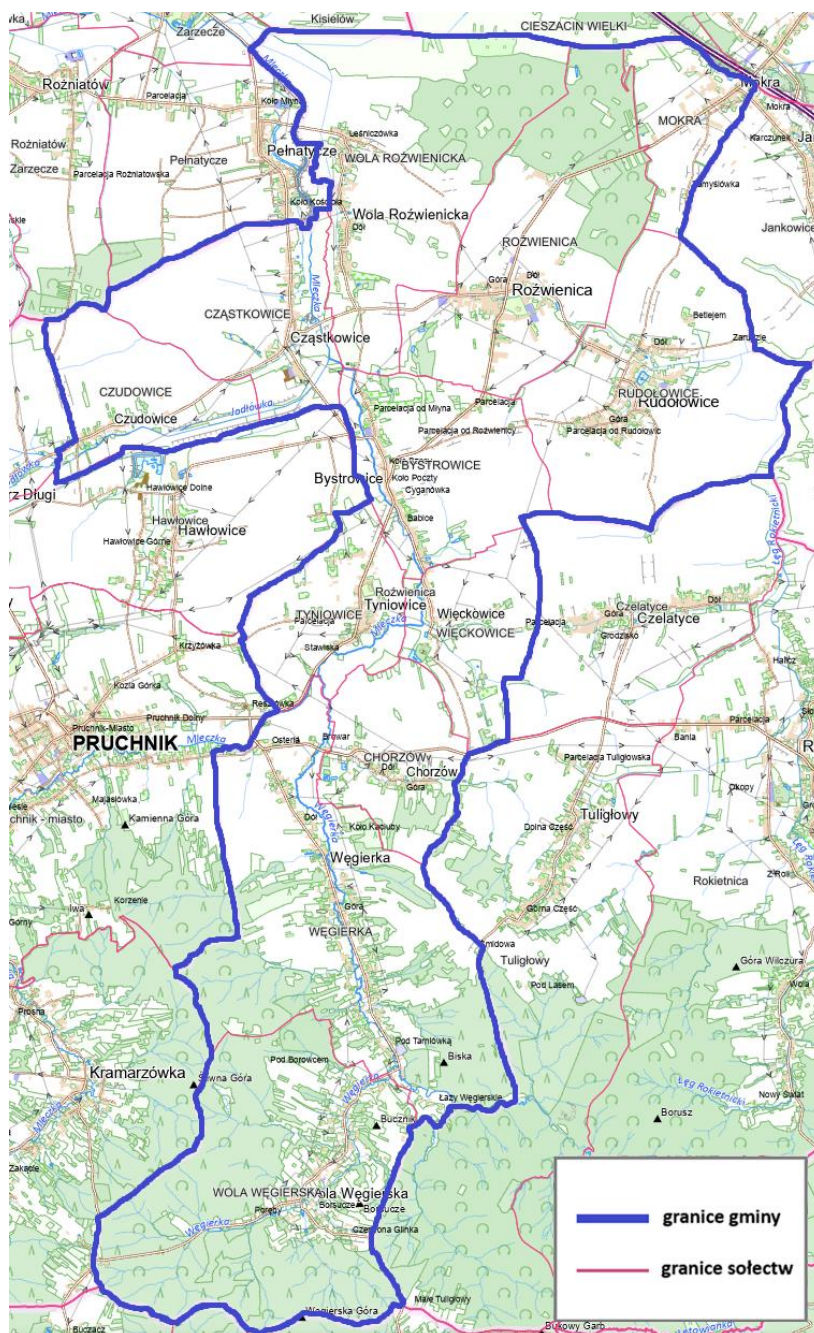
1.1 Charakterystyka gminy Roźwienica

Gmina Roźwienica jest gminą wiejską, położona jest w odległości 9 km od Jarosławia. Zajmuje powierzchnię 69 km². Zamieszkiwana jest przez około 6,1 tys. osób w 12 sołectwach: Bystrowice, Chorzów, Częstkowice, Czudowice, Mokra, Roźwienica, Rudołowice, Tyniowice, Węgierka, Więckowice, Wola Węgierska, Wola Roźwienicka.

Siedzibą władz gminnych jest sołectwo Roźwienica. Gospodarka gminy ma charakter rolniczy. Gmina graniczy z gminami Pawłosiów, Pruchnik, Rokietnica, Chłopice w powiecie jarosławskim oraz z gminą Krzywczyna w powiecie przemyskim i gminą Zarzecze w powiecie przeworskim.

Mapa 3 Miejscowości gminy Roźwienica

Źródło: <http://geoportal.gov.pl>

1.2 Charakterystyka gminy Zarzecze

Gmina Zarzecze jest gminą wiejską wchodzącą w skład powiatu przeworskiego. Jej powierzchnia wynosi 49 km². Leży nad rzeką Mleczką dopływem Wisłoka. Gospodarka gminy ma charakter rolniczy. Siedzibą władz gminy jest miejscowość Zarzecze, posiadająca dogodne połączenia drogowe z leżącym na wschód Jarosławiem (12 km) i na północny-zachód Przeworskiem (9 km). Zamieszkuje ją około 6,8 tys. osób. Składa się na nią 9 sołectw: Kisielów, Łapajówka, Maćkówka, Pełnatycze, Roźniatów, Siennów, Zalesie, Zarzecze oraz Żurawiczki. Gmina graniczy od zachodu z Kańczugą, od północy z Przeworskiem, od wschodu z Jarosławiem, od południa z Pruchnikiem i od południowego wschodu z Roźwienicą.

Mapa 4 Miejscowości gminy Zarzecze

Źródło: <http://geoportal.gov.pl>

2. Uwarunkowania demograficzne

Uwarunkowania demograficzne są jednym z kluczowych czynników mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą oraz kształtujących procesy rozwojowe na danym terytorium. Procesy demograficzne można analizować w oparciu o dane dotyczące liczby ludności, migracji i przyrostu naturalnego, struktury oraz prognozy demograficznej.

Badany obszar obejmujący obie gminy, zamieszkuje 12 993 osoby, co stanowi 0,75% ogólnej liczby ludności województwa podkarpackiego. Dane dotyczące liczby ludności oraz gęstości zaludnienia w poszczególnych gminach według stanu na dzień 31.12.2024 r. przedstawia poniższa tabela:

Tabela 2 Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w gminach SRP według stanu na 31.12.2024 r

Nazwa gminy	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (os/km ²)	Udział w liczbie ludności obszaru objętego Strategią (%)
gmina Roźwienica	6 105	88,8	47,0
gmina Zarzecze	6 888	140,0	53,0
Razem	12 993	110,1	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, że gminą z największą liczbą mieszkańców spośród objętych diagnozą jest gmina Zarzecze z 6 888 mieszkańcami, co stanowi 53% liczby ogólnej ludności obszaru objętego *Strategią*. Jest to też gmina z największą gęstością zaludnienia, wynoszącą 140,0 osoby na km². Gęstość zaludnienia ogółem dla obu gmin wynosi 110,1 osób/km², przy liczbie ludności 12 993.

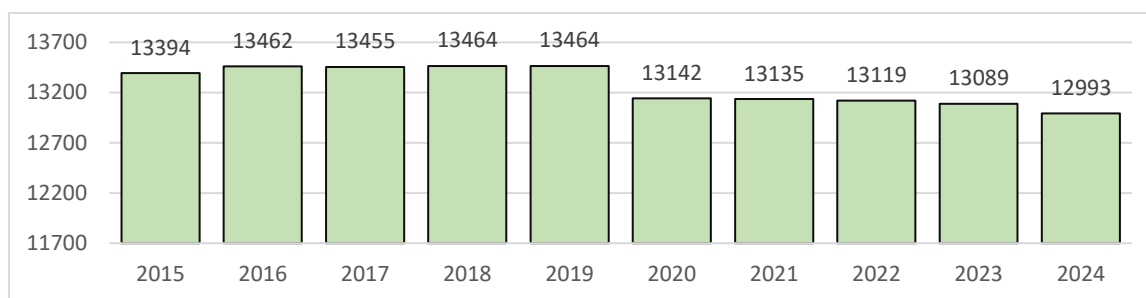
Liczba mieszkańców na przestrzeni lat 2015-2024 na analizowanym obszarze funkcjonalnym wykazuje tendencję spadkową. Największy ubytek nastąpił w gminie Zarzecze – 291 osób. Ogólnie na obszarze objętym *Strategią* liczba mieszkańców spadła o 401 osób – z 13 394 w 2015 roku do 12 993 w 2024 roku. Liczbę ludności w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2015-2024, a także zmiany w liczbie ludności ogółem w obszarze objętym *Strategią* przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 3 Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych gminach SRP na przestrzeni lat 2015-2024

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
gmina Roźwienica	6 218	6 225	6 232	6 228	6 235	6 172	6 180	6 172	6 147	6 105
gmina Zarzecze	7 176	7 237	7 223	7 236	7 229	6 970	6 955	6 947	6 942	6 888
Razem	13 394	13 462	13 455	13 464	13 464	13 142	13 135	13 119	13 089	12 993

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

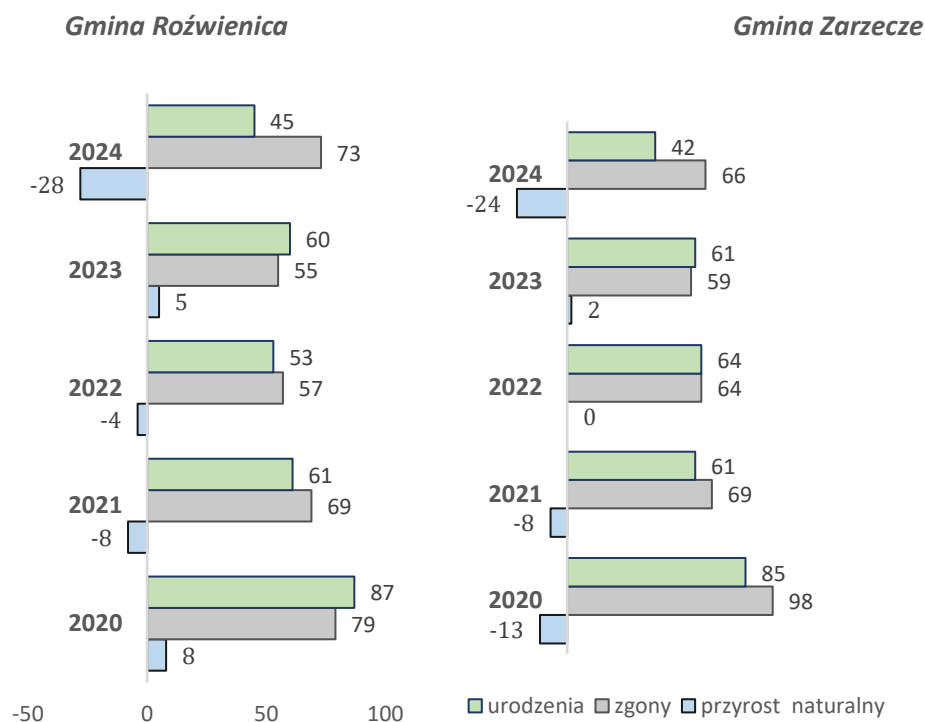
Wykres 1 Zmiany w liczbie ludności w obszarze objętym Strategią Rozwoju Ponadlokalnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W latach 2016-2029 w obu gminach obserwowano powolny, aczkolwiek korzystny trend wzrostu liczby ludności. Epidemia Covid która wybuchła (została ogłoszona) w roku 2020, przerwała ten stan rzeczy. W kolejnych latach, aż do 2024 r. w analizowanych gminach występował ujemny przyrost naturalny, spowodowany większą liczbą zgonów niż urodzeń. W roku 2024, mniejsza wartość przyrostu naturalnego wystąpiła w gminie Zarzecze, gdzie liczba urodzeń wyniosła 42, natomiast liczba zgonów 66. Dla całego obszaru objętego *Strategią* liczba urodzeń w 2024 roku wyniosła 87 podczas gdy liczba zgonów 139, przez co wartość przyrostu naturalnego była ujemna i wyniosła -52. Dane dotyczące urodzeń i zgonów w poszczególnych gminach objętych *Strategią* w latach 2020-2024 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2 Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminach SRP w latach 2020-2024 r.

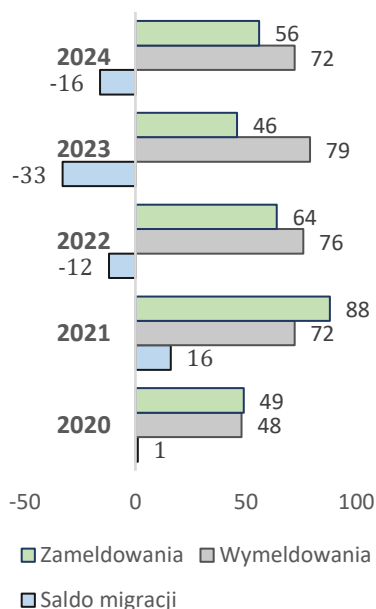
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zasadniczy wpływ na procesy demograficzne ma również kwestia migracji ludności. Na badanym obszarze w 2024 roku odnotowano 123 zameldowania oraz 158 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji przybrało postać ujemną i wyniosło -35. Najmniejsza wartość ujemnego salda migracji wystąpiła w 2024 roku w gminie Zarzecze (z bilansem -19). Dane dotyczące liczby zameldowań

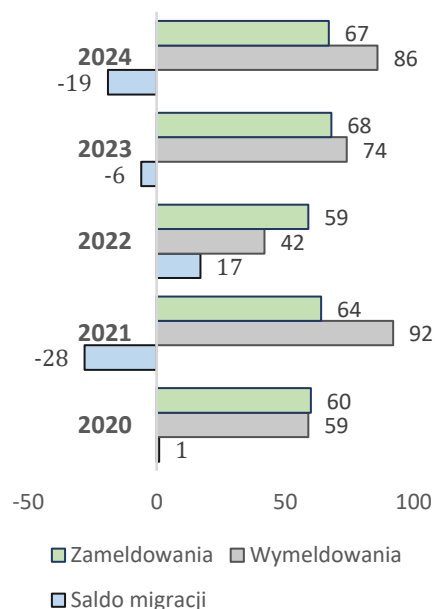
oraz wymeldowań w latach 2020-2024 r. na terenie poszczególnych gmin SRP przedstawia poniższy wykres:

Wykres 3 Liczba zameldowań i wymeldowań oraz saldo migracji w poszczególnych gminach OF

Gmina Roźwienica

Gmina Zarzecze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2020-2024 na obszarze gmin OF *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030*, zameldowało się łącznie 621 osób, natomiast wymeldowało się 705 osób, w wyniku czego saldo migracji wyniosło -84. Świadczy to o tym, że duży wpływ na zmniejszającą się liczbę mieszkańców omawianego obszaru ma zjawisko migracji. Dane meldunkowe nie są jednak najbardziej rzetelnym źródłem danych, a rzeczywista liczba mieszkańców gmin i ich aktualnego miejsca pobytu może być jeszcze bardziej niekorzystna.

Nieco większa liczba osób w latach 2020-2024 zameldowała się w gminie Zarzecze – 318, ale nastąpiło w niej także więcej wymeldowań – 358.

Dane dotyczące liczby zameldowań i wymeldowań, a także salda migracji w poszczególnych gminach OF *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy* na przestrzeni lat 2020-2024 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4 Liczba zameldowań, wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na przestrzeni lat 2020-2024

Nazwa gminy	Liczba zameldowań	Liczba wymeldowań	Wartość salda migracji
Gmina Roźwienica	303	347	-44
Gmina Zarzecze	318	358	-40
Gminy SRP razem	621	705	-84

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując powyższe dane, możemy zauważyć, że w obu gminach wartość salda migracji była ujemna.

Spadek liczby mieszkańców, który wynika z ruchu migracyjnego może prowadzić do stagnacji demograficznej oraz ekonomicznej danego obszaru. Odptyw mieszkańców dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, wykształconych, innowacyjnych i aktywnych, co przyczynia się do zmniejszenia zasobów pracy, a także obniżenia ich jakości. Podstawową przyczyną ruchów migracyjnych są przede wszystkim względy ekonomiczne i niekorzystne położenie geograficzne.

Analizując kierunki migracji na badanym obszarze na podstawie danych GUS, zauważyć można, że blisko połowa wymeldowań na przestrzeni lat 2020-2024 dotyczyła odptywu do ośrodków miejskich (521, tj. 73,9%), natomiast zaledwie 2,1% (15 osób) dotyczyło wymeldowań za granicę. Trudno jednak na podstawie przedstawionych danych określić faktyczny odptyw mieszkańców do ośrodków miejskich lub za granicę, ze względu na możliwość niedokonania przez nich obowiązków meldunkowych, w związku z czym liczba ta może być większa.

Liczbę wymeldowań do miast, na wieś oraz za granicę w poszczególnych gminach OF w okresie lat 2020-2024, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5 Liczba wymeldowań do miast oraz za granicę w poszczególnych gminach OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na przestrzeni lat 2020-2024

Nazwa gminy	Liczba wymeldowań do miast	Liczba wymeldowań na wieś	Liczba wymeldowań za granicę
Gmina Roźwienica	347	149	10
Gmina Zarzecze	174	174	5
Gminy SRP	521	323	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

We wszystkich gminach omawianego obszaru zdecydowanie przeważa grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni w wieku 18-64 lat) – według danych GUS z 2024 roku ich liczba wynosiła 7 814, tj. 60,1% ogółu mieszkańców. Większy udział mieszkańców w tej

grupie wiekowej w liczbie ludności ogółem, występowała w 2024 roku w Gminie Roźwienica – 60,5%.

Na przestrzeni lat 2020-2024, można zauważyć wzrostu działu osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (kobiety i mężczyźni poniżej 18 roku życia) – z 18,6% ogółu mieszkańców w 2020 roku do 20,6% w roku 2024. Jednocześnie nastąpił spadek udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – z 61,4% w 2020 roku do 60,1% w 2024 roku oraz przedprodukcyjnym - z 20,2% w 2020 roku do 19,2% w 2024 roku.

Strukturę mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2020 i 2024 w poszczególnych gminach OF *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica*, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 Struktura mieszkańców w poszczególnych gminach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica według trzech grup wiekowych w 2020 oraz 2024 roku

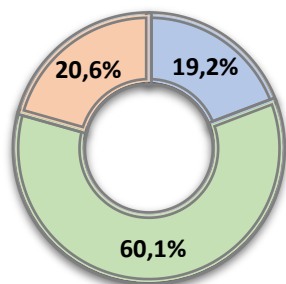
Nazwa gminy	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	2020	2024	2020	2024	2020	2024
Gmina Roźwienica	1 250	1 199	3 804	3 695	1 118	1 211
%	20,3	19,6	61,6	60,5	18,1	19,8
Gmina Zarzecze	1 372	1 301	4 270	4 119	1 328	1 468
%	19,7	18,9	61,3	59,8	19,1	21,3
OF SRP	2 662	2 500	8 074	7 814	2 446	2 679
%	20,2	19,2	61,4	60,1	18,6	20,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2024 na omawianym obszarze na tle województwa podkarpackiego wypada na korzyść diagnozowanego OF, ze względu na większy odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz mniejszy w wieku poprodukcyjnym. Stosunkowo korzystnie przedstawia się także porównanie wartości w przedziale wiekowym przedprodukcyjnym, co jednak, wobec jego globalnego spadku, źle rokuje na przyszłe lata. Porównanie struktury mieszkańców według trzech grup wiekowych przedstawia poniższy wykres.

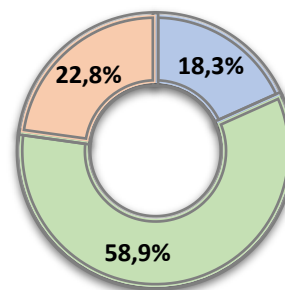
Wykres 4 Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych OF SRP Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica oraz w województwie podkarpackim w 2024 roku

OF SRP Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica

■ wiek przedprodukcyjny
■ wiek produkcyjny
■ wiek poprodukcyjny

województwo podkarpackie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Liczebność poszczególnych grup wiekowych przekłada się na wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, którym określa się stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (wiek przedprodukcyjny i poprodukcyjny) do liczby osób w wieku produkcyjnym. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, wskaźnik liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym dla całego OF Strategii, w 2024 roku wyniósł 66,2 natomiast dla województwa podkarpackiego – 69,8. Większa wartość wskaźnika w obszarze OF wystąpiła w tym czasie na obszarze gminy Zarzecze – 67,2. Biorąc pod uwagę współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (65 i więcej lat) w OF w 2024 roku kształtował się na poziomie 26,2 osoby (większa wartość w obszarze OF wystąpiła w gminie Zarzecze – 27,1), z kolei w województwie podkarpackim wartość ta osiągnęła 29,9. Innym wskaźnikiem określającym procesy demograficzne na danym obszarze jest odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem, który łącznie na terenie omawianych gmin wyniósł 17,4 (większa wartość w gminie Zarzecze – 18,1), natomiast ogólnie na terenie województwa podkarpackiego wyniosła ona – 19,6.

Liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wartość współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi oraz odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem w poszczególnych gminach OF SRP oraz w województwie podkarpackim w roku 2024, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7 Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach OF SRP Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica oraz ogólnie w województwie podkarpackim w 2024 roku

Nazwa gminy	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	Odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem
Gmina Roźwienica	65,2	25,3	16,8
Gmina Zarzecze	67,2	27,1	18,1

OF SRP	66,2	26,2	17,4
województwo podkarpackie	69,8	29,9	19,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, wskaźniki obciążenia demograficznego na obszarze analizowanego obszaru w dwóch przypadkach przybierały niższe wartości niż średnia województwa podkarpackiego – dotyczy to współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi oraz odsetka osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem, co świadczy o mniejszym udziale liczby osób starszych w liczbie ludności ogółem. Bardziej widoczny ten problem jest w gminie Zarzecze, gdzie wartości te były wyższe niż w gminie Roźwienica, ale i tak nie przekraczały wskaźników dla województwa. Ogólnie na analizowanym obszarze można zauważyć przejawiający się proces starzenia się społeczeństwa przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym. To z kolei w perspektywie czasu negatywnie wpływać będzie na rozwój demograficzny i ekonomiczny.

3. Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej pomocą społeczną określa się instytucję polityki społecznej państwa, która ma na celu wspieranie osób i rodzin w przewyżnianiu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, przy wykorzystaniu własnych możliwości i uprawnień. Wsparcie osobom oraz rodzinom w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w godnych warunkach, udzielane jest w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. Sprawy obejmujące zagadnienia z zakresu pomocy społecznej należą do zadań własnych gminy.

Działania z zakresu pomocy społecznej w gminach realizowane są przez ośrodki pomocy społecznej lub centra usług wspólnych. Na analizowanym obszarze, działania te są realizowane przez:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Roźwienicy,
2. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu.

Oprócz wskazanej powyżej ustawy o pomocy społecznej, ośrodki wykonują swoje zadania również na podstawie innych ustaw, tj. m. in.:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 390),
- ustawy z dnia 7 września 2007 r. pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 581),
- ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297),
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2022 r. poz. 1577 z późn. zm.),

- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2021 r. poz. 1744 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2123),
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176 z późn. zm.).

Ośrodki pomocy społecznej udzielają pomocy pieniężnej i niepieniężnej, tj. tzw. środowiskowej pomocy społecznej, osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku. Prawo do świadczeń pieniężnych w ramach społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza określonego w przepisach kryterium dochodowego.

Pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej określana jest jako środowiskowa pomoc społeczna. Beneficjentami pomocy środowiskowej są wszyscy członkowie gospodarstw domowych, którzy w danym roku przynajmniej raz otrzymali jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej, a także osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy. Z kolei zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej to udział beneficjentów tejże pomocy w liczbie ludności ogółem, co pozwala określić skalę problemu w tej kwestii.

Liczbę gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach analizowanego obszaru, a także zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2023, przedstawia poniższa tabela (na dzień utworzenia dokumentu brak było danych GUS za 2024 r.).

Tabela 8 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w obu gminach OF Strategii w 2023 roku

Nazwa gminy	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej
Gmina Roźwienica	142	461	747	7,5
Gmina Zarzecze	110	301	434	4,3
Obszar Funkcjonalny SRP	242	762	1 181	5,9

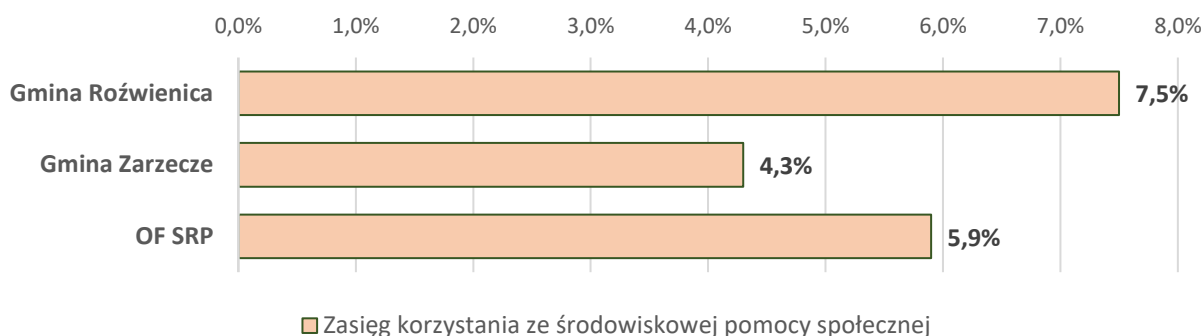
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, że największa liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2023 roku wystąpiła w gminie Roźwienica – 142. Odnotowano tam też wyższą niż w gminie Zarzecze liczbę osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej- 461 osób, oraz wyższy wskaźnik zasięgu korzystania z niej -7,5%. Ogólnie dla całego analizowanego

obszaru w 2023 roku, udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem wyniósł 5,9%.

Dane dotyczące zasięgu środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030, w roku 2023, przedstawia poniższy wykres.

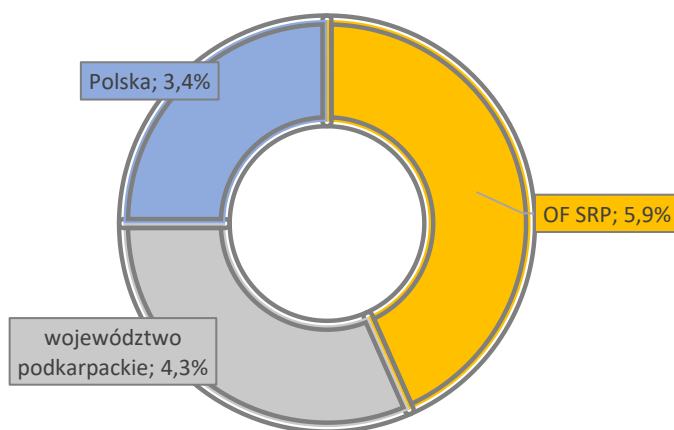
Wykres 5 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030 w roku 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie omawianego obszaru, wskaźnik dotyczący udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem -5,9%, kształtował się powyżej średniej dla województwa podkarpackiego, który wynosił w 2023 roku – 4,3%, a także powyżej średniej dla całego kraju (3,4%), co może świadczyć o występowaniu większej liczby ludności, która wymaga pomocy ośrodków pomocy społecznej niż w innych częściach województwa, większy zasięgu ubóstwa czy też wykluczenia społecznego. Wskazane dane zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 6 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2023 na OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030, w województwie podkarpackim oraz ogólnie na terenie kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W gminie Zarzecze (Podkarpackie) funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy przy

ul. Zalesie 36, Zalesie Żurowskie, prowadzony przez gminę Zarzecze, przeznaczony dla osób potrzebujących wsparcia dziennego z filią w Łapajówce. W ramach swojej działalności Dzienny Dom Pomocy oferuje swoim uczestnikom przede wszystkim zaspokojenie potrzeb życiowych, m.in. poprzez zapewnienie miejsca do bezpiecznego i godnego spędzania czasu, dowóz do DDP i z powrotem, usługi opiekuńcze

i pielęgnacyjne, w tym pomoc w utrzymaniu higieny osobistej, posiłki, udział w zajęciach terapeutycznych m.in. plastycznych, muzycznych, udział w rehabilitacji indywidualnej i grupowej, dostęp do środków przekazu, udział minimum raz w miesiącu w imprezach kulturalnych, rekreacyjnych i towarzyskich, pomoc w rozwinięciu i wzmacnianiu aktywności i samodzielności życiowej, pomoc psychologiczną, poradnictwo i wsparcie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych oraz bieżących spraw życia codziennego.

4. Edukacja i wychowanie

Edukacja wraz z wychowaniem pełni niezwykle ważną rolę w sferze społecznej oraz w kształtowaniu kapitału ludzkiego, mając kluczowe znaczenie dla szans rozwojowych społeczeństwa. Jakość kapitału ludzkiego, na którą wpływ ma system edukacji, rzutuje zasadniczo m. in. na rynek pracy. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych gminy, a wydatki przeznaczane na kwestie z nią związane stanowią znaczną część budżetu każdej gminy.

Ważną rolę w wychowaniu dzieci pełnią instytucjonalne formy opieki nad najmłodszymi dziećmi. Do form opieki nad dziećmi do lat trzech możemy zaliczyć żłobki oraz kluby dziecięce, w ramach których, realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna. Korzystanie z tego typu placówek ma również pozytywny wpływ na rynek pracy, dzięki możliwości uczestnictwa w nim rodziców dzieci. W 2025 roku na terenie analizowanego obszaru, liczba dzieci w wieku do lat 3 wynosiła łącznie 448. Funkcjonowały 3 żłobki których organem prowadzącym były Samorządy Gmin. Jeden żłobek funkcjonował w gminie Roźwienica natomiast 2 żłobki funkcjonowały w gminie Zarzecze. Liczbę dzieci w wieku do lat 3 według danych z 2024 roku w poszczególnych gminach OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7 Liczba dzieci w wieku do lat 3 w poszczególnych gminach „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze” w 2024 roku

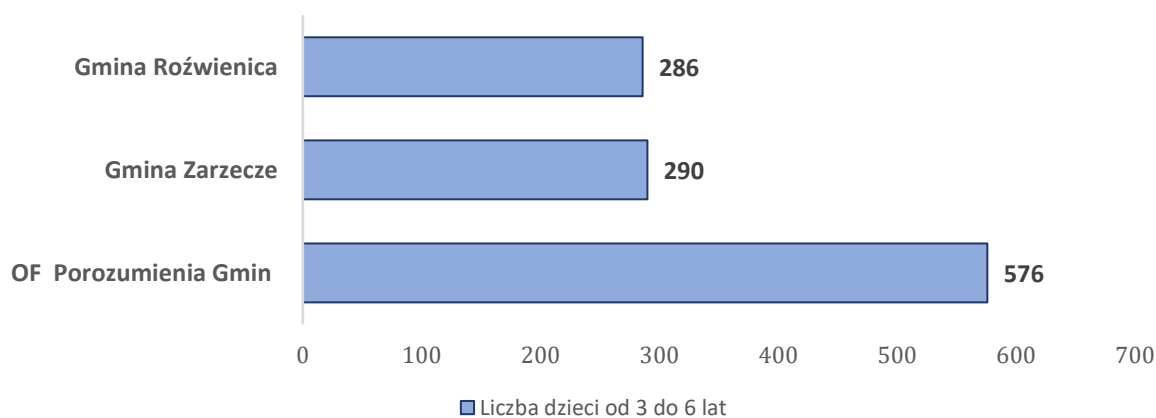
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Większa część liczby dzieci do lat 3 w 2024 roku występowała na terenie Gminy Zarzecze, co ma związek z tym, że jest to gmina z większą liczbą mieszkańców spośród analizowanych gmin.

Wychowanie przedszkolne realizowane jest w placówkach wychowania przedszkolnego, do których zalicza się przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne. Ma ono na celu zapewnienie dzieciom opieki, wspomaganie indywidualnego rozwoju i wypełnienie podstawy programowej oraz obejmuje dzieci w wieku od 3 do 6 roku życia.

Tak samo jak w przypadku wskazywanej powyżej liczby dzieci w wieku do lat 3, na terenie analizowanych gmin w 2024 roku, największa liczba dzieci od 3 do 6 roku życia występowała w gminie Zarzecze. Łącznie na analizowanym obszarze, liczba dzieci w tym przedziale wiekowym wynosiła 576. Dane dotyczące liczby dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8 Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie gminy Roźwienica funkcjonują następujące placówki oświatowe:

Szkoły publiczne prowadzone przez gminę Roźwienica

- Szkoła Podstawowa im. Orłów Lwowskich w Roźwienicy,
- Szkoła Podstawowa w Rudołowicach,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Curie-Skłodowskiej w Węgerce,
- Szkoła Podstawowa W Tyniowicach,
- Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Woli Węgierskiej.

Szkoły publiczne prowadzone przez Stowarzyszenie Na Rzecz Edukacji i Kultury Gminy Roźwienica:

- Społeczna Szkoła Podstawowa w Częstkowicach,
- Społeczna Szkoła Podstawowa w Woli Roźwienickiej,

Placówki przedszkolne prowadzone przez Stowarzyszenie Na Rzecz Edukacji i Kultury Gminy Roźwienica:

- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 1 w Roźwienicy,
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 2 w Roźwienicy,
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 4 w Rudołowicach,
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 5 w Węgerce,
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 6 w Węgerce,
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 8 w Tyniowicach
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 9 w Bystrowicach - Przedszkole Opiekuńcze,
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 10 w Częstkowicach,
- Publiczne Przedszkole w Roźwienicy Oddział Przedszkolny nr 11 w Woli Roźwienickiej,
- Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej w Rudołowicach,
- Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej w Woli Węgierskiej,

Żłobki prowadzone przez gminę 2

- Gminny Żłobek „Bajkowa Kraina” w Roźwienicy.

Na terenie gminy Zarzecze funkcjonują następujące placówki oświatowe:

Zespoły Szkół:

- Zespół Szkół w Zarzeczu, w którego skład wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zarzeczu,
 - Szkoła Filialna im. Orła Białego w Pełnatyczach,
 - Szkoła Filialna im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Roźniatowie,
 - Przedszkole Publiczne w Zarzeczu.
- Zespół Szkół im. Wincentego Witosa w Zarzeczu w którego skład wchodzi:
 - Branżowa Szkoła I stopnia,
 - Technikum,
 - Liceum Ogólnokształcące,
 - Internat,
 - Szkolne Schronisko Młodzieżowe.

Szkoły publiczne prowadzone przez gminę Zarzecze

- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Siennowie,
- Szkoła Podstawowa im. Św. Brata Alberta w Żurawiczkach,
- Szkoła Podstawowa im. Św. Królowej Jadwigi w Maćkówce,

Przedszkole prowadzone przez gminę Zarzecze:

- Przedszkole Publiczne w Zespole Szkół w Zarzeczu,

Żłobki prowadzone przez gminę Zarzecze:

- Publiczny Żłobek w Zarzeczu,
- Publiczny Żłobek w Roźniewie.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2024 roku na terenie OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźniewica”, funkcjonowało łącznie 10 przedszkoli, a także oddziały przedszkolne w 4 szkołach podstawowych. Łączna liczba oddziałów przedszkolnych wynosiła 28. Wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 464 dzieci, co stanowiło 80,5% ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym (tj. 576 osób).

Większa liczba dzieci objętym wychowaniem przedszkolnym wystąpiła w gminie Zarzecze - 92,4% ogółu dzieci w wieku od 3 do 6 lat, natomiast w gminie Roźniewica współczynnik ten wynosił - 68,5%.

Liczbę placówek wychowania przedszkolnego oraz liczbę i odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w poszczególnych gminach OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźniewica” w 2024 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9 Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w poszczególnych gminach OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźniewica” w 2024 roku.

Gmina	Liczba przedszkoli (objekty)	Liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (objekty/oddziały)	Liczba oddziałów przedszkolnych	Liczba dzieci w wieku przedszkolnym - 3-6 lat (os.)	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (os.)	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (w %)
Gmina Roźniewica	9	2	12	286	196	68,5
Gmina Zarzecze	1	4	14	290	268	92,4
RAZEM	10	6	26	576	464	80,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Pierwszym etapem zorganizowanej edukacji jest szkolnictwo podstawowe. Od 2017 roku, w wyniku przeprowadzonej reformy oświaty, okres nauki w szkole podstawowej został wydłużony

z 6 do 8 lat, a następnym etapem edukacji stało się do wyboru 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnia szkoła branżowa I stopnia i 2-letnia szkoła branżowa II stopnia.

Na terenie omawianego obszaru, według danych z 2024 roku funkcjonowało łącznie 11 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 971 uczniów. Na jeden oddział w szkole przypadało średnio 11 uczniów, natomiast zatrudnionych nauczycieli (pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych) w przeliczeniu na etaty było 61,5. Większa liczba uczniów występowała w gminie Zarzecze – łącznie 525 uczniów (tj. 54% ogólnej liczby uczniów w OF), którą zamieszkuje zarazem największa liczba mieszkańców.

Liczbę szkół podstawowych oraz uczniów, a także liczbę uczniów na 1 oddział w szkole i liczbę nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w poszczególnych gminach OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10 Liczba szkół, uczniów oraz etatów nauczycieli w poszczególnych gminach OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku

Gmina	Liczba szkół podstawowych (wraz z filiami)	Liczba uczniów	Uczniowie na 1 oddział	Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty
Gmina Roźwienica	7	446	9	71,7
Gmina Zarzecze	4	525	13	51,4
RAZEM	11	971	11	61,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Miarą powszechności nauczania, służącą do oceny aktywności edukacyjnej ludności jest tzw. współczynnik skolaryzacji, którego analizy dokonuje się z uwzględnieniem poziomu nauczania. W statystyce stosuje się dwa rodzaje tego współczynnika: brutto, określający relację liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej temu poziomowi nauczania; oraz netto, określający relację liczby osób w danej grupie wiekowej, uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej danemu poziomowi kształcenia.

Spadek wartości współczynnika skolaryzacji jest przede wszystkim wynikiem uczęszczania przez uczniów z terenu gminy do placówek w innych gminach i jest zjawiskiem niekorzystnym, ponieważ świadczy o spadającej liczbie uczniów na terenie danej gminy. Spadająca liczba dzieci uczęszczających do szkół stanowi istotny problem dla gmin, ze względu na rosnące koszty utrzymania szkół oraz malejącą z tego powodu subwencją oświatową. Środki z subwencji oświatowej, w niektórych gminach pokrywają zaledwie 40-60 % kosztów funkcjonowania placówek oświatowych, przez co pozostałą część gminy muszą wydatkować z własnego budżetu, co wpływa z kolei na ilość działań inwestycyjnych.

Analizując współczynnik skolaryzacji brutto dla poszczególnych gmin OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” zauważyć można, że w obu gminach na przestrzeni lat

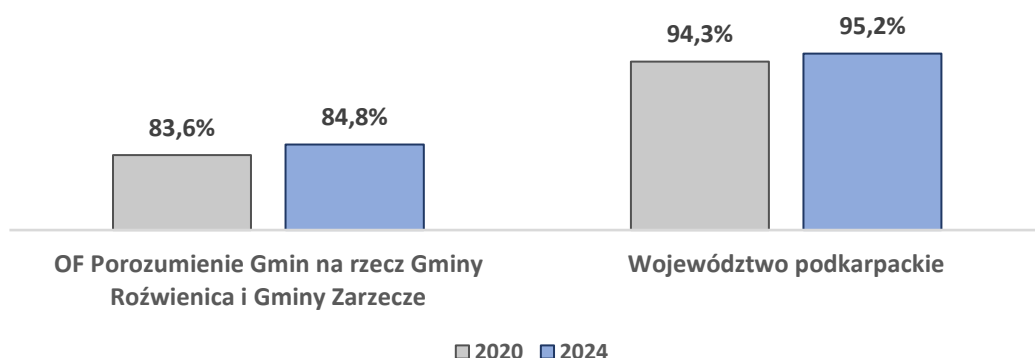
2020-2024 doszło do nieznacznego spadku wartości tego współczynnika. W 2024 roku, wyższa wartość współczynnika wystąpiła w gminie Zarzecze – 90,99%, natomiast w gminie Roźwienica przybrał wartość – 78,66%.

Ogólnie na terenie analizowanego obszaru w 2024 roku, wskaźnik skolaryzacji brutto wyniósł 84,8%, wzrastając 1,2% w stosunku do roku 2020 (83,6%). Wartość wskaźnika w roku 2024 była znacznie poniżej średniej w województwie podkarpackim, gdzie wartość ta wynosiła 95,2%.

Zauważyć jedna należy, znaczną dysproporcję we współczynniku skolaryzacji obu gmin. Wartość dla gminy Zarzecze jest wyższa niż średnia dla województwa podkarpackiego i wzrosła w stosunku do roku 2020 o 6,84% gdy w tym samym okresie, wartość dla gminy Roźwienica spadła o 4,48%.

Dane dotyczące wskaźnika skolaryzacji brutto w gminach „Porozumienia” oraz w województwie podkarpackim w 2010 i 2024 roku, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9 Współczynniki skolaryzacji na terenie OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2020 oraz 2024 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jakość edukacji na poziomie podstawowym ocenić można na podstawie wyników egzaminu ósmoklasisty, do którego przystąpienie jest warunkiem ukończenia szkoły. Egzamin obejmuje wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do trzech kluczowych przedmiotów nauczania: języka polskiego, matematyki i języka obcego nowożytnego.

Na terenie omawianego obszaru w 2024 roku do egzaminu ósmoklasisty przystąpiło 70 uczniów, a liczba szkół w których przeprowadzono egzaminy, wyniosła 11. Średnie wyniki z języka polskiego w OF wyniosły 54% (wyższy średni wynik w gminie Zarzecze – 58%, niższy w gminie Roźwienica – 50%), z matematyki – 46 % (wyższy średni wynik w gminie Zarzecze – 50%, niższy w gminie Roźwienica – 42%), natomiast z języka angielskiego – 63% (wyższy średni wynik w gminie Roźwienica – 64%, niższy w gminie Zarzecze – 62%). W przypadku wszystkich, średnie wyniki w OF kształtowały się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego.

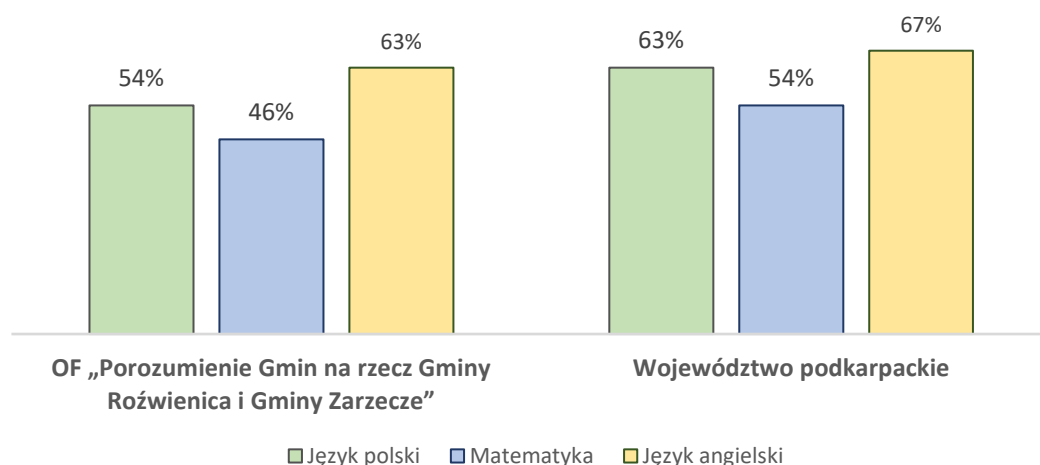
Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2024 r. w poszczególnych gminach OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku, a także ogólnie w OF i w województwie podkarpackim, przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 11 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych gminach OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku

Nazwa gminy	Język polski		Matematyka		Język angielski	
	Liczba zdających	Średni wynik (%)	Liczba zdających	Średni wynik (%)	Liczba zdających	Średni wynik (%)
Gmina Roźwienica	26	50	26	42	26	64
Gmina Zarzecze	44	58	44	50	44	62
RAZEM	70	54	70	46	70	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Wykres 10 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Młodzież z terenu gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica”, jeżeli chodzi o szkolnictwo ponadpodstawowe, młodzież obu gmin korzysta także z placówek zlokalizowanych w miastach Jarosław i Przeworsk oraz Rzeszów. Istotną kwestią przy wyborze danej szkoły jest również możliwość dojazdu poprzez funkcjonujące połączenia komunikacyjne.

5. Kultura

Kultura ma zasadniczy wpływ na jakość życia, tworząc relacje społeczne i pomagając w zaspokajaniu indywidualnych potrzeb niematerialnych, musi być jednak stale rozwijana. Duże znaczenie w tym aspekcie ma funkcjonująca infrastruktura kulturalna. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Gminy organizują działalność kulturalną poprzez tworzenie samorządowych instytucji kultury, dla których prowadzenie tego typu działalności jest głównym celem statutowym. Poniżej przedstawione zostały instytucje kultury wraz z dostępną infrastrukturą kulturalną w poszczególnych gminach OF „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica”.

Gmina Roźwienica

W gminie Roźwienica brak jest Centrum Kultury.

Domy Kultury

Funkcjonują w miejscowościach we wszystkich miejscowościach Gminy.

Izby Pamięci

Izba Pamięci „Ocalić od zapomnienia” w Chorzowie

Izba Pamięci, która powstała z inicjatywy Jana Paszczyńskiego, znajduje się w budynku OSP Chorzów. Najcenniejszym eksponatem chorzowskiej Izby Pamięci jest dwutłokowa pompa ssąco-tłocząca o średnicy cylindrów 100 mm i wydajności około 200 litrów wody na min. Wyprodukowana została w 1924 r. przez „Krajową wytwórnię i skład przyborów pożarnych we Lwowie”. Jest to jedyna sprawna technicznie sikawka konna na terenie powiatu jarosławskiego. Interesująca jest także autopompa wraz z działkiem wodnym ze Stara 26 P z 1971 r. Ze sprzętu oświetleniowego na uwagę zasługuje niemiecka lampa akumulatorowa „Eisemann” pochodząca z lat 30. XX w. Pośród środków alarmowania najciekawsze to m.in. trąbka zwana „sygnałówką” z lat 20. XX wieku, gong z łuski artyleryjskiej oraz kilka typów ręcznych syren alarmowych i samochodowych. Z umundurowania najcenniejsze eksponaty stanowią czapki litewska, austriacka, duńska, belgijska, francuska oraz amerykańska.

Zdjęcie 1 Strażacka Izba Pamięci „Ocalić od zapomnienia”

Źródło: powiat jarosławski

Szkolna Izba Pamięci w Rudolowicach

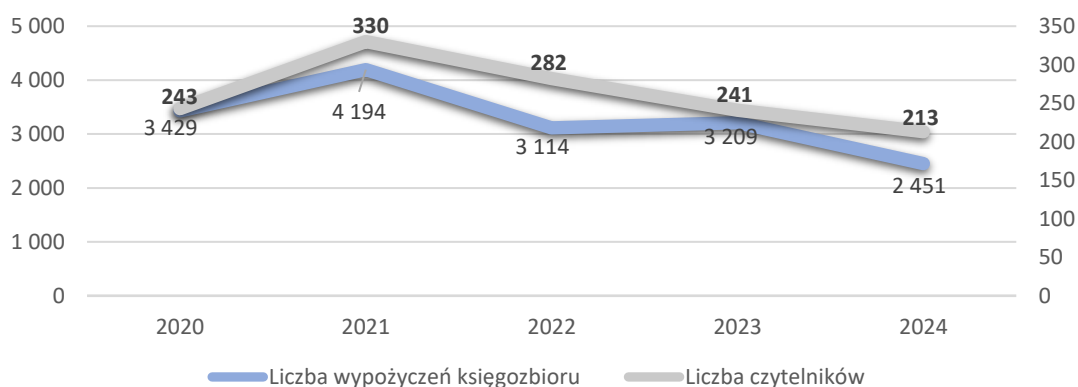
Szkolna Izba Pamięci w Rudolowicach przyczynia się do ocalenia od zniszczenia zagrożonych zbiorów prywatnych, środowiskowych oraz tych o nieznanym pochodzeniu, przy minimalnym zaangażowaniu darczyńców. Sfotografowane pamiątki zostały opracowane i umieszczone na stałej, ogólnodostępnej ekspozycji, która służy mieszkańcom oraz gościom do poznawania przeszłości i tradycji Regionu. Ponieważ codziennie ulega zniszczeniu wiele cennych, nierozpoznanych świadectw historycznych, grupa miłośników historii ogłasza gotowość utrwalenia przedmiotów i archiwaliów związanych z przeszłością Naszej miejscowości, przekazanych przez wszystkich tych, którzy chcą się nimi podzielić z innymi. Szkolna Izba Pamięci ma być ratunkiem dla zagrożonych relacji, materiałów i zbiorów. Osoby, które nie chcą rozstawać się ze swoimi archiwami, a uważają, że znajdują się w posiadaniu rzeczy godnych uwagi, mogą podzielić się swoimi zbiorami. W takim przypadku materiały po zdigitalizowaniu zostaną zwrócone właścicielom.

Gminna Biblioteka Publiczna w Roźwienicy

Na terenie gminy Roźwienica działa Biblioteka Publiczna, która podzielona jest na dwie placówki. Biblioteki działają w oparciu o Statut, który zastał nadany 25 marca 1998 r. Pierwszy wpis do księgi inwentarzowej GBP w Roźwienicy to lata 1940. Księgozbiór w pierwszej kolejności znajdował się w Jarosławiu, następnie w Więckowicach i Bystrowicach. Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Węgerce powstała w 1961 roku. Od początku swojej działalności jej księgozbiór znajduje się w Węgerce.

Gminna Biblioteka Publiczna w Roźwienicy mieści się w budynku starej szkoły w Roźwienicy. Natomiast filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Roźwienicy z siedzibą w Węgerce, mieści się w budynku przy remizie OSP w Węgerce.

Wykres 11 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Roźwienicy w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Inwentaryzacja kultury gminy Roźwienica

Najważniejsze instytucje i podmioty kultury

Gminna Biblioteka Publiczna w Roźwienicy działa w dwóch placówkach: główna w Roźwienicy oraz filia w Węgierce. Biblioteka prowadzi podstawową działalność wypożyczalnią i inicjatywy czytelnicze.

Wyraźny brak Gminnego Ośrodka Kultury (GOK) — działalność kulturalna jest w dużej mierze realizowana przez lokalne stowarzyszenia oraz podmioty nieformalne/branżowe (hodowcy, organizatorzy imprez głównie samorządy sołectw) przy współpracy i partnerstwie z Gminą Roźwienica. Kultura lokalna opiera się na stowarzyszeniach i inicjatywach oddolnych — zarejestrowane aktywnie organizują wydarzenia, opiekę nad miejscami pamięci i prowadzą działania edukacyjne.

Wydarzenia o charakterze regionalnym mają potencjał promocyjny — imprezy związane z hodowlą koni huculskich przyciągają uczestników z innych województw i mogą być ważnym elementem oferty kulturalnej/turystycznej gminy czy festiwal folklorystyczny („Na Rudołowską Nutę”) promujący lokalne tradycje ludowe związaną zarówno z tańcem jak i muzyką. Ważnym wydarzeniem jest również spotkanie w przysiółku Betlejem, gdzie przekazywane jest Betlejemskie Światółko Pokoju, niesione przez członków stowarzyszeń turystycznych, głównie z Jarosławia.

Stowarzyszenie Miłośników Historii i Tradycji Rudołowic. Zarejestrowane stowarzyszenie (dane KRS) prowadzące działalność popularyzatorską związaną z historią lokalną — organizuje spotkania, wydarzenia historyczne i aktywność przy dworku Dembińskich.

Stowarzyszenie Miłośników Tradycji Ludowych „Familia” z Rudołowic. Jego misją jest podtrzymywanie i promowanie ludowych tradycji regionu — przede wszystkim poprzez działalność Zespołu Pieśni i Tańca „Familia” im. Heleny i Wiktora Gołębiów. Stowarzyszenie nie tylko organizuje lokalne i ogólnopolskie koncerty i występy taneczne, ale pielęgnuje repertuar pieśni, przyśpiewek i tańców, dbając o oryginalność strojów i instrumentów takich jak cymbały, skrzypce czy klarnet. Stowarzyszenie aktywnie współorganizuje festiwale folklorystyczne („Na Rudołowską Nutę”) oraz dba o to, by tradycja była przekazywana młodszemu pokoleniom.

Stowarzyszenie Tradycji i Kultury Parafii Tyniowice powstało w 2016 r. Siedzibą Stowarzyszenia jest wieś Tyniowice. Terenem działania jest Parafia Tyniowice położona na obszarze Sołectwa Chorzów i Sołectwa Tyniowice.

Istotną rolę kulturotwórczą pełnią lokalni gospodarze i hodowcy (np. Hodowla Konia Huculskiego Bogdana Malca w Chorzowie) oraz wydarzenia takie jak „Ścieżka Huculska na Śmidowej” — imprezy te mają charakter zarówno sportowo-kulturowy, jak i promocyjny dla obszaru.

Luki i możliwości

Utworzenie lub formalne wsparcie Gminnego Ośrodka Kultury w sieci. Stała współpraca z lokalnymi stowarzyszeniami — by formalnie powiązać działania edukacyjne, turystyczne i historyczne z ofertą gminną.

Wykorzystanie wydarzeń (np. Ścieżka Huculska na Śmidowej, Festiwal Folklorystyczny) do promocji kulturalno-turystycznej gminy (np. pakiety zwiedzania dworów, stacje z lokalnymi produktami).

Zdjęcie 2 Zespół Pieśni i Tańca „Familia” z Rudolowic

Źródło: Urząd Gminy w Rożwienicy

Gmina Zarzecze

Centrum Kultury w Zarzeczu

Centrum Kultury powstało na mocy uchwały Rady Gminy z dnia 28 marca 2007 roku i jest to jedyna samorządowa instytucja kultury na terenie gminy Zarzecze. Zgodnie ze Statutem instytucja prowadzi działalność polegającą na organizowaniu, upowszechnianiu, ochronie oraz koordynowaniu działalności kulturalnej na terenie gminy. Siedzibą Centrum Kultury jest zabytkowy pałac Rodu Dzieduszyckich.

Centrum Kultury realizuje roczny plan pracy opiniowany i zatwierdzany przez Radę Programową. Do ważniejszych wydarzeń należy organizowanie: Dnia Gminy Zarzecze, Festynu pod Platanem – Regionalnego Przeglądu Grup Śpiewaczych, Rokrocznie jednostka organizuje: konkurs kolęd i pastorałek, warsztaty dla zespołu mażoretek, konkursy plastyczne, konkursy z okazji świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocy, konkursy fotograficzne, a także bal karnawałowy dla dzieci, zajęcia taneczne i plastyczne.

Centrum Kultury współorganizuje także: dożynki gminne, konkurs plastyczny „Zapobiegajmy pożarom” (eliminacje wojewódzkie), imprezy z okazji świąt państwowych. Nasza instytucja współpracuje z Muzeum Dzieduszyckich, Oddziałem Muzeum w Jarosławiu w zakresie: organizacji Nocy Muzeów, wystaw czasowych, oprowadzania turystów po wnętrzach muzealnych i innych wydarzeniach w zależności od potrzeb.

Wiele imprez organizujemy na terenie odrestaurowanego parku, gdzie w okresie letnim stoi piękna estrada, na której odbywają się występy.

Przy Centrum Kultury działają cztery Zespoły Śpiewacze: z Maćkówki, Rożniatowa, Kisielowa i Łapajówki. Zespoły biorą udział w przeglądach, festynach i konkursach zdobywając nagrody i wyróżnienia. Opiekę nad zespołami sprawuje instruktor Centrum Kultury.

Centrum Kultury sprawuje także opiekę nad zespołem mażoretek, który towarzyszy w występach gminnej orkiestry dętej.

Aby sprostać powyższym wyzwaniom, niezbędny jest zakup wyposażenia w postaci nagłośnienia estradowego i sceny mobilnej, krzesełek przenośnych i namiotów wystawienniczych.

Biblioteka Gminna

Gminna Biblioteka Publiczna im. Prymasa Tysiąclecia ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Zarzeczu jest instytucją kultury wpisaną do rejestru instytucji kultury pod nr 2/2001, posiada aktualny statut oraz osobowość prawną.

Biblioteka zajmuje trzy pomieszczenia o powierzchni użytkowej 76 m² w Starej Szkole w Zarzeczu. Biblioteka prowadzi swoją działalność w oparciu o system biblioteczny SOWA MARC-21.

Poza podstawowymi zadaniami wynikającymi z działalności Biblioteki, nawiązuje ona współpracę z oddziałami przedszkolnymi oraz z Zespołem Szkół im. Jana Pawła II w Zarzeczu. Pod potrzeby nauczycieli organizowane są tematyczne lekcje biblioteczne.

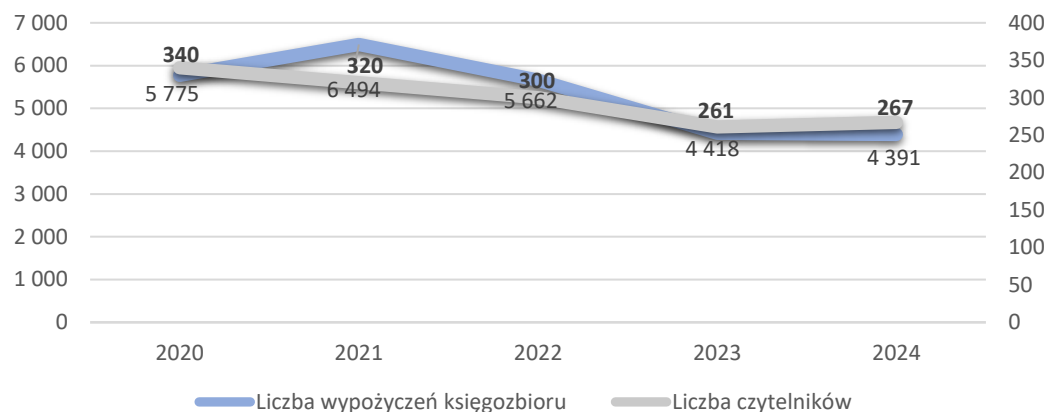
Zaprasza również najmłodszych czytelników do kącika edukacyjnego przygotowanego specjalnie dla nich, dzieci mogą tutaj kolorować, pisać, układać puzzle czy grać w gry podczas gdy rodzice będą zajęci wybieraniem książek do czytania dla siebie.

Biblioteka prowadzi również działalność od postacią:

- Dyskusyjny Klub Książki dla dzieci, młodzieży i dorosłych czytelników (swobodna dyskusja oraz w miesiącu przy kawie i ciastku o wybranej wcześniej książce, często bestsellerze wydawniczym; współpraca z Instytutem Książki i WiMBP w Rzeszowie)
- Zajęcia biblioterapeutyczne i literacko – plastyczne dla dzieci;
- Zajęcia dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem gier planszowych;
- Spotkania z ciekawymi ludźmi;

- Bookcrossing czyli idea nieodpłatnego przekazywania książek poprzez pozostawienie ich w bibliotece w przeznaczony do tego celu specjalnej półce bookcrossingowej, po to, by inny czytelnik mógł je przeczytać i przekazać dalej w to samo miejsce lub inne utworzone w przestrzeni publicznej gminy.

Wykres 12 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Rożwienicy w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Muzeum im. Dzieduszyckich w Zarzeczcu

Muzeum Dzieduszyckich w Zarzeczcu, mieszczące się na piętrze zarzeckiego pałacu, jest oddziałem zamiejscowym Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich i niejako uzupełnia jarosławską wystawę stałą, która poprzez artefakty prezentuje historię miasta i mieszkańców.

Zdjęcie 3 Muzeum Dzieduszyckich w Zarzeczcu – Salon Górny

Źródło: Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich

Ekspozycja prezentowana w zarzeckiej rezydencji ma dwojaki wymiar – poprzez wyjątkowe miejsce opowiada o konkretnej rodzinie i kilku niezwykle ważnych jej przedstawicielach, na czele z inicjatorką budowy pałacu Magdaleną z Dzieduszyckich Morską, czy Włodzimierzem Dzieduszyckim, twórcą Muzeum Przyrodniczego we Lwowie, natomiast poprzez losy samej rodziny szerzej prezentuje część historii Polski pod zaborami, ziemiaństwa, jako warstwy społecznej – Polaków pozbawionych własnego państwa, którzy stając w obliczu narodowej tragedii i mając pełną tego świadomość, pomimo to starali się żyć i pracować dla ojczyzny i stawali się społecznikami i filantropami, pracowali u podstaw, starali się polepszać położenie ekonomiczne włościan, wspierali w różny sposób zrywy niepodległościowe, organizowali życie kulturalne, prowadząc salony literackie, dbając, by całkowicie ono nie wygasło, zbierali i z wielkim pietyzmem przechowywali pamiątki po dawnych czasach, tworząc kolekcje, które stawały się następnie zalążkami zbiorów pierwszych polskich muzeów.

Salone ekspozycyjne, przynajmniej w części, urządzone są zgodnie z ich oryginalnym wystrojem z I ćwierci XIX wieku, a ich aranżacja w ciągu amfiladowym została pomyślana w ten sposób, by treści przez nią przekazywane oddawały wszystkie pasje i zamiłowania Magdaleny z Dzieduszyckich Morskiej i by stały się one pretekstem do szerszej opowieści o życiu, zwyczajach, kulturze i mentalności XIX-wiecznej arystokracji.

6. Sport

Sport odgrywa ważną rolę w życiu mieszkańców. Sfera sportu i rekreacji jest obszarem działań szkół podstawowych oraz wszelkich stowarzyszeń i związków powstałych na terenie gminy. Zadaniem klubów sportowych jest rozpowszechnianie kultury fizycznej, poprawienie lub wypracowanie kondycji fizycznej i psychicznej członków, rozwój stosunków międzyludzkich, jak również osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach poprzez uczestnictwo doraźne. Gminy wspierają i rozpowszechniają kulturę fizyczną między inny poprzez dotowanie funkcjonujących na ich terenie klubów. Dzięki corocznym dotacjom, mogą one realizować swoje cele. Dane dotyczące zagadnienia w poszczególnych gminach zostały przedstawione poniżej:

Gmina Roźwienica

Boiska sportowe na terenie Gminy Roźwienica znajdują się w Rudołowicach, Roźwienicy i Węgierce. Sale sportowe znajdują się przy szkołach podstawowych w Roźwienicy, Rudołowicach i Węgierce.

Gmina Roźwienica wspiera i rozpowszechnia kulturę fizyczną między inny poprzez dotowanie funkcjonujących na terenie klubów. Dzięki corocznym dotacjom, mogą one realizować swoje cele. Kluby sportowe działające na terenie Gminy Roźwienica:

- Klub Sportowy „Błękitni” w Rudołowicach,
- Klub Sportowy „Węgierka” w Węgierce,
- Uczniowski Klub Sportowy „Sokół” w Tyniowicach,
- Uczniowski Klub Sportowy „Dragon” w Rudołowicach,
- Uczniowski Klub Sportowy „Hektor” w Roźwienicy,
- Uczniowski Klub Sportowy „Feniks” w Węgierce,

- Uczniowski Klub Sportowy „Borasz” w Woli Węgierskiej,
- Uczniowski Klub Sportowy „Syrenka” w Rożwienicy,
- Towarzystwo Szachowe/Klub Szachowy "Bystrovia" w Bystrowicach.

Tabela 12 Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Rożwienica w roku 2020,2022 i 2024

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2020	2022
Kluby sportowe				
Kluby	sztuka	8	9	8
Sekcje sportowe	sztuka	11	13	12
Członkowie	osoba	417	360	369
Trenerzy	osoba	9	10	15
Instruktorzy sportowi	osoba	3	3	2
Inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	osoba	5	7	6
Ćwiczący				
ogółem	osoba	378	377	414
mężczyźni	osoba	295	281	305
kobiety	osoba	83	96	109
Ćwiczący do lat 18				
ogółem	osoba	262	312	325
chłopcy	osoba	191	228	219
dziewczęta	osoba	71	84	106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Gmina Zarzecze

Instytucją odpowiedzialną za sport i wydarzenia sportowe jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zarzeczu. Gmina Zarzecze wspiera i rozpowszechnia kulturę fizyczną między inny poprzez dotowanie funkcjonujących na terenie klubów. Mogą one realizować swoje cele dzięki corocznym dotacjom.

Kluby sportowe funkcjonujące na terenie Gminy Zarzecze

- Ludowy Klub Sportowy Zorza Zarzecze – dysponujący stadionem na 500 miejsc,
- Ludowy Klub Sportowy Żuraw Żurawiczki – dysponujący boiskiem,
- Ludowy Klub Sportowy Błękitni Maćkówka,
- Ludowy Klub Sportowy Wisłka Siennów,
- Ludowy Klub Sportowy „Błyskawica” Rożniatów,
- Gminny Klub Sportowy FUTSAL Zarzecze,
- Stowarzyszenie Sportowe Badminton,
- Stowarzyszenie Gminna Akademia Piłkarska,

- Uczniowski Klub Sportowy „KOLIBER”,
- Uczniowski Klub Sportowy „PRECYZJA”,
- Uczniowski Klub Sportowy „Jutrzenka” przy Szkole Podstawowej w Zarzeczcu
- Uczniowski Klub Sportowy „Tęcza” przy Szkole Podstawowej w Maćkówce
- Uczniowski Klub Sportowy „Olimpia” przy Gimnazjum w Zarzeczcu
- Międzyszkolny UKS „Sokół” przy Szkole Podstawowej w Żurawiczkach
- Uczniowski Klub Sportowy „Junior” w Roźniatowie
- Uczniowski Klub Sportowy „Pioruny” Siennów
- Parafialny UKS „Orlik” w Siennowie

Tabela 13 Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Zarzeczcie w roku 2020,2022 i 2024

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2020	2022
Kluby sportowe				
Kluby	sztuka	11	11	12
Sekcje sportowe	sztuka	16	15	14
Członkowie	osoba	255	386	276
Trenerzy	osoba	14	15	14
Instruktorzy sportowi	osoba	5	4	3
Inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	osoba	6	3	6
Ćwiczący				
ogółem	osoba	359	401	439
mężczyźni	osoba	304	357	396
kobiety	osoba	55	44	43
Ćwiczący do lat 18				
ogółem	osoba	197	246	246
chłopcy	osoba	154	208	208
dziewczęta	osoba	43	38	38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Bazę materialną Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Zarzeczcu stanowią obiekty wraz z wyposażeniem:

- Hala Sportowa w Zarzeczcu znajduje się przy budynku Szkoły Podstawowej w której znajdują się min. pełnowymiarowa arena sportowa do piłki ręcznej, koszykówki, futsalu i wielu innych dyscyplin, siłownia, sauna oraz sala fitness. Ponadto w budynku znajdują się szatnie dla uczestników imprez sportowo- kulturalno – rozrywkowych, magazyny sprzętu, pomieszczenia gospodarcze. Hala Sportowa posiada również widownię dla 300 osób
- Stadion Lekkoatletyczny znajduje się w kompleksie obiektów GOSiR w Zarzeczcu. Jest to obiekt wyposażony i w pełni przeznaczony do zajęć dla uczniów uczęszczających do

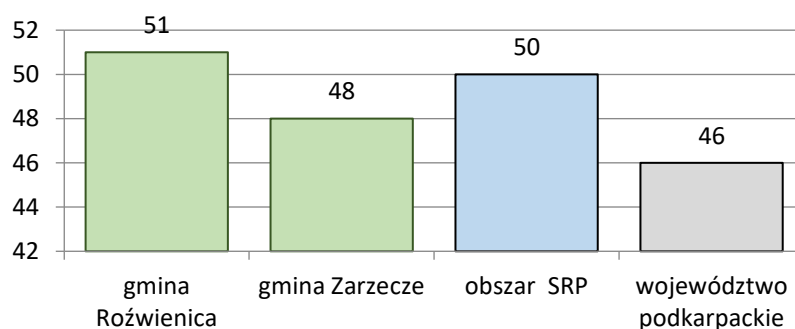
pobliskiej szkoły oraz dla sportowców. Obiekt tworzy pełnowymiarowe boisko piłkarskie z naturalną nawierzchnią oraz bieżnia lekkoatletyczna – 400 metrowa. Ponadto na obiekcie znajduje się trybuna dla 500 widzów, szatnie oraz pomieszczenie gospodarcze.

- Kompleks Boisk „Moje Boisko Orlik 2012” na który składają się boisko piłkarskie z sztuczną nawierzchnią trawiastą oraz kort tenisowy wraz z szatniami i pomieszczeniami gospodarczymi.
- Place zabaw w miejscowości Zarzecze – 2, Pełnatycze -1, Siennów – 1.

7. Aktywność obywatelska

Kapitał społeczny związany jest z aktywnością obywatelską mieszkańców, która mierzona jest m.in. liczbą organizacji pozarządowych: fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych na danym terenie, a także frekwencją mieszkańców w wyborach i referendach. Na terenie gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” na lata 2025-2030* w okresie, w którym dokonywano analizy, działały liczne organizacje pozarządowe, takie jak: stowarzyszenia, fundacje, Koła Gospodyń Wiejskich, jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Wg danych GUS w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w roku 2024 funkcjonowało na analizowanym obszarze 50 organizacji pozarządowych. Mniej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców funkcjonowało w gminie Zarzecze - 48, z kolei więcej w gminie Roźwienica. Obie gminy dość korzystnie wypadają na tle województwa podkarpackiego. Dane dotyczące liczby organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach analizowanego obszaru funkcjonalnego według stanu na 2024 rok przedstawia poniższy wykres:

Wykres 13 Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze”*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Najważniejsze organizacje pozarządowe w gminie Roźwienica:

Na terenie gminy Roźwienica funkcjonuje 29 organizacji pozarządowych, najbardziej aktywne z nich to:

1. Stowarzyszenie Miłośników Tradycji Ludowych "Familia" w Rudołowicach,
2. Stowarzyszenie Miłośników Historii i Tradycji Rudołowic w Rudołowicach,
3. Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Roźwienica,

4. Stowarzyszenie Tradycji i Kultury Parafii Tyniowice,
5. Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji i Kultury Gminy Rożwienica,
6. Klub Sportowy „Błękitni” w Rudołowicach,
7. Klub Sportowy „Węgierka” w Węgierce,
8. Towarzystwo Szachowe/Klub Szachowy "Bystrovia" w Bystrowicach.
9. Ochotnicza Straż Pożarna Bystrowice,
10. Ochotnicza Straż Pożarna Chorzów,
11. Ochotnicza Straż Pożarna Częstkowice,
12. Ochotnicza Straż Pożarna Czudowice,
13. Ochotnicza Straż Pożarna Rożwienica (KSRG),
14. Ochotnicza Straż Pożarna Rudołowice,
15. Ochotnicza Straż Pożarna Tyniowice,
16. Ochotnicza Straż Pożarna Węgierka,
17. Ochotnicza Straż Pożarna Więckowice,
18. Ochotnicza Straż Pożarna Wola Rożwienicka,
19. Ochotnicza Straż Pożarna Wola Węgierska (KSRG).

Najważniejsze organizacje pozarządowe w gminie Zarzecze:

Na terenie gminy Zarzecze funkcjonuje 35 organizacji pozarządowych, najbardziej aktywne z nich to:

1. Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Zarzecze;
2. Stowarzyszenie „Zarzecze dziś dla jutra” w Zarzeczcu;
3. Stowarzyszenie „Działamy razem” w Zarzeczcu;
4. Stowarzyszenie kolekcjonersko-strzeleckie „Wataha” w Łapajówce;
5. Stowarzyszenie „PROMEDIUS” w Zarzeczcu;
6. Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół Rolniczych w Zarzeczcu;
7. Stowarzyszenie „Razem dla Siennowa” w Siennowie;
8. Stowarzyszenie Lokalna Grupa działania „Dorzecze Mleczki”;
9. Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet Gminy Zarzecze;
10. Stowarzyszenie Przyjaciół Wsi Łapajówka w Łapajówce;
11. Stowarzyszenie „Samodzielny Oddział Hetmana Jana Karola Chodkiewicza” w Zarzeczcu,
12. Strefa sportu i rozwoju „Zdrowa i bezpieczna przyszłość” DK3 w Łapajówce;
13. Fundacja „Razem możemy więcej” w Zarzeczcu;
14. LKS Kisielów - Pełnatycze;
15. LKS „Błękitni” Maćkówka;
16. LKS „Wisetka” Siennów;
17. LKS „Zorza” Zarzecze;
18. LKS „Żuraw” Żurawiczki;
19. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Koliber” w Zarzeczcu
20. Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Sokół” przy Publicznej Szkole Podstawowej w Żurawiczkach,
21. Uczniowski Klub Sportowy „Pioruny” w Siennowie;
22. Międzyszkolny Klub Sportowy „Okružek Zarzecze” w Zarzeczcu;
23. Ludowy Klub Sportowy „Błyskawica” Rożniatów,

24. Gminny Klub Sportowy FUTSAL Zarzecze,
25. Stowarzyszenie Sportowe Badminton,
26. Stowarzyszenie Gminna Akademia Piłkarska,
27. Ochotnicza Straż Pożarna w Kisielowie;
28. Ochotnicza Straż Pożarna w Łapajówce
29. Ochotnicza Straż Pożarna w Pełnatyczach;
30. Ochotnicza Straż Pożarna w Roźniatowie;
31. Ochotnicza Straż Pożarna w Siennowie ;
32. Ochotnicza Straż Pożarna w Zalesiu;
33. Ochotnicza Straż Pożarna w Zarzeczu;
34. Ochotnicza Straż Pożarna w Żurawiczkach;

Zaangażowanie mieszkańców w sprawy obywatelskie mierzone jest m.in. poprzez frekwencję wyborczą. Analizując wybory, jakie miały miejsce w kraju na przestrzeni lat 2023-2025, tj. wybory samorządowe w 2023 roku, wybory do Parlamentu Europejskiego, wybory do Sejmu i Senatu RP w 2024 roku oraz wybory Prezydenta RP w 2025 r., można zauważyć, że na tle województwa podkarpackiego, w gminach objętych *Strategią* w gminie Zarzecze, prócz wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku, występowała frekwencja powyżej średniej dla województwa, co może świadczyć o dużej aktywności jej mieszkańców, natomiast w gminie Roźwienica każdorazowo kształtowała się poniżej średniej, co może świadczyć o niższej niż średnia w województwie aktywności obywatelskiej jej mieszkańców. Frekwencję w poszczególnych gminach w wyborach w latach 2023-2025 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14 Dane dotyczące frekwencji w wyborach na terenie gmin objętych SRP na tle województwa podkarpackiego

Jednostka samorządu terytorialnego	Wybory do Sejmu i Senatu RP w 2023 – frekwencja [%]	Wybory samorządowe w 2024 r. – frekwencja [%]	Wybory do PE w 2024 r. – frekwencja [%]	Wybory Prezydenta RP w 2025 r. – frekwencja I tura/II tura [%]
gmina Roźwienica	67,51	57,66	35,41	64,34/67,93
gmina Zarzecze	70,07	64,01	33,16	67,32/71,73
województwo podkarpackie	69,98	52,38	38,50	67,31/71,63

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza pkw.gov.pl

8. Bezpieczeństwo publiczne

Położenie geograficzne analizowanego obszaru funkcjonalnego oraz jego ukierunkowanie na rozwój turystyki powodują, że sprawa bezpieczeństwa publicznego jest ważna tak dla mieszkańców, jak i dla osób odwiedzających ten teren. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz niski stopień przestępczości są jednym z czynników świadczących o rozwoju i atrakcyjności gminy oraz często są jednym z aspektów atrakcyjności inwestycyjnej. Położenie gminy i jej atrakcyjność turystyczna

powodują, że sprawa bezpieczeństwa publicznego jest bardzo ważna tak dla mieszkańców, jak i dla innych znajdujących się tam osób.

Duże znaczenie dla bezpieczeństwa na terenie obu gmin ma działalność państwowej straży pożarnej, która wraz z jednostkami ochotniczych straży pożarnych współpracuje w zapewnieniu bezpieczeństwa przeciwpożarowego, a także w akcjach ratowniczych związanych z ruchem drogowym, powodzią, pożarami czy zagrożeniami dla środowiska naturalnego. Zadania w tym zakresie wykonuje na terenie gmin SRP Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Jarosławiu oraz w Przeworsku wraz z jednostką ratowniczo - gaśniczą, przy wsparciu licznych jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej działających praktycznie we wszystkich miejscowościach każdej z gmin. Wiele z tych jednostek włączonych jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Gmina Roźwienica

Położenie gminy i jej atrakcyjność powodują, że sprawa bezpieczeństwa publicznego jest bardzo ważna tak dla mieszkańców, jak i dla innych znajdujących się tam osób. Przez teren gminy prowadzi ruchliwa droga wojewódzka nr 881 relacji Sokołów Małopolski – Żurawica w kierunku Przemyśla, na której dochodzi do wypadków drogowych. Istnieją również zagrożenia związane z podtopieniami powstałymi w wyniku podniesienia poziomu wody na rzece Mleczce Wschodniej. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Jarosławiu oraz znajdujący się w jej strukturach organizacyjnych Komisariat Policji w Pruchniku.

Na terenie Gminy Roźwienica funkcjonuje 11 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych:

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna Bystrowice,
- 2) Ochotnicza Straż Pożarna Chorzów,
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna Częstkowice,
- 4) Ochotnicza Straż Pożarna Czudowice,
- 5) Ochotnicza Straż Pożarna Roźwienica,
- 6) Ochotnicza Straż Pożarna Rudołowice,
- 7) Ochotnicza Straż Pożarna Tyniowice,
- 8) Ochotnicza Straż Pożarna Węgierka,
- 9) Ochotnicza Straż Pożarna Więckowice,
- 10) Ochotnicza Straż Pożarna Wola Roźwienicka,
- 11) Ochotnicza Straż Pożarna Wola Węgierska.
- 12)

Wszystkie jednostki są typu „S”, w tym OSP Roźwienica i OSP Węgierka włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Jednostki OSP Chorzów, Tyniowice, Więckowice, Bystrowice, Czudowice, Częstkowice posiadają samochody lekkie nie spełniające wymogów ustawy o ochotniczych strażach pożarnych, OSP Roźwienica posiada samochód lekki spełniający wymogi w/w ustawy. Jednostki zrzeszają łącznie 437 strażaków ochotników, w tym członków zwyczajnych – 395 osób (z czego 6 to kobiety), członków honorowych jest 26 osób oraz wspierających 16 osób. W działaniach ratowniczych może brać udział 131 strażaków.

Gmina Zarzecze

Poziom przestępczości oszacowanej w gminie Zarzecze jest niższy od poziomu w województwie podkarpackim i znacznie niższy niż w całym kraju. W 2020 roku w gminie miało miejsce 72 przestępstwa, z czego największą ilość stanowiły przestępstwa przeciwko mieniu - 37, kolejną pozycję zajmowały przestępstwa kryminalne – 33, przestępstwa gospodarcze – 26, zaś przestępstw drogowych oszacowanych było 11 oraz 1 przestępstwo przeciwko zdrowiu i życiu. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Przeworsku oraz znajdujący się w jej strukturach organizacyjnych Komisariat Policji w Kańczudzie.

Duży wpływ na komfort życia mieszkańców ma rozbudowana struktura Ochotniczej Straży Pożarnej, która oprócz działalności mającej na celu zapobiegania pożarom oraz interwencji w razie ich powstania, bierze czynny udział w akcjach ratowniczych i zagrożeniach ekologicznych związanych z ochroną środowiska. W gminie Zarzecze funkcjonuje 9 jednostek ochotniczej straży pożarnej:

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna w Kisielowie;
- 2) Ochotnicza Straż Pożarna w Łapajówce
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna w Maćkówce
- 4) Ochotnicza Straż Pożarna w Pełnatyczach;
- 5) Ochotnicza Straż Pożarna w Roźniatowie;
- 6) Ochotnicza Straż Pożarna w Siennowie ;
- 7) Ochotnicza Straż Pożarna w Zalesiu;
- 8) Ochotnicza Straż Pożarna w Zarzeczu;
- 9) Ochotnicza Straż Pożarna w Żurawiczkach;

Do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego włączone została OSP w Zarzeczu, dzięki czemu są wspomagane finansowo przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz mają możliwość pozyskiwania specjalistycznego sprzętu.

Wraz z postępującą zmianą klimatu oraz rozwojem cywilizacyjnym, zmieniają się rodzaje zagrożeń występujących zarówno cyklicznie (zjawiska pogodowe), jak i losowo (pożary, wypadki komunikacyjne itp.). Zestawienie występujących miejscowych zagrożeń według ich rodzajów oraz rodzajów zdarzeń, które były objęte działalnością jednostek ochrony przeciwpożarowej w ostatnich 3 latach, przedstawiają poniższe tabele i wykres:

Tabela 15 Miejsowe zagrożenia według rodzaju na przestrzeni lat 2022-2024 na terenie objętym „Porozumieniem Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze”

Rodzaj zagrożenia	Lata	Ogółem	Silne wiatry	Opady śniegu	Przybory wód	Opady deszczu	Komunikacyjne	Medyczne
Gmina Roźwienica	2022	24	3	1	-	4	7	3
	2023	47	9	7	-	5	12	6
	2024	73	30	0	7	11	8	6
gmina Zarzecze	2022	36	6	1	-	6	8	6

	2023	21	6	1	-	1	7	4
	2024	27	7	0	4	4	5	5
gminy objęte SRP razem	2022	60	9	2	-	10	15	9
	2023	68	15	7	-	9	19	10
	2024	100	37	0	11	15	13	11

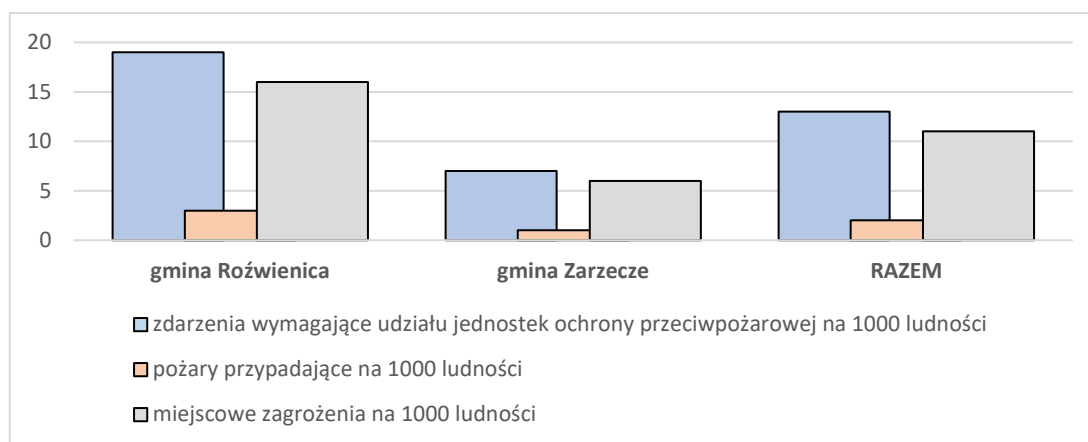
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 16 Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gmin objętych „Porozumieniem Gmin na rzecz Gminy Rożwienica i Gminy Zarzecze”

Rodzaj zagrożenia	Lata	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Falszywe alarmy	Zagrożenia ogółem
gmina Rożwienica	2022	21	62	2	85
	2023	16	46	11	73
	2024	16	95	3	114
Gmina Zarzecze	2022	14	62	0	76
	2023	12	24	3	39
	2024	9	40	1	50
gminy objęte SRP razem	2022	35	124	2	161
	2023	28	70	14	112
	2024	25	135	4	164

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 14 Zdarzenia wg rodzaju na 1000 ludności terenie gmin objętych „Porozumieniem Gmin na rzecz Gminy Rożwienica i Gminy Zarzecze”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z powyższych zestawień, największy wskaźnik zdarzeń wymagających udziału jednostek p.poż w stosunku do populacji zamieszkującej gminę wystąpił w 2024 roku w gminie Roźwienica.

9. Środowisko naturalne i ochrona przyrody

9.1 Środowisko naturalne

Gmina Roźwienica

Gmina Roźwienica położona jest w na pograniczu dużych jednostek morfologicznych tj. Kotliny Sandomierskiej i Pogórza Dynowskiego. Północna część gminy zajmuje południowe krańce kotliny Sandomierskiej po granice administracyjne wsi Węgierka. Rzeźbę tej jednostki kształtują rozległe, łagodnie pochylone wysoczyzny lessowe, rozcięte dość szerokimi niezbyt głębokimi dolinami płaskodennymi. Południowa część gminy wkracza na tereny Pogórza Dynowskiego. W rzeźbie tej jednostki dominują wysokie wzniesienia o różnych nachyleniach i różnej ekspozycji. Doliny rozcinające wzniesienia są głębokie.

Czynnikiem ograniczającym potencjalne zagospodarowanie terenu stanowi rzeźba terenu. Północną część gminy stanowi pofalowana wysoczyzna lessowa, której wzniesienia poprzecinane są łagodnymi obniżeniami erozyjnymi. Rolnicze użytkowanie terenu sprzyja łagodzeniu form rzeźby i wyrównywaniu form erozyjnych jakie powstają na terenach z pokrywą lessową.

Południowa część gminy odznacza się większymi wysokościami i ostrzej zarysowanymi formami rzeźby. Mniejszy udział obszarów użytkowanych rolniczo sprzyja rozwojowi wąwozów i jarów. Garby Pogórza Dynowskiego w granicach gminy Roźwienica osiągają wysokości 300– 390 m. Doliny cieków w północnej części gminy są szersze niż w części południowej. Na południu rzeźba terenu jest bardziej urozmaicona, a wysokości bezwzględne są wyższe. Dolinki potoków spływających ze stoków na południu gminy w większym stopniu niż dolinki potoków płynących na jej północy odznaczają się wciosowym charakterem zwiększając tym samym podatność stoków na rozwój zjawisk osuwiskowych. Spadki terenu w obrębie gminy wahają się od 0° w części północnej i w dolinach rzecznych do ponad 70° w obrębie niektórych stoków w części pogórskiej. Orientacyjną granicę pomiędzy północną a południową częścią gminy stanowi droga Tuligłowy - Chorzów - Pruchnik.

Klimat gminy według podziału W. Sokołowicza należy do pasa klimatów kształtowanych pod wpływem gór i wyżyn. Cechami charakterystycznymi tego pasa klimatycznego są dość wysokie dobowe amplitudy temperatury powietrza szczególnie na stokach o ekspozycji osłonecznionej i niskie amplitudy na zboczach i stokach zacienionych. Opady są tu dość wysokie, gdyż suma rocznych opadów sięga 780 mm. Czas trwania zimy dochodzi do 90 dni z zaleganiem pokrywy śniegowej do 85 dni. Czas trwania lata wynosi 99 dni. Liczba pogodnych dni wynosi przeciętnie 63 dni zaś pochmurnych do 115 dni. Warunki klimatu lokalnego uzależnione są do rzeźby terenu, nachyleń zbocza i stoków oraz ich ekspozycji. Najkorzystniejsze są tereny o ekspozycji południowo-wschodniej, południowej i południowo zachodniej, a najniekorzystniejsze o dużych nachyleniach i ekspozycji północnej lub zbliżonej do północy. Znaczne różnice temperatur między okresem letnim, a zimowym potwierdzają cechy kontynentalne klimatu.

Czynnikiem glebotwórczym, który w gminie najsilniej wpływa na zróżnicowanie pokrywy glebowej, jest budowa geologiczna powierzchniowej warstwy litosfery. Gmina Rożwienica charakteryzuje się glebami wytworzonymi z lessów. Są to gleby o korzystnych właściwościach fizykochemicznych, pozwalających na uprawę wszystkich gatunków roślin. Są to jedne z lepszych gleb jakie zlokalizowane są na terenie województwa podkarpackiego. Użytki zielone położone w dolinach rzek, są najczęściej użytkami dobrymi i bardzo dobrymi. W południowej części gminy dominują gleby fliszowe.

Najcenniejszym składnikiem szaty roślinnej są ekosystemy leśne. Tworzą one kilka dużych, zwartych kompleksów. Lasy dzielą się na różne typy siedliskowe uwarunkowane rodzajem podłoża i głębokością zalegania poziomu wód gruntowych. Obszary leśne, zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe - Nadleśnictwo Kańczuga, tworzą w gminie Rożwienica kilka zwartych kompleksów, leżących głównie w południowej oraz w północnej części gminy. Pozostałe grunty leśne, nie będące własnością Skarbu Państwa, obejmują niewielkie powierzchnie, głównie w południowej części gminy. Zajmują one niewielkie powierzchnie w obrębie trudno dostępnych lejów źródłowych i zboczy dolinek oraz stromych stoków, nieprzydatnych dla upraw. Zbiorowiska łąk i pastwisk wilgotnych i świeżych stanowią najczęściej półnaturalne zbiorowiska wtórne i utrzymują się dzięki działalności człowieka, który zapobiega ich powtórnemu zalesieniu.

Obszar gminy podzielony jest na część północną, leżącą w krainie zoogeograficznej Nizina Sandomierska i część południową zaliczaną do Beskidu Wschodniego. Skład gatunkowy i rozmieszczenie fauny ukształtował się pod wpływem wielu różnorodnych czynników, na ogół zgodnie z rozwojem szaty roślinnej. W urozmaiconym krajobrazie z reguły znajduje dogodne warunki do bytowania większa liczba gatunków zwierząt niż w krajobrazach jednorodnych.

Gmina Zarzecze

Gmina Zarzecze położona jest w obrębie jednej jednostki tektonicznej jaką jest Zapadlisko Przedkarpackie. Stanowi ono tektoniczny rów podgórski, powstały w wyniku ostatniego wydzwignięcia się Karpat podczas fałdowań alpejskich, w okresie środkowego trzeciorzędu. Obszar Gminy Zarzecze wznosi się od 183m n.p.m. w dolinie rzeki Mleczy (we wsi Żurawiczki) do 268m n.p.m. w południowo – zachodniej części gminy (we wsi Siennów). Różnica wysokości względnej wynosi 85m. Teren gminy objęty jest rzeźbą falistą – typem charakterystycznym dla wierzchołków obniżenia przedkarpackiego. Przez środkową oraz północno – zachodnią część gminy przepływa rzeka Mleczka. W środkowej części

dolina ma przebieg równoleżnikowy, natomiast od granicy wsi Urzejowice i Żurawiczki skręca na północ, tworząc szeroką dolinę od ok. 400 m do 1 km, a miejsca o szerokości ponad 1 km. Dno doliny charakteryzuje się rzeźbą płaską, z wyraźnie widocznymi tarasami: zalewowym oraz nadzalewowymi wzniesionymi 1-2 m ponad zalewowy.

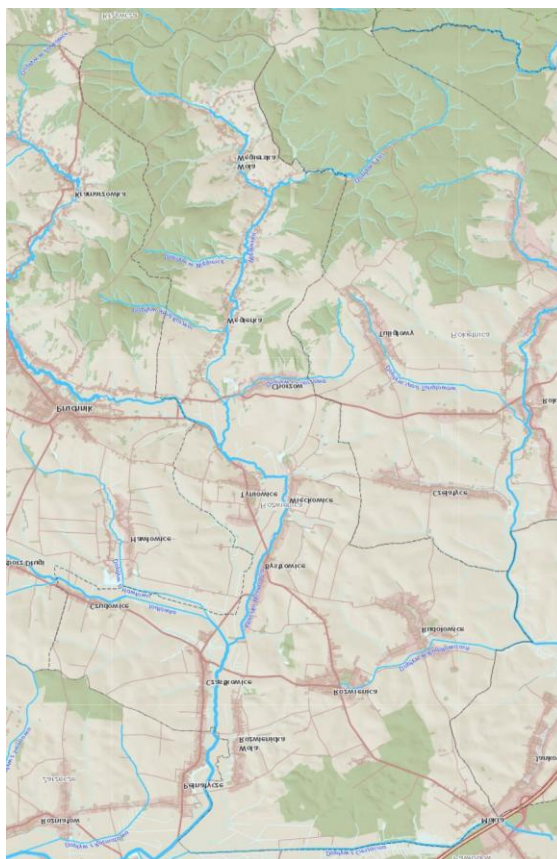
Na klimat gminy Zarzecze ma wpływ ukształtowanie terenu, szata roślinna, ale przede wszystkim brak przemysłu. Jesienią i latem możemy doświadczyć licznych mgieł, spowodowanych wzrastającym poziomem wilgotności. Okres wegetacyjny wynosi od 210 do 220 dni. Pośredni wpływ na klimat panujący na terenie Zarzecza wywierają okoliczne, bezimienne potoki oraz rzeka Mlecza, wdzierająca się na teren gminy, miejscami dzieląca wzniesienia dochodzące do 183 m n.p.m. (wieś Żurawiczki). Porastająca ten pagórkowaty obszar flora, odznacza się pozostałościami po Puszczy Karpackiej, charakteryzującej się dominacją buka zwyczajnego, sosny, jodły. Skład gatunkowy drzewostanów w różnych częściach Karpat znacznie się różnił – las górski i las mieszany górski. Puszcza rozciągała się na obszarze 315 tys. ha, wzdłuż południowej granicy Polski, obejmując swoim zasięgiem Tatry, Pieniny, Beskid Sądecki, Beskid Niski, Bieszczady, Gorce oraz obszary należące obecnie do Ukrainy. Poza wspomnianymi wyżej gatunkami drzew, w skład lasów mieszanych wchodzi obecnie: jesion wyniosły, grab pospolity, świerk pospolity, lipa drobnolistna, brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, modrzew europejski, olcha czarna, olsza. Do gatunków przydrożnych i przydomowych należy topola czarna, wierzba biała, wierzba krucha, bez czarny, klon zwyczajny, orzech czarny. Zamieszkująca okoliczne lasy zwierzyna składa się głównie z sarny, jelenia, dzika, lisa, zająca szaraka oraz rozmaitego ptactwa. Niegdyś przebiegały tędy szlaki wędrowne niedźwiedzi brunatnych, występujących obecnie w Bieszczadach. Ponadto, lasy są pełne jagód, jeżyn, grzybów, bukwi, orzechów laskowych i rozmaitego zioła. Oprócz rozpościerających się lasów, tereny te są bogate w liczne pastwiska i soczyste łąki, pachnące wszelakim kwieciem.

9.2 Wody powierzchniowe

Gmina Rożwienica

Obszar gminy Rożwienica położony jest w dorzeczu górnej Wisły i w znaczącej części odwadniany jest przez rzeki Mlecza Wschodnia i Węgierka oraz ich dopływy, leżące w zlewni Wisłoka. Jedynie północno-wschodni fragment gminy odwadniany jest przez Dopływ w Rudolowicach należący do zlewni Sanu. Gmina Rożwienica leży w obrębie następujących zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych: RW20000822379 San od Tyrawki do Olszanki, RW200009225529 Łęg Rokietnicki, RW2000092268819 Mlecza Wschodnia do Węgierki oraz RW200011226899 Mlecza od Łopuszki do ujścia z Mleczką Wschodnią od Węgierki.

Mapa 5 Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Rożwienica

Źródło: <https://www.wody.isok.gov.pl>

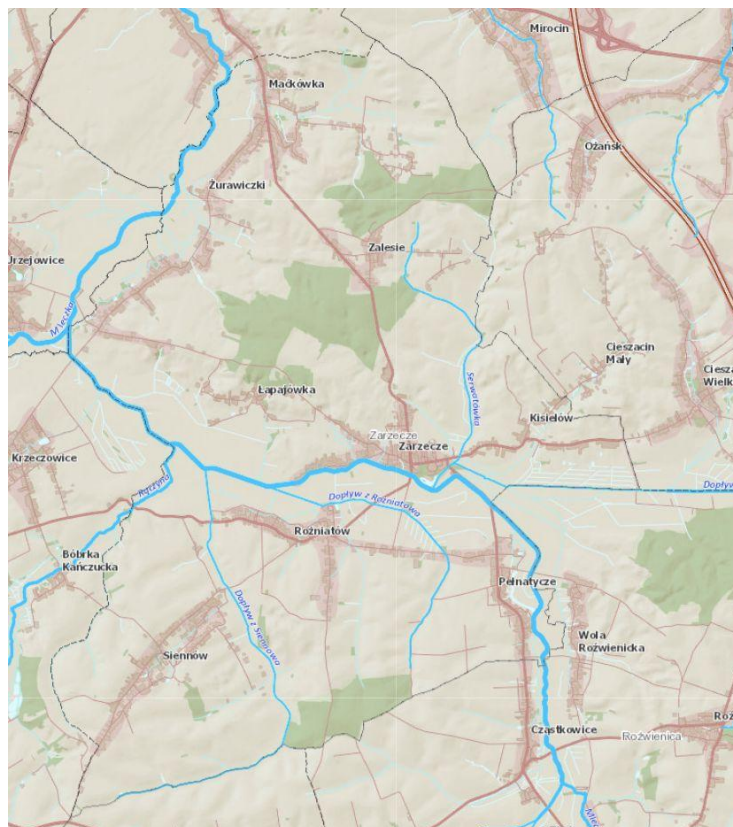
Zestawienie zbiorników wodnych na terenie gminy Rożwienica:

- Rudółowice – Zbiornik naturalny (staw),
- Więckowice – Zbiornik naturalny (staw),
- Rożwienica – zbiornik wodny OSP,
- Chorzów – zbiornik wodny OSP,
- Wola Rożwienicka – zbiornik wodny OSP.

Gmina Zarzecze

Obszar gminy Zarzecze leży w zasięgu zlewni rzeki Mlecarki IV rzędu. Mlecarka jest tu rzeką typowo niziną, z dość szerokim tarasem zlewowym, a jedynie w miejscach przecięcia wałów morenowych ma charakter przełomowy. Płyne ona wschodnią granicą Pełnatycz do Zarzecza, gdzie zmienia kierunek biegu z południowego na równoleżnikowy, po czym biegnie zachodnią granicą gminy, początkowo na północny zachód, a od wsi Żurawiczki na północny wschód. Pozostałą sieć rzeczną stanowią: potok Rączyna V rząd, potok Serwatówka V rząd oraz krótkie cieki i rowy melioracyjne. Bilans wodny cieków uzależniony jest przede wszystkim od opadów atmosferycznych. Ponieważ są one nierówno rozłożone w ciągu roku, przeto przepływy wód ulegają częstym zmianom. Gęstość sieci rzecznej na terenie gminy wynosi 3,00 km/km². Gmina leży w obrębie następujących zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych: RW200011226899 Mlecarka od Łopuszki do ujścia z Mlecarką Wschodnią od Węgierki

Mapa 6 Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Zarzecze

Źródło: <https://www.wody.isok.gov.pl>

9.3 Wody podziemne

Strategiczne znaczenie w gospodarce wodnej danego obszaru mają główne zbiorniki wód podziemnych, stanowiące naturalne zbiorniki wodne, które gromadzą wody znajdujące się pod powierzchnią ziemi. W granicach gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego* brak jest Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP), natomiast występują 4 jednolite części wód podziemnych (JCWPd) zdatne i przeznaczone do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi.

Wody podziemne narażone są przede wszystkim na zagrożenia związane z działalnością człowieka, a największy wpływ na ich zanieczyszczenie mają ścieki komunalne i przemysłowe oraz składowiska odpadów komunalnych. W obrębie analizowanego obszaru, na którym znajduje się (JCWPd) dominują tereny rolnicze, w związku z tym zagrożenie dla wód podziemnych wynika również ze stosowania środków ochrony roślin oraz nawozów mineralnych. Położenie głównych zbiorników wód podziemnych, w stosunku do Obszaru Funkcjonalnego SRP ilustruje poniższa mapa:

Mapa 7 Główne zbiorniki wód podziemnych – położenie względem OF Strategii

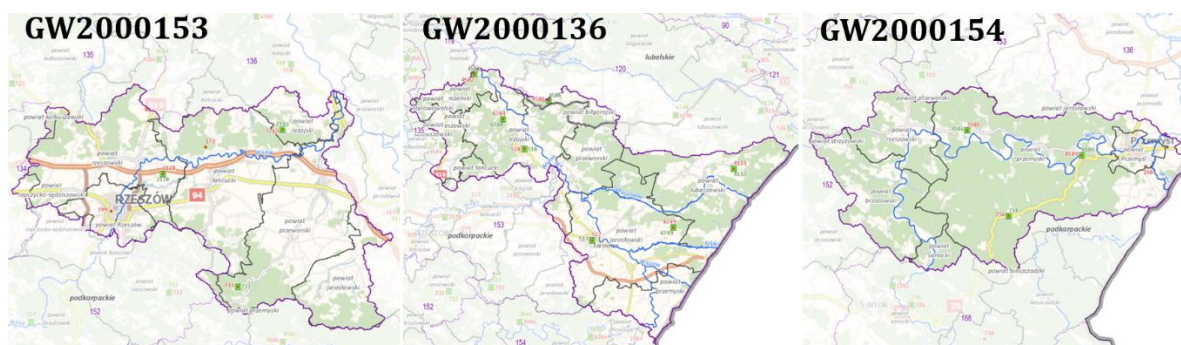
Źródło: [Państwowy Instytut Geologiczny](#)

Położenie Jednostek Części Wód Podziemnych (JCWPd) na które zasilają obszar obu gmin obrazują poniższe mapy:

Gmina Roźwienica: (JCWPd) GW2000154, GW2000153, GW2000136

Gmina Zarzecze: (JCWPd) GW2000153

Mapa 8 Jednostki Części Wód Podziemnych zasilające obszar gminy Roźwienica oraz gminy Zarzecze

9.4 Zagrożenie powodziowe

Powódź zgodnie z art. 16 pkt 43 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2233 z późn. zm.) to czasowe pokrycie wodą obszarów, które w normalnych warunkach nie są pokryte wodą, w szczególności w naturalnych drogach wodnych, zbiorników, kanałów i oceanów spowodowanych podnoszeniem się poziomu wód, nie obejmuje regionalnego pokrycia wodą spowodowanego podnoszeniem się poziomu wody w systemach kanalizacyjnych.

W celu wdrożenia Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny i zarządzania ryzykiem powodziowym (Dz. U. 2007 nr 288, s. 27) (Dyrektywa Powodziowa) jest niezbędne do przygotowania Mapy Klęsk Powodziowych (MZP) i Mapy Ryzyka Powodziowego (MRP). Mapy te są wykorzystywane przez Państwowy Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (Centra Modelowania Powodzi i Suszy w Gdyni, Poznaniu, Krakowie i Wrocławiu) jako system do ochrony kraju przed katastrofami nadzwyczajnymi, na zlecenie Dyrektora Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Na terenach o szczególnie wysokim zagrożeniu powodziowym zabrania się zbierania ścieków, odchodów zwierzęcych, chemikaliów oraz zakładania nowych cmentarzy. W okresie przewidywanego wzrostu poziomu wód na tych terenach nie wolno również wykorzystywać ścieków do celów rolniczych.

Gmina Roźwienica

Przez gminę Roźwienicę płyną potoki, które kształtują sieć wodną w kierunku rozległej doliny Sanu. Rzeka Mleczka Wschodnia, przepływa przez okoliczne miejscowości. Przez gminę przepływają również potoki Węgierka, Jodłówka, Dopływ w Rudołowicach. Podwyższone stany wód w tych ciekach wodnych występują po długotrwałych i obfitych opadach deszczu w miesiącach letnich oraz po roztopach, powodując głównie lokalne podtopienia.

Na terenie gminy Roźwienica nie występują odcinki rzek, dla których opracowano mapy zagrożenia powodziowego (MZP) oraz mapy ryzyka powodziowego (MRP).

Mapa 9 Zagrożenie powodziowe na terenie gminy Roźwienica

Źródło: geoportal

Gmina Zarzecze

W gminie Zarzecze, istnieje ustawiczne zagrożenie powodziowe ze strony rzeki Mleczka. Rzekę mleczkę tworzą dwa potoki o podobnych nazwach:

- Mleczka Kańczudzka czyli Zachodnia o długości 43,2 km
- Mleczka Zarzecka czyli Wschodnia o długości 30,4 km

Obydwie rzeki wypływają z działu wód między Sanem a Wiśłokiem, łączą się w jedną rzekę – poniżej Krzeczowic koło Kańczugi. Stąd na długości 16 km jako rzeka Mleczka płynie przez Przeworsk i wpada do Wiśłoka jako największy jego dopływ. Rzeką Mleczką płynie doliną szerokości około 1,5 km wśród żyznych, rolniczo intensywnie zagospodarowanych terenów. Z tych właśnie powodów zlewnia została praktycznie pozbawiona większych kompleksów leśnych, co przy dużych spadkach terenu powoduje nagłe przybory wody, wylewy i podtapianie przyległych intensywnie użytkowanych gospodarczo terenów. Częstotliwość ich występowania zwiększa się z powodu powtórnej renaturyzacji

jej koryta, ponieważ od przeprowadzonej regulacji minęło 40-70 lat. Prowadzone po wojnie prace ograniczają się jedynie do doraźnych odcinkowych zabezpieczeń zagrażających obiektów osunięć skarp i udrażnianie koryta – usuwanie przez tamowań z powalonych drzew, pni, krzaków itp. Potrzeby w tym względzie stają się z roku na rok większe i pilniejsze, gdyż wzrastają zagrożenia mostów, dróg, budynków, gruntów użytkowanych rolniczo itp. Przepływ w rzece utrudniają powodując groźne popiętrzenia i wylewy wyrosłe w korycie i na skarpach gęste zakrzaczenia, zatrzymując różne przedmioty płynące z wodą podczas wezbrań. W celu zmniejszenia zagrożenia powodziowego co roku wykonywane jest odkrzaczanie rzeki na najbardziej zaniedbanych odcinkach. Tereny zalewowe rozciągają się wzdłuż:

1. Rzeki Mleczy w odległości 250 – o 50 m od brzegów.
2. Potoku Cieszańskiego na odcinku od ujęcia do 2500 m w odległości 500 m od brzegów rowów.
3. Potoku Siennowskiego na odcinku od ujęcia do 2750 m w odległości 300 m od brzegów rowu.

Ponadto nie konserwowane rowy melioracyjne powodują lokalne podtopienia gruntów. Cyklicznie powtarzające się zjawiska powodziowe były przyczyną znacznych strat materialnych głównie w infrastrukturze technicznej jak i mieniu mieszkańców zamieszkujących obszary zalewowe.

Mając na uwadze potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom obszarów zalewowych, ochronę istniejącej infrastruktury uznano, że stu procentowym rozwiązaniem ochrony przed powodzią będzie budowa zbiornika retencyjnego. W tym zakresie opracowano studium programowo – przestrzenne zabezpieczenia przed powodzią zlewni rzeki Mleczy oraz szczegółową koncepcję Programowo – Przestrzenną Budowy Zbiornika Retencyjnego „Zarzecze – Kańczuga”. Koncepcja budowy zbiornika według najlepszego rozwiązania tj. wariantu II zakładała budowę zbiornika o normalnym poziomie piętrzenia NPP=193,75 m npm, maksymalnym poziomie piętrzenia Max. PP = 195,00 m npm i powierzchni zalewu przy NPP 333,2 ha. Programowany zbiornik wodny „Zarzecze – Kańczuga” wraz z obiektami, budowlanymi hydrotechnicznymi i urządzeniami towarzyszącymi służyłby następującym celom:

1. Ochronie przeciwpowodziowej.
2. Retencji wód powierzchniowych m. in. dla zaspokojenia potrzeb rolnictwa.
3. Ochronie środowiska przyrodniczego, poprawie czystości wód powierzchniowych, powstrzymaniu erozji wodnej.
4. Aktywizacji gospodarczej regionu.
5. Rekreacji i wypoczynkowi ludności.
6. Hodowli ryb.
7. Ochronie przeciwpożarowej,
8. Podniesieniu walorów krajobrazowych i estetycznych obszaru gminy Zarzecze i Kańczuga.
9. Poprawie mikroklimatu w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika.

Podstawową funkcją programowanego zbiornika, byłaby funkcja przeciwpowodziowa. Dalsze prace planistyczne zostały przerwane ze względu na protesty mieszkańców. Mieszkańcy obawiali się między innymi, że zbiornik może być za płytki i szybko ulegnie zamuleniu. Swoje krytyczne obawy mieli również ekolodzy obawiający się o zmiany w środowisku naturalnym. Opracowana koncepcja daje podstawy poszukiwania dalszych rozwiązań, mających na celu ograniczenie skutków powtarzających się cyklicznie zjawisk powodziowych w zlewni rzeki Mleczy. Rozważane są możliwości przeprojektowania zbiornika.

Źródło: geoportal

9.5 Zagrożenie suszą

Przeciwdziałanie skutkom suszy

Zgodnie z art. 183 i 184 ust. 1 ustawy Prawo wodne, zadaniem administracji rządowej i samorządowej oraz Wód Polskich jest przeciwdziałanie skutkom suszy, które prowadzi się zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy. Projekt planu przygotowują Wody Polskie w uzgodnieniu z ministrami właściwymi do spraw: rolnictwa, rozwoju wsi, rybołówstwa, żeglugi śródlądowej oraz wojewodami. Plan obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Główny cel planu zawiera się już w samej jego nazwie, jest więc nim przeciwdziałanie skutkom suszy. Cel ten doprecyzowany jest przez 4 cele szczegółowe:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia ich dostępności na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód;

- 3) edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą;
- 4) stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

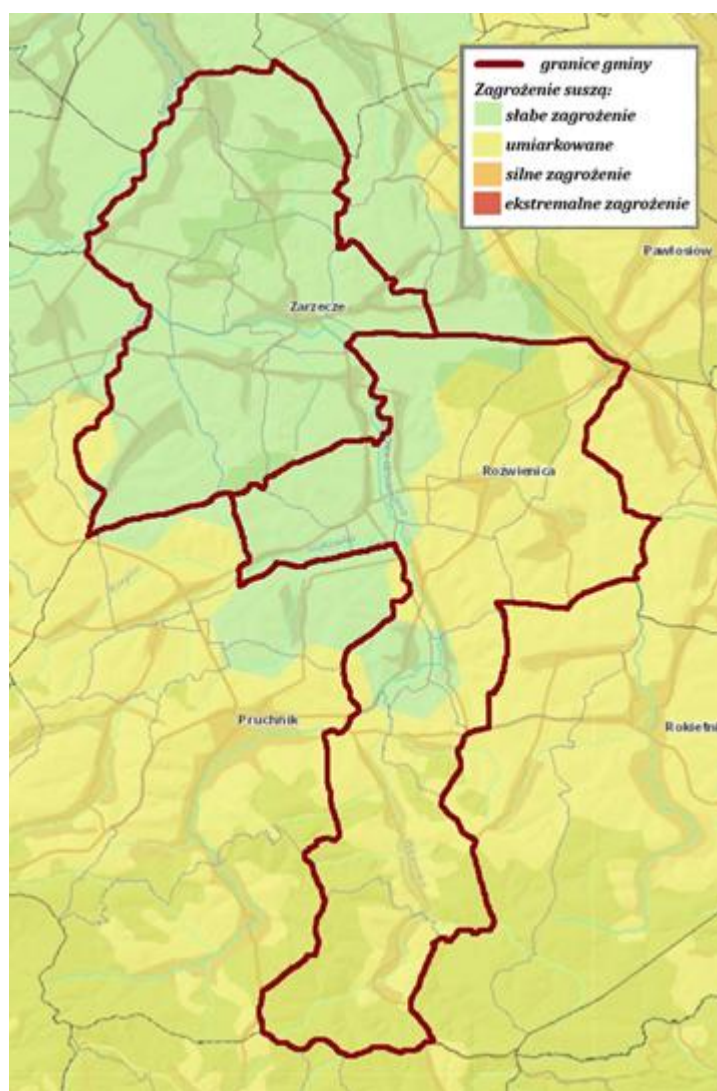
W celu osiągnięcia jednego z celów planu, tj. skutecznego zarządzania zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, dokonywana jest szczegółowa analiza z wykorzystaniem wyników map zagrożenia występowania poszczególnych typów susz. Mapy te stanowią dane do przeprowadzenia oceny ilości zasobów dyspozycyjnych w warunkach suszy oraz służą do określenia stopnia ryzyka suszy.

Zasadniczo wyróżnia się cztery rodzaje suszy: atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną. Na zarządzanie ryzykiem suszy wpływ mają wyniki zagrożenia występowania trzech z czterech typów suszy: rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej. Z kolei mapy zagrożenia suszą dostarczają informacji dla planowania działań na rzecz przeciwdziałania jej skutkom, w szczególności poprzez czterostopniowy podział zagrożenia, gdzie I klasa obejmuje obszary zagrożone w stopniu słabym, II klasa – obszary zagrożone w stopniu umiarkowanym, III klasa – obszary zagrożone w stopniu silnym, a IV klasa – obszary zagrożone w stopniu ekstremalnym.

Analizując mapy zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną dla obszaru gminy Roźwienica, można stwierdzić, że stopień zagrożenia suszą jest generalnie na umiarkowanym poziomie, natomiast na obszarze gminy Zarzecze występuje słabe zagrożenie suszą.

W przypadku zagrożenia suszą rolniczą-określona została na tym terenie klasa I, zagrożenia suszą hydrologiczną – klasa II, natomiast jeśli chodzi o zagrożenie suszą hydrogeologiczną – klasa I. Ocenę łącznego zagrożenia wymienionymi powyżej typami suszy, uzyskanego poprzez zsumowanie wyników zagrożenia uzyskanych dla poszczególnych typów suszy, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 11 Zagrożenie suszą na terenie województwa podkarpackiego

Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Kluczowym elementem Planu przeciwdziałania skutkom suszy jest katalog działań, który określa konkretne i mierzalne rozwiązania, których wdrożenie ma przyczynić się do ograniczenia skutków suszy. Katalog ten ma wymiar operacyjny, a poprzez zbiór działań realizowane są cele szczegółowe, co z kolei ma przełożenie na cel główny. Plan nie jest planem inwestycyjnym, a prezentuje jedynie plany budowy, przebudowy i remontów urządzeń wodnych, które są zawarte w pozostałych dokumentach planistycznych z zakresu gospodarki wodnej.

Postępowanie w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy zakłada przede wszystkim działania zapobiegające oraz zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków suszy, które są realizowane w sposób niezależny od faktycznego wystąpienia suszy. W praktyce jest to wdrażanie działań technicznych oraz nietechnicznych, które służą m.in. kształtowaniu zasobów wodnych, gospodarowaniu gruntami i wodami, czy też ochronie ekosystemów wodnych i terenów podmokłych. Kluczowe są działania retencyjne, służące poprawie i przywracaniu naturalnych warunków obiegu wody. Przeciwdziałanie skutkom suszy służy również zmniejszaniu niedoborów wody,

wzmocnieniu ochrony przeciwpowodziowej oraz poprawie stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych.

Na obszarze gminy Roźwienica, w okresie 2022-2027 nie zostały zaplanowane przez Wody Polskie do realizacji zadania inwestycyjne z zakresu budowy i przebudowy urządzeń wodnych służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Województwo podkarpackie należy do województw, gdzie zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego jest stosunkowo niewielkie i można ten element środowiska naturalnego traktować jako mocną stronę całego regionu. Największy negatywny wpływ na jakość powietrza ma ogrzewanie indywidualnych budynków mieszkalnych przez piece węglowe. Z racji tego, że Gmina Roźwienica położona jest z dala od głównych ośrodków przemysłowych województwa przyczynia się do faktu, że powietrze na terenie gminy nie jest skażone szkodliwymi czynnikami.

9.6 Ochrona przyrody

Kwestie związane z ochroną przyrody regulowane są przez ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 z późn. zm.). Zgodnie z niniejszą ustawą formami ochrony przyrody są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Każda z tych form spełnia inną rolę w systemie ochrony przyrody i służy innym celom, z tego względu cechuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

9.6.1 Formy ochrony przyrody na terenie gminy Roźwienica

1. park krajobrazowy

- Przemysko - Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu, pełni funkcje otuliny Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego.

Na terenie gminy Roźwienica znajduje się fragment północnego skraju OCHK, obejmując całą pogórską jej część (Węgierka i Wola Węgierska). Obszar Chronionego Krajobrazu położony na terenie gminy ma charakter leśny. Obszar chronionego krajobrazu w gminie Roźwienica zajmuje 915,8 ha, co stanowi 13,3% całej powierzchni gminy. Zagospodarowanie ich powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Obszar jako jeden z elementów regionalnego systemu wielkoobszarowych form ochrony przyrody, położony jest w południowo - wschodniej części województwa podkarpackiego. Znaczną powierzchnię obszaru porastają lasy liściaste i mieszane o wysokim stopniu naturalności. Na terenie tym zaznacza się wyraźnie rusztowy układ dolin rzecznych i lesistych grzbietów górskich, charakterystycznych dla Karpat Wschodnich. Szczególnie urokliwa jest dolina Sanu. Teren Obszaru stwarza doskonałe warunki do bytowania wielu gatunków zwierząt. Do najciekawszych gadów należy żmija zygzakowata; ptaków - jastrzęb, myszołów, trzmiełojad i bocian czarny; ssaków: gronostaj, kuna leśna.

2. Pomniki przyrody – 4,

- Modrzew europejski w Roźwienicy,

- Modrzew europejski w Borowcu,
- Lipa drobnolistna w Borowcu,
- Czeresnia w Borowcu.

Część lasów na terenie gminy Rożwienica pełni funkcje lasów ochronnych. Lasy ochronne znajdujące się na terenie gminy Rożwienica łącznie zajmują 988,35 ha. Warunki, jakie muszą spełniać lasy by uzyskać charakter lasów ochronnych, określają przepisy odrębne. W nadleśnictwie Kańczuga powołane zostały one na mocy Decyzji Ministra Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Kańczuga z dnia 28 grudnia 1994 r. Zgodnie z Zarządzeniem nr 202 na terenie gminy Rożwienica wyróżnić można lasy wodochronne. Ich zadaniem jest ochrona właściwości retencyjnych zlewni, utrzymanie stałego poziomu wód gruntowych, ochrona rzek i zbiorników przed zanieczyszczeniem i eutrofizacją. Stanowią również cenne fragmenty rodzimej przyrody oraz zabezpieczają pulę genetyczną rodzimych gatunków drzew. Lasy w pełni odpowiadają warunkom określonym w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 2100 z późn. zm.). w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. z 1992 r., Nr 67, poz. 337). Warunki i tryb przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne określają przepisy odrębne.

Na terenie gminy Rożwienica znajduje się fragment północnego skraju Przemysko-Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, obejmując całą pogórska jej część (Węgierka i Wola Węgierska). Ma on charakter leśny. Obszar chronionego krajobrazu w gminie Rożwienica zajmuje 915,8 ha, co stanowi 13,3% całej powierzchni gminy. Najbliżej położone obszary znajdują się:

- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Ostoja Przemyska” - (kod PLH 180012)
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Pogórze Przemyskie” - (kod PLH 180001)

Część miejscowości Węgierka znajduje się na terenie obu obszarów.

Na terenie Gminy Rożwienica nie ma utworzonych rezerwatów oraz nie wydzielono obszarów Europejskiej Sieci Natura 2000.

Obszary o cennych walorach przyrodniczych na terenie Gminy Rożwienica, wskazane do zachowania, a które nie zostały objęte formami ochrony przyrody:

- występujące w północnej części Gminy śródleśne ekosystemy wodno-błotne, torfowiskowe o wyjątkowym znaczeniu dla zachowania i ochrony różnorodności biologicznej i zasobów wodnych.

9.6.2 Formy ochrony przyrody na terenie gminy Zarzecze

W gminie Zarzecze występującą formą ochrony przyrody są pomniki przyrody, tj.:

1. Pomnik przyrody wieloobiektowy drzewa gatunku dąb szypułkowy (*quercus robur*) – 2 sztuki zlokalizowany przy kościele w Zarzeczcu
2. Pomnik przyrody wieloobiektowy drzewa gatunku dąb szypułkowy (*quercus robur*) – 9 szt. Drzewa pomnikowe rosną w lesie gromadzkim przy parku podworskim w Zarzeczcu

10. Dziedzictwo kulturowe

Gmina Roźwienica

Gmina Roźwienica jako obszar dawnego osadnictwa, odznacza się bogactwem występowania dóbr kultury takich jak stanowiska archeologiczne, obiekty architektury i budownictwa. Historyczna sieć osadnicza wraz z wytworzoną komunikacją ściśle związana była z powiatem jarosławskim. I tak trakt w kierunku południowym tzw. węgierski stworzył osadnictwo i nazewnictwo, stąd powstały nazwy wsi Węgierka i Wola Węgierska.

Herb gminy nawiązuje do jej przeszłości związanej z Zakonem Rycerskim Grobu Bożego w Jerozolimie, czyli bożogrobcami. Wsie obecnej gminy Roźwienica wchodziły w skład prowadzonych przez bożogrobców dwu parafii. Siedziba jednej z nich, w skład której wchodziła większość wsi, znajdowała się w Rudołowicach (należała do niej również Roźwienica).

Bystrowice – wieś została lokowana na prawie polskim pod nazwą Bystrejowice w połowie XIV wieku. W XVII wieku spotykamy także nazwę Bystrziowice. Prawdopodobnie od XIV wieku wieś należała do Mikołaja Mzurowskiego razem z pobliskimi miejscowościami, a później przeszła we władanie jego syna Jana Mzurowskiego. W 1464 roku Bystrowice wraz z powstałym na jej gruntach przysiółkiem Więckowicami zostały podzielone między synów Jana Mzurowskiego – Jana i Mikołaja. W wieku XVI Bystrowice były wsią dobrze zagospodarowaną, istniał młyn na Mlecze, w 1507 roku w źródłach wzmiankowana jest cerkiew. Prawdopodobnie cerkiew uległa zniszczeniu podczas niezwykle niszczących najazdów tatarskich z lat 1623 – 1624. Bystrowice nie posiadają ciekawych zabytków, jednak na uwagę zasługuje karczma, murowana na przełomie XIX i XX wieku obecnie w budynku znajduje się przedszkole. Z tego samego okresu pochodzi kilkanaście zabytkowych domów oraz dwie murowane kapliczki.

Chorzów, miejscowość leżąca niedaleko Pruchnika, ale administracyjnie należąca do gminy Roźwienica. Pierwsza wzmianka dotycząca Chorzowa pochodzi z 1436 roku, wieś była wtedy własnością Jana z Rozborza. Prawdopodobnie miejscowość jest nieco starsza i powstała na przełomie XIV i XV wieku. Chorzów nie posiada wielu zabytków. Przetrwał do naszych czasów murowany budynek szkoły z końca XIX wieku oraz starej karczmy z początków XX wieku. Miano zabytków nosi także około 20 domów z tego samego okresu.

Cząstkowice - Cząstkowice niewielka miejscowość położona na zachodnich obrzeżach gminy Roźwienica. Początki wsi sięgają połowy XIV wieku. Dziś w Cząstkowicach możemy zobaczyć pozostałości zespołu dworskiego z przełomu XIX i XX wieku. Jest to obecnie własność krakowskiej Stacji Hodowli Roślin, najstarsze budynki pochodzą z 1870 roku, najmłodsze 1904 roku. Są to murowane pozostałości bramy i ogrodzenia, rządcówka, stajnia, spichlerz (1870), gorzelnia, murowane 3 stodoły oraz dom robotników folwarcznych. Ponadto w miejscowości można zobaczyć kilkadziesiąt, uznanych za zabytki, przeważnie drewnianych domów z początków XX stulecia.

Czudowice to mała miejscowość położona w gminie Roźwienica. Wieś najprawdopodobniej powstała w pierwszej połowie XIV wieku, ale najstarsza pisana wzmianka pochodzi dopiero z 1438 roku. Dziś w Czudowicach możemy zobaczyć murowaną w 1895 roku kapliczkę, dawną szkołę podstawową oraz kilka zabytkowych domów. Niewątpliwym atutem miejscowości jest piękny krajobraz.

Roźwienica – Pierwsza pisana wzmianka o Roźwienicy (Rozdwienicy) pochodzi z 1387 roku, kiedy to Władysław Jagiełło ofiarował za zasługi w wprowadzeniu go na polski tron Janowi z Tarnowa miasto Jarosław wraz z zamkiem i districtus iaroslaviensis. Jedną z miejscowości jakie obejmował ten obszar była Roźwienica. Ostatnimi właścicielami Roźwienicy byli Górscy herbu Szeliga, którzy mieszkali tu do 1946 r. W I połowie XIX wieku wybudowano tu duży murowany dwór o rozbudowanej bryle. Po II wojnie światowej budynek został zaadaptowany na szkołę a później znajdowały się tutaj m.in. biura Gminnej Spółdzielni, wytwórnia wód i ośrodek zdrowia. Od momentu wyremontowania budynku mieści się w nim siedziba Urzędu Gminy. Budynek posadowiony jest wśród ogrodów krajobrazowych sięgających XVIII w. Na terenie wsi znajdują się ponadto obiekty zabudowy chłopskiej, drewnianej i murowanej z końca XIX i połowy XX wieku, podlegające ochronie konserwatorskiej.

Zdjęcie 4 Dwór Górskich w Roźwienicy

Źródło: Gmina Roźwienica

Rudołowice - nazwa wsi wskazuje, iż znajdowała się tu ruda żelaza, a dawni mieszkańcy zajmowali się jej wydobyciem, a być może wytopem. Pierwsza pisana wzmianka o Rudołowicach pochodzi z 21 X 1393 roku i dotyczy fundacji parafii dokonanej przez Mikołaja Mzurowskiego. Sama wieś powstała wcześniej, najpewniej w połowie XIV. Była lokowana na prawie polskim, a w 1450 roku została przeniesiona na korzystniejsze prawo magdeburskie. Parafia ta w 1446 r. przeszła w posiadanie Bożogrobców (Miechowici). W 1624 roku napad Tatarów zniszczył wieś i kościół, który dopiero w 1646 roku odbudował ks. Marcin z Brzeska. Powyższy kościół pw. Św. Mikołaja pozostał do dziś. W XIX wieku dobudowano dzwonnice. Na terenie wsi z okresu późniejszego tj. XIX wieku pozostał do dziś zespół dworsko - parkowy z dworem murowanym stanowiący własność W. Dembińskiej. Dwór ten usytuowano na terenie, na którym już w 1629 roku była siedziba obronna. Na terenie miejscowości znajdują się również trzy ponad 100 letnie kapliczki. Pozostałe obiekty zabytkowe to zabudowa drewniana, chłopska z poł. XX wieku, wymieniona w rejestrze zabytków.

Zdjęcie 5 Zespół Dworski w Rudolowicach

Źródło: <https://www.jaroslowski.pl/pl/szlak-ziemianski/dwor-w-rudolowicach>

Tyniowice - miejscowość według badań Krzysztofa Wolskiego powstała w połowie XIV wieku i położona jest na szlaku południowym i podobnie jak Węgierka stanowiła od dawna teren zabudowany. Z pozostałości świadczących o dawnych dziejach została jedynie cerkiew grecko - katolicka pw Św. Dymitra, drewniana oraz zespół dworski — parkowy z dworem i spichlerzem murowanym. W centralnym miejscu wsi, nieopodal kościoła stoi murowany dwór Łada Grodzickich wybudowany w stylu zameczku szwajcarskiego, będący obecnie siedzibą szkoły.

Zdjęcie 6 Dwór Łada Grodzickich

źródło: <https://atlasrezydencji.pl/tyniowice-dwor-lada-grodzickich/>

Węgierka - położona jest przy trasie łączącej Jarosław z Pruchnikiem. Nie wiadomo, kiedy miejscowość została założona, istniała już w połowie XIV wieku, a pierwsza wzmianka pochodzi z 1358 roku. Wieś położona jest na pograniczu Pogórza Dynowskiego i Pogórza Rzeszowskiego ciągnie się na długości 5 km wzdłuż Węgierki, potoku źródłowego Mleczy Wschodniej. Pod koniec XIV wieku i na początku XV wieku istniała tutaj osada o nazwie Tylicz, której właścicielem był słynny Diabeł Łańcucki - Starosta Stanisław Stadnicki. We wsi znajduje się cerkiew grekokatolicka pw. św. Paraskewii z początku XIX wieku. We wsi można zobaczyć także malownicze, zabytkowe kapliczki i krzyże oraz drewniane chałupy, głównie z przełomu XIX i XX wieku.

Więckowice - obecnie jedno z mniejszych sołectw w gminie Roźwienica, posiada bardzo stary rodowód. Wieś powstała jako przysiółek Bystrowic pod nazwą Wyączkowycze najpewniej około połowy XVI wieku. Na terenie miejscowości znajduje się zabytkowy dwór będący własnością prywatną.

Wola Roźwienicka powstała prawdopodobnie w pierwszej połowie XV wieku. Nazwa Wola sugeruje, iż wieś została założona na tzw. surowym korzeniu, a osadnicy dysponowali od kilku nawet do 30 – letniego okresu wolnizny od świadczeń na rzecz feudała. W Woli Roźwienickiej zachowało się kilkanaście drewnianych domów z początków XX wieku objętych ochroną konserwatorską. W ewidencji zabytków znajdują się murowana szkoła z 1936 roku oraz 3 urokliwe kapliczki. We wsi znajduje się również pamiątkowy głąz z umieszczoną na nim tablicą, upamiętniającą 6 mieszkańców wsi zamordowanych przez hitlerowców w czasie pacyfikacji wsi w dniu 13 lipca 1944 roku.

Wola Węgierska leży wśród malowniczych wzgórz porośniętych lasami, które sięgają powyżej 400 metrów nad poziomem morza na krańcach gminy Roźwienica. Wieś została założona w 1404 roku, pod nazwą Wola Tuliczowska na prawie polskim przez Jana Mzurowskiego, na gruntach wsi Węgierka. Wola Węgierska oprócz przepięknego położenia wśród gór i lasów posiada kilkadziesiąt drewnianych domów i zagród przeważnie z końca XIX i początku XX wieku, które tworzą przepiękną całość.

Na terenie gminy znajduje się 8 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, wykaz obiektów przedstawia tabela poniżej.

Tabela 17. Wykaz obiektów chronionych prawem z mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na terenie gminy Roźwienica

Lp.	Sołectwo	Nazwa	Data powstania
1	Roźwienica	Zespół dworski	XIX wiek
2	Rudołowice	Kościół rzym.-kat.	XVII wiek
3	Rudołowice	Zespół dworski	XIX wiek
4	Rudołowice	Dzwonnica kościelna	XX wiek
5	Tyniowice	Zespół dworski	XIX wiek
6	Tyniowice	Cerkiew gr.-kat.	XVI wiek
7	Więckowice	Zespół dworsko-parkowy	XIX wiek
8	Węgierka	Cerkiew gr.-kat.	1885

Źródło: SUIKZ Gminy Roźwienica

Inwentaryzacja zabytków w Gminie Roźwienica

ROŹWIENICA

1. Zespół dworski, XVIII-XIX w., nr rej. A-40 z 20.02.1986, (dz. nr ewid. 619). Obecnie siedziba Urzędu Gminy w Roźwienicy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Roźwienicy.

Budynek w ostatnich latach przeszedł gruntowny remont elewacji zewnętrznej wraz z wymianą dachu i stolarki okiennej, obecnie trwa kompleksowy remont wnętrza budynku. Po zakończeniu prac budynek będzie częściowo dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami.

RUDOŁOWICE

2. Zespół dworski z 1 poł XIX w., nr rej: A-192 z 14.01.1987 r (dz. nr ewid. 498). W budynku do 01.09.2026 r. swoją siedzibę ma szkoła podstawowa w Rudołowicach. Budynek utrzymywany w dostatecznym stanie technicznym, wymaga uszczelnienia dachu z możliwą częściową wymianą więźby dachowej, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, renowacji elewacji zewnętrznej z usunięciem pęknięć i dorobieniem sztukaterii. Wewnątrz budynek zawilgocony, na ścianach występują duże ogniska grzybni, wymagana wymiana instalacji wodno-kanalizacyjnej, oraz elektrycznej, wymagany montaż instalacji awaryjnej/ ewakuacyjnej i dostosowanie budynku do obecnych przepisów ppoż. Główne reprezentacyjne wejście do budynku zostało częściowo zamurowane początkiem lat 90 i wymaga odtworzenia. Wszystkie schody zewnętrzne a szczególnie schody prowadzące do wejścia reprezentacyjnego i wyjścia na taras i ogrody wymagają stabilizacji i położenia nowej warstwy wierzchniej np. z piaskowca. Obiekt wymaga badań konserwatorskich i archeologicznych, wewnątrz budynku znajdują się zasypane piwnice z przejściem podziemnym do piwnicy zewnętrznej znajdującej się około 30 mb od budynku. Wewnątrz wymagana jest wymiana stolarki drzwiowej, wymiana podłóg i przywrócenie na ile to możliwe pierwotnego układu pomieszczeń. Należy usunąć uszkodzone tynki wewnętrzne, wykonać renowację ścian i sufitów, dopuszcza się obniżenie sufitów (obniżenie w technologii karton-gips). Po wykonaniu prac w budynku swoją siedzibę będzie miało Gminne Centrum Kultury, oraz Stowarzyszenia i Organizacje społeczne działające na terenie gminy Roźwienica. Wszystkie prace muszą odbywać się po wcześniejszym uzgodnieniu i przy nadzorze konserwatorskim.

3. Kościół Parafialny pod wezwaniem Św. Mikołaja Biskupa 1646r. nr rej. A-291 z 20.11.1948 i 21.06.1994r. (dz. nr ewid.427).

Budynek kościoła w ostatnich latach przeszedł remont, zostało wykonane odwodnienie wraz z izolacją poziomą fundamentów, wymieniona została stolarka okienna, oraz ocieplono strop świątyni. Obecnie w renowacji są ławki. W najbliższym czasie konieczna będzie profesjonalna renowacja ołtarza, ostatnia przeprowadzona początkiem lat 90 okazuje się niewystarczająca, świątynia wymaga też odmalowania wnętrza i poprawienia więźby dachowej łącznie z odnowieniem sygnaturki. Wszystkie prace muszą odbywać się po wcześniejszym uzgodnieniu i przy nadzorze konserwatorskim.

TYNIOWICE

4. Zespół dworski nr rej. A-156 z 26.08.1986 r(dz. nr ewid. 341) Zespół dworski obejmuje dworek w stylu domku myśliwskiego, oraz budynek spichlerza. W budynku dworu obecnie mieści się szkoła podstawowa. Budynek zachowany w stanie dostatecznym, wymaga pilnego remontu, wymiany całego dachu, wykonania osuszenia i izolacji poziomej fundamentów, odnowienia/wymiany elewacji

wraz z sztukaterią, wymiany stolarki okiennej, wymiany drewnianych elementów balkonów i poddaszy. Wewnątrz niezbędne jest odgrzybianie i osuszanie budynku. Należy wykonać nowe tynki ścienne i sufitowe, w większości odnowić lub wymienić podłogi. Należy wymienić wszystkie instalacje budynku i w miarę możliwości dostosować go do obecnych przepisów ppoż. Budynek spichlerza utrzymany w stanie bardzo złym. Należy wykonać kompleksowy remont zgodnie z posiadaną dokumentacją. Remont obejmuje zabezpieczenie budynku przed pękaniem, izolacja i wzmocnienie fundamentów, odnowa tynków zewnętrznych wraz z sztukaterią, wymiana dachu, wymiana drewnianych podłóg, stropów oraz schodów. W miarę możliwości należy zachowywać oryginalne elementy. Niezbędne jest też wykonanie instalacji elektrycznej. Po wykonaniu prac remontowych w budynku będzie miało siedzibę lokalne stowarzyszenie, planowane są również wystawy i wernisaże lokalnych artystów. W części przewidziana jest wystawa stała jako element turystyczny. Wszystkie prace muszą odbywać się po wcześniejszym uzgodnieniu i przy nadzorze konserwatorskim.

5. Zabytkowa cerkiew gr-kat p.w.Św. Dymitra nr rej. A-290 z 11.04.1988 (dz. nr ewid. 413) – Cerkiew drewniana na planie ośmiokąta, o konstrukcji zrębowej. Cerkiew od 30 lat nieużytkowana w środku zachowany w części ikonostas, wymaga pilnego remontu dachu i zabezpieczenia kamiennej podmurówki, należy wykonać nową instalację elektryczną, wymienić/naprawić stolarkę okienną i drzwiową. Po przeprowadzaniu prac remontowych w cerkwi mogą odbywać się wieczorki literackie, prezentację dzieł lokalnej kultury itp. Wszystkie prace muszą odbywać się po wcześniejszym uzgodnieniu i przy nadzorze konserwatorskim.

INNE

6. Na terenie gminy Rożwienica oprócz zabytków wpisanych do krajowego rejestru znajduje się też dużo ciekawych historycznie obiektów nie objętych bezpośrednim nadzorem konserwatorskim aczkolwiek wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. Są to kapliczki np. Kapliczka Św. Agaty w Rudołowicach wystawiona przez członków zakonu Michaelitów (Bożogrobców) z początku XIX w. Miejsca te są najczęściej w dobrym stanie technicznym i nie wymagają szczególnych prac. Wskazane byłoby wykonanie płytek odbojowych przy niektórych kapliczkach. Istnieją też budynki byłych karczm (późniejsze szkoły podstawowe) w miejscowościach Czudowice, Bystrowice, Chorzów, których stan zachowania jest bardzo różny od dobrego w Bystrowicach do złego w Chorzowie.

Nie sposób też nie wspomnieć o cmentarzach cholerycznych w miejscowościach Rudołowice, Więckowice i Tyniowice - miejsca te są obecnie pod opieką lokalnych stowarzyszeń. Ważnym elementem historycznym są też kurhany na Woli Węgierskiej datowane na około 3 000 lat p.n.e.

Gmina Zarzecze

Początki osadnictwa na terenie podlegającym dziś gminie Zarzecze, sięgają okresu neolitycznego, zwanego również młodszą epoką kamienną, trwającego na obszarze Polski od 4400 lat p.n.e. do 1700 lat p.n.e. O plemionach żyjących w owych czasach, o ich kulturze, sposobie życia, świadczą stanowiska paleontologiczne, odkryte przez archeologów na pograniczu obecnej Łapajówki i Zarzecza, zawierające przedmioty prehistoryczne oraz fragmenty ceramiki. Przedmioty należące do tego znaleziska świadczą o naddunajskim pochodzeniu osadników, zajmujących się głównie rybołówstwem, łowiectwem i zbieractwem oraz o początkach rolnictwa, związanego z hodowlą zwierząt i uprawą roślin.

O osadnictwie epoki brązu (1700 lat p. n. e. do 650 lat p.n.e.) świadczą wykopaliska archeologiczne, usytuowane na Smyczku, dotyczące zapewne ludności prasłowiańskiej, będącej pod Wpływem kultury trzcinieckiej (Trzciniec w Lubelskiem), zajmującej się garncarstwem i obróbką drewna. Podczas kolejnej epoki, epoki żelaza (650 lat p.n.e. do 500 r. n.e.), na obszarze zarzeckim wystąpiły dość znaczne wpływy cywilizacji rzymskiej, czego dowodem są zachowane naczynia (wazy, miseczki) oraz monety rzymskie i greckie.

W okresie wczesnego średniowiecza ścierały się tutaj wpływy słowiańszczyzny zachodniej (plemiona polskie) i słowiańszczyzny wschodniej (plemiona ruskie), powodowane rywalizacją władców ruskich, czeskich i polskich, trwające niejednokrotnie całe wieki (wiek X i XI). I tak oto, tereny zwane dawniej Rusią Halicką były w posiadaniu książąt ruskich do wieku XIV, kiedy to król polski Kazimierz Wielki przyłączył te ziemie do Polski, obwarowując je licznymi zamkami oraz miastami-fortecami. Kazimierz Wielki propagował zakładanie nowych miast i wsi, co wiązało się z przemysłaną akcją umacniania i zagospodarowywania ziem ruskich. Jego pracę kontynuowali władcy dynastii andegaweńskiej i jagiellońskiej, panujący nad Rusią Czerwoną do I rozbioru Polski (1772).

Pierwsza wzmianka w źródłach pisanych, dotycząca wsi Zarzecze, pochodzi z 1430 roku.

Epoka nowożytna odcisnęła swoje piętno na mieszkańcach wsi, obarczonych darmową pracą na rzecz swojego pana (pańszczyzna), z czym wiązało się ograniczenie praw osobistych i majątkowych, załamanie się samodzielnych gospodarstw kmiecych. Na domiar złego chłopci mieli odczuć jeszcze konsekwencje zbliżających się najazdów tatarsko-tureckich i wołoskich oraz mieli doświadczyć reformacji Kościoła katolickiego, której źródłem było przybicie 90-te Marcina Lutera do drzwi katedry w Norymberdze. O niezbyt pomyślnej sytuacji chłopów w owym okresie iwiadcą również zarazy, pomór bydła, czy niszcząca uprawy szarańcza. Wszelkie niedogodności losowe doprowadziły do obniżenia wydajności produkcyjnej chłopów, czego efektem było pozostawienie sporej powierzchni pól uprawnych odłogiem.

W roku 1772 ziemie dawnego województwa ruskiego zostały wcielone do monarchii habsburskiej, wchodząc w skład Królestwa Galicji i Lodomerii. Automatycznie zmienił się system administracyjny, prawny i wojskowy, wprowadzono górne granice pańszczyzny, poborowym zagwarantowano nieusuwalność z gruntów. Społeczeństwo wchodziło w nowy etap, niosący nieprzewidywalne zmiany (emigracja zarobkowa, tendencje niepodległościowe Polaków, powstanie listopadowe i styczniowe, usprawnienie galicyjskiej gospodarki i rolnictwa, utrzymanie odrębności narodowej poprzez naukę, literaturę, kulturę i oświatę).

Pod koniec XVIII wieku Zarzecze trafia w ręce rodu Dzieduszyckich, z którymi jego losy będą nieodzownie splecione po dzień dzisiejszy. Wraz z całym kompleksem dóbr pruchnickich, Zarzecze należało do podkomorzego przemyskiego Aleksandra Morskiego, następnie do jego syna Ignacego, który poślubił córkę Tadeusza Dzieduszyckiego i Salomei Trembińskiej, Magdalenę. Małżeństwo, okazało się w następstwie nieporozumieniem sprytnego ekonomisty i uzdolnionej pod wieloma względami hrabiny. Zakończyło się rozwodem w roku 1817. W dwa lata później Ignacy Morski umiera, pozostawiając swojej byłej żonie cały majątek zarzecki, w którym mieszkała od rozwodu.

Magdalena zainicjowała nowy okres w dziejach Zarzecza. Magdalena organizuje przebudowę zarzeckiego dworku i jego najbliższego otoczenia, po części zmieniając cały układ przestrzenny wsi. Po wykonaniu projektu przez Chrystiana Piotra Aygnera – twórcy jednego ze skrzydeł Teatru Narodowego, zostaje postawiony pałac w stylu empire, do którego pani Morska sama zaprojektowała wystrój wnętrz, sprowadziła egzotyczne kwiaty, krzewy, pnącza i drzewa, by na nowo urządzić park

w stylu romantycznym oraz zagospodarowała starorzecze Mleccki, przekształcając je po części w stawy wraz ze sztuczną wyspą, podnosząc w ten sposób walory estetyczne zespołu pałacowego.

Magdalena z Dzieduszyckich Morska zmarła dnia 11 maja 1847 roku w Zarzeczcu i tutaj też jest pochowana. Cały majątek przeszedł w ręce jej brata Józefa Dzieduszyckiego, patrioty walczącego w Insurekcji Kościuszkowskiej, armii napoleońskiej oraz założycielką Biblioteki Poturzyckiej, który zmarł kilka dni później – 19 maja.

Majątek odziedziczył jego syn Włodzimierz (1825-1899), polityk, mecenas nauki i sztuki, wybitny przyrodnik, ale przede wszystkim wzorowy organizator życia gospodarczego, propagator innowacji technicznych (współzałożyciel fabryki machin i narzędzi rolniczych), nagradzany hodowca nierogaczyny angielskiej (Berlin, Petersburg) oraz czołowy przedstawiciel walki z pańszczyzną (zniósł ją jako pierwszy w Galicji). Włodzimierz przez całe swoje życie wspierał naukę i kulturę polską, fascynował się folklorem ruskim i sztuką ludową. Zmarł 18 września w Poturzy, jednak jego szczątki są złożone w Zarzeczcu, gdzie odbył się uroczysty pogrzeb w obrządku łacińskim i greckim. Kolejnymi panami na Zarzeczcu byli: córka Włodzimierza, Anna wraz z mężem Tadeuszem (1841- 1918).

W latach 70/80-tych XIX wieku wybudowano nowy kościół w stylu neoromańskim, według projektu prof. Juliana Zachariewicza, konsekrowany dnia 1 października 1881 roku przez bpa krakowskiego Albina Dunajewskiego. Plebanię oraz dzwonnice dobudowano przed 1895 rokiem.

W latach 1871-1880 do Zarzeczca należało ogólnie 594 ha. Bardzo ciężka sytuacja chłopów w Galicji, przejawiająca się rozdrobnieniem ziemi, brakiem możliwości zarobkowych, przeludnieniem, złym odżywianiem (często głodem), niskim poziomem higieny, doprowadziła w efekcie do sytuacji, w której wszelkie choroby zakaźne zbierały bogate żniwo. Pomory bydła, epidemie cholery trawiły mieszkańców tych terenów jeszcze pod koniec XIX wieku, o czym świadczy pastwisko Wojciecha Kruczkowskiego, będące swego czasu cmentarzem cholerycznym.

Sytuacja chłopów zaczęła się klarować na przełomie XIX i XX wieku, kiedy to upowszechniały się na naszym gruncie ziemniaki, dające możliwość wyżywienia chłopskich rodzin, a młodzi mieli szansę wyemigrować do miasta, bądź też za granicę w poszukiwaniu chleba i lepszej przyszłości. W owym czasie powstała również kasa oszczędnościowo-pożyczkowa, która w pierwszej kolejności miała pomagać ludności zadłużonej u lichwiarzy, a następnie miała wspomagać rozwój działalności rolniczej i gospodarczej. W roku 1889 Zarzeczce uzyskało połączenie ze światem, dzięki powołaniu urzędu poczty, który w następnych latach wzbogaciło o stację telegrafu (1910).

Okres I wojny światowej nie odcisnął wyjątkowego piętna na mieszkańcach Zarzeczca i okolic, którzy wraz z odzyskaniem przez Polskę niepodległości, zmuszeni zostali do odnalezienia się w zgoła odmiennych warunkach. Scalenie państwa z ziem trzech zaborów niosło ze sobą nowe wyzwania. Brak stabilności politycznej państwa, problemy administracyjne i gospodarcze rozbić narodowościowe i wyznaniowe dawały się odczuć w niej równomiernie funkcjonujących regionach kraju. Przez prawie cały okres międzywojenny ludność chłopska musiała ponosić konsekwencje odbudowującego się państwa polskiego, z czym wiązało się wiele wyrzeczeń i jeszcze więcej pracy.

Niskie ceny skupu produktów rolnych, wysokie oprocentowanie kredytów państwowych, spółdzielczych czy prywatnych, rozmaite podatki (gruntowy, majątkowy, drogowy, targowiskowy, szkolny, samorządowy), spłaty rodzinne i z tytułu kupna ziemi prowadziły do drastycznego pogarszania się warunków materialnych ludności.

Po śmierci Tadeusza Dzieduszyckiego (1918), majątek dworski przeszedł w ręce jego syna Włodzimierza, który był ostatnim dziedzicem dóbr zarzeckich. Poza służbą folwarczną, w okresach pilnych robót sezonowych, w majątku Dzieduszyckich pracowali również mieszkańcy wsi, w formie najmu dziennego. Ze względu na zaostrzające się spory pomiędzy chłopstwem a pracodawcami, na ziemi zarzeckiej doszło do kilku wystąpień chłopskich, które miejscami przerodziły się w falę strajków (Siennów, Urzejowice, Pantalowice, Krzeczowice), krwawo tłumionych przez ówczesną władzę. W sierpniu następnego roku doszło do strajku powszechnego, jednak ten odbił się jedynie echem po Zarzeczcu.

1 września 1939 roku, atak na Rzeczpospolitą Polską przerodził się w najbardziej okrutną wojnę w dziejach ludzkości, w II wojnę światową, będącą odwetem Niemiec za postanowienia wersalskie z 1919 roku. Planowana i przygotowywana od wielu lat wojna miała za cel zjednoczenie narodu niemieckiego i bezwarunkowe podporządkowanie pozostałych narodów. Obszary należące administracyjnie do Małopolski weszły w skład Generalnej Guberni ze stolicą w Krakowie. Zapoczątkowało to bardzo ciężki okres dla mieszkańców wsi, zmuszonych do dostarczania kontyngentów, polegających na przymusowym i darmowym oddawaniu zbóż, mięsa, produktów mlecznych i warzyw. Po roku 1940, na terenach wiejskich rozpoczęły się łapanki młodzieży, kończące się wysyłaniem do pracy w zakładach i fabrykach niemieckich.

Podczas okupacji hitlerowcy rozstrzelali w Zarzeczcu dwóch mężczyzn pochodzenia żydowskiego ze wsi Studzian (1940), 31 maja 1942 roku rozstrzelali około sześćdziesięciu osób z Jarosławia i Przeworska. Łącznie do roku 1944 naziści zamordowali około 160 osób. Tegoż samego roku, uginające się pod naporem Armii Czerwonej wojska niemieckie rozpoczęły wycofywania się z dotąd zajmowanych pozycji.

Po wycofaniu się hitlerowców, ciężko doświadczonych na froncie wschodnim, mieszkańcy Zarzeczca powołali do życia Straż Obywatelską, której celem była ochrona mieszkańców wsi, a w szczególności majątku ziemskiego i pałacu rodziny Dzieduszyckich, odebranego im 1 października 1944 roku przez kształtujące się państwo ludowe.

W 1944 r. Dzieduszyccy znaleźli schronienie w klasztorze OO. Dominikanów Dominikanów Jarosławiu, gdzie już wcześniej na prośbę Włodzimierza przygotowano jedno piętro w budynku seminarium. Wkrótce okazało się, że pozbawieni majątku właściciele nie mogą na stałe przebywać w okolicy swych dóbr, dlatego Dzieduszyccy wyjechali z Jarosławia do Rabki. Wiosną 1950 r. zamieszkali w Warszawie, gdzie Włodzimierz otrzymał posadę w Państwowym Muzeum Zoologicznym. W 1960 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł 9 września 1971 r., w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim. W 1978 r. jego ciało ekshumowano i złożono w krypcie grobowej Dzieduszyckich w Zarzeczcu. Był to podwójny pogrzeb, bowiem wraz z Włodzimierzem chowano jego żonę Wandę zmarłą 4 grudnia 1978 r.

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków:

Na terenie Gminy Zarzeczce znajduje się 12 zabytków nieruchomych, w tym 3 stanowiska archeologiczne, które są wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z siedzibą w Przemyślu.

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków:

Łapajówka

- Kapliczka z rzeźbami św. Piotra i św. Pawła oraz antependium ze sceną adoracji Krzyża Świętego – własność Gminy Zarzecze Maćkówka
- Stanowisko archeologiczne nr 2 na obszarze 103-81 – ślady osadnictwa z epoki kamienia/neolitu oraz osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich – na gruntach prywatnych;
- Stanowisko archeologiczne nr 3 na obszarze 103–81 – osada z okresu wczesnego średniowiecza – na gruntach prywatnych.

Pełnatycze

- Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny – kościół (użytkowany jako cerkiew grekokatolicka w latach 1921–1944), murowany w 1789 r., przebudowany w roku 1900; dzwonnica murowana w roku 1789, przebudowana w roku 1900 – własność Parafii w Pełnatyczach;
- plebania murowana ok. poł. XIX w., nadbudowana w XX w.; brama murowana końcem XIX w. – własność Parafii w Pełnatyczach;
- cmentarz grekokatolicki z 2 poł. XIX w. – własność Parafii w Pełnatyczach;
- Kapliczka murowana z 1898 r. koło domu nr 52 – własność Gminy Zarzecze.

Siennów

- Kościół Parafialny p.w. Wszystkich Świętych, drewniany z roku 1676 – własność Parafii w Siennowie;
- Pozostałości zespołu dworskiego – murowana oficyna z XVIII w., przebudowana końcem XIX w.; pozostałości fortyfikacji z XVIII w.;
- park z XVIII/XIX wieku – własność Gminy Zarzecze.

Zarzecze

- Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Michała Archanioła – kościół i dzwonnica murowane w latach 1880–1895 wg projektu Juliana Zachariewicza; plebania z 1 ćw. XX w. – własność Parafii w Zarzeczcu;
- Zespół parkowo-pałacowy składający się z pałacu murowanego w latach 1817–1819 wg projektu Chrystiana Aignera; oficyny murowanej w XIX w.; holenderii murowanej ok. roku 1820; stajni murowanej z poł. XIX w.; parku romantycznego z XVIII w. – własność Gminy Zarzecze;
- Oranżeria murowana w 1820 roku wg projektu Aignera. Obecnie domy mieszkalne wraz z ścianą łącznika, będącego elementem zespołu parkowo-pałacowego – własność Gminy Zarzecze.
- Zespół folwarczny składający się ze spichlerza, stajni, domu rządcy, dwóch wozowni, pozostałości bramy wjazdowej – własność prywatna Żurawiczki
- Stanowisko archeologiczne nr 10 w obrębie obszaru 104-81 - Fortyfikacje ziemskie z XVII/XVIII wieku, osada – krąg kultury lendzielsko-polgarskiej z okresu wczesnego neolitu, osada kultury trzcinieckiej
z epoki brązu, ślady osadnictwa kultury przeworskiej okresu wpływów rzymskich – na gruntach prywatnych. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim – rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają przeprowadzenia każdorazowo komisji konserwatorskiej pisemnego pozwolenia właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zdjęcie 7 Zespół Parkowo - Pałacowy w Zarzeczu, obejmujący pałac, oficynę, małą oranżerię oraz park romantyczny

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Zdjęcie 8 Oficyna i park krajobrazowy w Siennowie pochodzący z XVIII wieku

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Zdjęcie 9 Kościół pw. Wszystkich świętych w Siennowie, pochodzący z 1676 roku

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Zdjęcie 10 Kościół pw. Świętego Michała Archaniola w Zarzeczu

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Zdjęcie 11 Kościół w Pełnatyczach

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Zdjęcie 12 Kapliczka w Łapajówce

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Zdjęcie 13 Kapliczka w Pełnatyczach

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Obiekty cmentarnictwa wojennego na terenie Gminy Zarzecze

1. Mogiła zbiorowa w miejscowości Zarzecze Pomnik jest mogiłą mogiłą zbiorową, gdzie znajdują się zwłoki 162 ofiar II wojny światowej. Pomnik ten został wyremontowany w 2009 r. W trakcie remontu została zerwana stara płyta betonowa wraz pamiątkową tablicą. Na jej miejsce ułożono płyty granitowe o grubości 3 cm. Wymiary pomnika wynoszą 20 x 4 m. Wykonany został nowy obelisk z płyty granitowej z inskrypcjami wykonanymi z liter mosiężnych o treści „Tu spoczywają szczątki 162 niezidentyfikowanych ofiar rozstrzelanych w latach 1942-1944 przez niemieckich okupantów. Cześć ich pamięci” oraz „Tu czekamy zmartwychwstania”. W roku 2021 na pomniku została umieszczona tablica inskrypcyjna o treści: „W tej mogile zbiorowej spoczywają: Jan Dudzic, Józef Dziaduś, Adam Goń, Zbigniew Hoffbauer, Karol Krzanowski, Bolesław Lotycz, Andrzej Pieniążek, Stanisław Skoczylas, Jerzy Strzemiński, Henryk Stuchliński. Rozstrzelani wiosną 1942 roku przez funkcjonariuszy policji niemieckiej. Cześć ich pamięci!” Przed pomnikiem został wykonany chodnik z kostki brukowej z obrzeżami. Obiekt otoczony jest stalowym ogrodzeniem z bramą wejściową. Stan ogrodzenia oceniany jako dobry. W roku 2023 na bieżąco przeprowadzano prace porządkowe i pielęgnacyjne.
2. Mogiła Karola Rolskiego w miejscowości Zarzecze Mogiła powstała w 1942 r. Jest mogiłą ziemną z elementów betonowych (lastryko) o wymiarach 1 x 2 m. Na obelisku widnieje tablica pamiątkowa z napisem „Ś.P. Karol Rolski lat 23 zamordowany przez hitlerowców. Pokój Jego duszy”. Ostatni remont tablicy pamiątkowej i pozostałych elementów betonowych wykonany został w 1995 r. Na bieżąco przeprowadzane są prace porządkowe i pielęgnacyjne.
3. Mogiła Tadeusza Zająca w miejscowości Siennów Nagrobek położony na terenie cmentarza rzymskokatolickiego w Siennowie. Usytuowany w piątej alei od północy, jako 13 nagrobek od

zachodniej granicy cmentarza. Nagrobek śp. Tadeusza Zająca – żołnierza Armii Krajowej, zastrzelonego przez cofających się Niemców, jako łącznika partyzantki polskiej.

4. Upamiętnienie w Zalesiu W dniu 31 lipca 2023 r. Koło Gospodyń Wiejskich w Zalesiu otrzymało darowiznę w wysokości 15.000 zł na zadanie pn. „Zagospodarowanie terenu pod upamiętnienie poświęcone ofiarom pacyfikacji w Zalesiu”. Darczyńcą była Fundacja ORLEN, która przyznała darowiznę w szóstej edycji programu „Czuwamy! Pamiętamy!” W ramach zadania wyburzony został istniejący obelisk, a Instytut Pamięci Narodowej sfinansował nowy oblader z tablicą inskrypcyjną, będący upamiętnieniem poległych w okresie pacyfikacji mieszkańców Zalesia (wartość około 10 tys. zł) Zadanie obejmowało również budowę schodów i ciągów pieszych, montaż latarni oraz zagospodarowanie terenu (nowe nasadzenia roślinności niskiej).
5. Mogiła nieznanego żołnierza w Zarzeczu Mogiła położona na terenie zespołu pałacowo-parkowego w Zarzeczu, w odległości około 50 m na wschód od kościoła, 15 m na północ od pałacu i około 50 m od głównej bramy wjazdowej.

Inwentaryzacja – zabytki w Gminie Zarzecze

Łapajówka

- Kapliczka z rzeźbami św. Piotra i św. Pawła oraz antependium ze sceną adoracji Krzyża Świętego. Kapliczka wpisana do rejestru pod numerem **A-76**.

Maćkówka

- Stanowisko archeologiczne nr 2 na obszarze 103-81 – ślady osadnictwa z epoki kamienia/neolitu oraz osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich. Wpisane do rejestru pod numerem **A-408**.
- Stanowisko archeologiczne nr 3 na obszarze 103–81 – osada z okresu wczesnego średniowiecza – wpis pod numerem **A-574**.

Pełnatycze

- Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny – kościół (użytkowany jako cerkiew grekokatolicka w latach 1921 – 1944), murowany w 1789 r., przebudowany w roku 1900; dzwonnica murowana w roku 1789, przebudowana w roku 1900; plebania murowana ok. poł. XIX w., nadbudowana w XX w.; brama murowana końcem XIX w.; cmentarz grekokatolicki z 2 poł. XIX w. Obiekt wpisany do rejestru pod nr **A-231**. Plebania wpisana pod numerem **A-300**
- Kapliczka murowana z 1898 r. koło domu nr 52. Wpisana pod numerem **A-60**.

Siennów

- Kościół Parafialny p.w. Wszystkich Świętych, drewniany z roku 1676. Wpisany do rejestru pod nr **A-305**.
- Pozostałości zespołu dworskiego – murowana oficyna z XVIII w., przebudowana końcem XIX w.; pozostałości fortyfikacji z XVIII w.; park z XVIII/XIX wieku. Wpis pod nr **A-34**.

Zarzeczce

- Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Michała Archanioła – kościół i dzwonnica murowane w latach 1880 – 1895 wg projektu Juliana Zachariewicza; plebania z 1 ćw. XX w. Wpisane pod nr **A-305**.
- Zespół parkowo-pałacowy składający się z pałacu murowanego w latach 1817 – 1819 wg projektu Chrystiana Aignera; oficyny murowanej w XIX w.; holenderii murowanej ok. roku 1820; stajni murowanej z poł. XIX w.; parku romantycznego z XVIII w. Wpis do rejestru pod nr **A-42**.
- Oranżeria murowana w 1820 roku wg projektu Aignera. Obecnie domy mieszkalne wraz z ścianą łącznika, będącego elementem zespołu parkowo-pałacowego. Wpisana do rejestru zabytków pod nr **A-351**.

Żurawiczki

- Stanowisko archeologiczne nr 10 w obrębie obszaru 104 -81 - Fortyfikacje ziemskie z XVII/XVIII wieku, osada – krąg kultury lendzielsko-polgarskiej z okresu wczesnego neolitu, osada kultury trzcinieckiej z epoki brązu, ślady osadnictwa kultury przeworskiej okresu wpływów rzymskich. Wpisane pod numerem **A-741**.

Wykaz istniejących obiektów zabytkowych nieruchomości znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków

W wykazie znalazły się nieruchomości zabytkowe, znajdujące się w GEZ. W związku z sytuacją, że niektóre budynki zostały rozebrane oraz skreślone z ewidencji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu, to nie są ujęte w poniższym zestawieniu.

Kisielów

1. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 104-81.
2. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 104-81.
3. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 104-81.
4. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 104-81.
5. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 104-81.
6. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 104-82.
7. Stanowisko archeologiczne nr 7 w obrębie obszaru 104-82.
8. Stanowisko archeologiczne nr 8 w obrębie obszaru 104-82.

9. Stanowisko archeologiczne nr 9 w obrębie obszaru 104-82.

Łapajówka

1. Kapliczka – murowana, koniec XIX w. (A-76)

2. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 103-81.

Maćkówka

1. Kapliczka – przy drodze Przeworsk-Zarzeczce, murowana z 1901 r.

2. Szkoła murowana z 1910 r. i rządcówka murowana z końca XIX w. (obecnie włączone do kompleksu szkolnego)

3. Zagroda nr 72 – dom drewniany i stajnia z lat 30-tych XX w. (wł. Zając Teresa)

4. Zagroda nr 99 – dom drewniany z pocz. XX w. i stajnia drewniana z 1914 r. (wł. Szczepański Rafał)

5. Dom nr 46 – drewniany z lat 30-tych XX w. (wł. Hejnosz Zofia)

6. Dom nr 48 – drewniany z lat 30-tych XX w.

7. Dom nr 73 – drewniany z lat 30-tych XX w. (wł. Bieniasz Wojciech)

8. Dom nr 89 – drewniany z końca XIX w. (wł. Szot Zygmunt)

9. Dom nr 90 – drewniany z końca XIX w. (wł. Pieniążek Zbigniew)

10. Dom nr 92 – drewniany z 1914 r. (wł. Machaj Zofia)

11. Dom nr 93 – drewniany z lat 20-tych XX w.

12. Dom nr 103 – drewniany z lat 20-tych XX w. (wł. Dałomis Maria)

13. Dom nr 104 – drewniany z lat 20-tych XX w. (wł. Śliwa Maria)

14. Dom nr 106 – drewniany z lat 20-tych XX w.

15. Stajnia w zagrodzie nr 141 – murowana z początku XX w. (wł. Dziedzic Tadeusz)

16. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 103-81.

17. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 103-81 (A-765/408).

18. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 103-81 (A-574).

19. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 103-81.

20. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 103-81.

21. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 103-81.

22. Stanowisko archeologiczne nr 7 w obrębie obszaru 103-81.

23. Stanowisko archeologiczne nr 8 w obrębie obszaru 103-81.

24. Stanowisko archeologiczne nr 9 w obrębie obszaru 103-81.

25. Stanowisko archeologiczne nr 10 w obrębie obszaru 103-81.

26. Stanowisko archeologiczne nr 11 w obrębie obszaru 103-81.

27. Stanowisko archeologiczne nr 12 w obrębie obszaru 103-81.

28. Stanowisko archeologiczne nr 13 w obrębie obszaru 103-81.

29. Stanowisko archeologiczne nr 14 w obrębie obszaru 103-81.

30. Stanowisko archeologiczne nr 15 w obrębie obszaru 103-81.

31. Stanowisko archeologiczne nr 16 w obrębie obszaru 103-81.
32. Stanowisko archeologiczne nr 17 w obrębie obszaru 103-81.
33. Stanowisko archeologiczne nr 18 w obrębie obszaru 103-81.
34. Stanowisko archeologiczne nr 19 w obrębie obszaru 103-81.

Pełnatycze

1. Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Ofiarowania NMP (A-231).
2. Plebania murowana (A-300).
3. Kapliczka murowana z 1898 r. – koło domu nr 52 (A-60).
4. Dom nr 6 – drewniany z początku XX w. (wł. Tomas Krystyna).
5. Dom nr 28 – drewniany z 1934 r. (wł. Lenar Tadeusz).
6. Młyn wodny – murowano-drewniany, remontowany w latach 1996-1997 (wł. Malinowski Piotr).
7. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 104-81.
8. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 104-81.
9. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 104-81.
10. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 104-81.
11. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 104-81.
12. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 105-81.
13. Stanowisko archeologiczne nr 7 w obrębie obszaru 105-81.
14. Stanowisko archeologiczne nr 8 w obrębie obszaru 105-81.
15. Cmentarz grekokatolicki z 2 poł. XIX w. (A-231)

Rożniatów

1. Kapliczka – murowana około poł. XIX w.
2. Zagroda nr 80 – dom i stodoła drewniana z końca XIX w. (wł. Bujna Aniela)
3. Dom nr 130 – drewniany z początku XX w. (wł. Boratyn Aniela)
4. Dom nr 189 – drewniany z 1914 r.
5. Dom nr 194 – drewniany z 1915 r. (wł. Puć Marian).
6. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 104-81.
7. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 104-81.
8. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 104-81.
9. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 104-81.
10. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 104-81.
11. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 104-81.
12. Stanowisko archeologiczne nr 7 w obrębie obszaru 104-81.
13. Stanowisko archeologiczne nr 8 w obrębie obszaru 104-81.
14. Stanowisko archeologiczne nr 9 w obrębie obszaru 104-81.

15. Stanowisko archeologiczne nr 10 w obrębie obszaru 104-81.
16. Stanowisko archeologiczne nr 11 w obrębie obszaru 105-81.
17. Stanowisko archeologiczne nr 12 w obrębie obszaru 105-81.
18. Cmentarz grekokatolicki z końca XIX w.

Siennów

1. Kościół Parafialny p.w. Wszystkich Świętych (A-305).
2. Pozostałości zespołu dworskiego (A-34).
3. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 105-81.
4. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 104-81.
5. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 104-81.
6. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 104-81.
7. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 105-81.
8. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 105-81.
9. Stanowisko archeologiczne nr 7 w obrębie obszaru 105-81.
10. Stanowisko archeologiczne nr 8 w obrębie obszaru 105-81.
11. Stanowisko archeologiczne nr 9 w obrębie obszaru 105-81.
12. Stanowisko archeologiczne nr 10 w obrębie obszaru 105-81.
13. Stanowisko archeologiczne nr 11 w obrębie obszaru 105-81.
14. Stanowisko archeologiczne nr 12 w obrębie obszaru 105-81.
15. Cmentarz rzymskokatolicki z poł. XIX w.

Zalesie

1. Dom nr 56 – drewniany z lat 30-tych XX w. (wł. Obarzanowski Bogdan)
2. Dom nr 65 – drewniany z 1926 r.
3. Dom nr 73 – drewniany z 1920 r.
4. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 104-81.
5. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 104-81.
6. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 104-81.
7. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 104-81.
8. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 104-81.
9. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 104-81.

Zarzeczce

1. Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Michała Archanioła (A-649).
2. Kapliczka obok domu nr 16 – murowana z 1874 r.
3. Karczma – murowana z 1 ćw. XX w. – obecnie lokale mieszkalne, biurowe i handlowe (wł. Gmina Zarzeczce).

4. Zespół parkowo-pałacowy (wł. Gmina Zarzecze) (A-42).
5. Oranżeria murowana (wł. Powiat Przeworski) (A-351).
6. Zespół folwarczny – rządówka, stajnia, spichlerz.
7. Dom nr 5 – murowany z 1 ćw. XX w. (wł. Mielniczek Antoni).
8. Dom nr 7 – murowany z 1 ćw. XX w. (Kucza Albina).
9. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 104-81.
10. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 104-81.
11. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 104-81.
12. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 104-81.
13. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 104-81.
14. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 104-81.
15. Stanowisko archeologiczne nr 7 w obrębie obszaru 104-81.
16. Stanowisko archeologiczne nr 8 w obrębie obszaru 104-81.
17. Stanowisko archeologiczne nr 9 w obrębie obszaru 104-81.
18. Stanowisko archeologiczne nr 10 w obrębie obszaru 104-81.
19. Stanowisko archeologiczne nr 11 w obrębie obszaru 104-81.
20. Stanowisko archeologiczne nr 12 w obrębie obszaru 104-81.
21. Mogiła nieznanego żołnierza z okresu II wojny światowej (na terenie zespołu parkowo-pałacowego)
22. Cmentarz rzymskokatolicki z poł. XIX w.

Żurawiczki

1. Kapliczka murowana z początku XX w.
2. Kapliczka murowana z 1887 r.
3. Pozostałości zespołu folwarcznego – zagroda nr 256 (wł. Elżbieta Dendura-Barwinek, Piotr Dendura)
4. Dom nr 5 – drewniany z 1932 r. (wł. Machaj Edward)
5. Dom nr 52 – drewniany z lat 20-tych XX w. (wł. Żyła Halina)
6. Dom nr 65 – drewniany z 1910 r. (wł. Jamroży Zbigniew)
7. Dom nr 75 – drewniany z lat 20-tych XX w. (wł. Bogacz Jan)
8. Dom nr 79 – drewniany z początku XX w. (wł. Michalik Stanisław)
9. Dom nr 83 – drewniany z XIX/XX w.
10. Dom nr 91 – murowany z końca XIX w. (wł. Kubicki Józef)
11. Dom nr 107 – drewniany z 1934 r.
12. Dom nr 118 – drewniany z 1920 r. (wł. Śliwa Zbigniew)
13. Dom nr 165 – drewniany z początku XX w. (wł. Depciuch Antoni)
14. Dom nr 170 – drewniany z 1921 r. (wł. Depciuch Antoni)

15. Dom nr 184 – drewniany z końca XIX w.
16. Dom nr 200 – drewniany z 1938 r. (wł. Mazur Stanisław)
17. Dom nr 216 – drewniany z lat 30-tych XX w. (wł. Jasiewicz Bogusław)
18. Stanowisko archeologiczne nr 1 w obrębie obszaru 103-81.
19. Stanowisko archeologiczne nr 2 w obrębie obszaru 103-81.
20. Stanowisko archeologiczne nr 3 w obrębie obszaru 103-81.
21. Stanowisko archeologiczne nr 4 w obrębie obszaru 103-81.
22. Stanowisko archeologiczne nr 5 w obrębie obszaru 103-81.
23. Stanowisko archeologiczne nr 6 w obrębie obszaru 103-81.
24. Stanowisko archeologiczne nr 7 w obrębie obszaru 103-81.
25. Stanowisko archeologiczne nr 8 w obrębie obszaru 103-81.
26. Stanowisko archeologiczne nr 9 w obrębie obszaru 103-81.
27. Stanowisko archeologiczne nr 10 w obrębie obszaru 104-81 (A-764/471)
28. Stanowisko archeologiczne nr 11 w obrębie obszaru 104-81.
29. Stanowisko archeologiczne nr 12 w obrębie obszaru 103-81.
30. Stanowisko archeologiczne nr 13 w obrębie obszaru 104-81.
31. Stanowisko archeologiczne nr 14 w obrębie obszaru 104-81.
32. Stanowisko archeologiczne nr 15 w obrębie obszaru 104-81.
33. Stanowisko archeologiczne nr 16 w obrębie obszaru 104-81.
34. Stanowisko archeologiczne nr 17 w obrębie obszaru 104-81.
35. Stanowisko archeologiczne nr 18 w obrębie obszaru 104-81.
36. Stanowisko archeologiczne nr 19 w obrębie obszaru 104-81.
37. Stanowisko archeologiczne nr 20 w obrębie obszaru 104-81.
38. Stanowisko archeologiczne nr 21 w obrębie obszaru 104-81.
39. Stanowisko archeologiczne nr 22 w obrębie obszaru 104-81.
40. Stanowisko archeologiczne nr 23 w obrębie obszaru 104-81.
41. Stanowisko archeologiczne nr 24 w obrębie obszaru 104-81.
42. Stanowisko archeologiczne nr 25 w obrębie obszaru 104-81.
43. Stanowisko archeologiczne nr 26 w obrębie obszaru 104-81.

Zabytki ruchome

Zgodnie z definicją zawartą w wzmiankowanej ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - zabytek ruchomy - to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece ustawodawca zaliczył dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne. Zaliczają się do nich również inne obiekty, nie będące w pełni dziełami sztuki. Są nimi przedmioty posiadające wysoką wartość historyczną i naukową, będące świadectwem poziomu kultury materialnej, np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, czy przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami.

Oprócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli - także wystrój architektoniczny zaliczany jest do zabytku ruchomego. Należą do niego elementy stałej dekoracji budynków (zewnątrznej i wewnętrznej) oraz obiekty tzw. małej architektury, ale pod warunkiem, że posiadają cechy indywidualnych, niepowtarzalnych wytworów artystycznych. Są to m. in. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ściennie, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny (np. gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych), ale także rzeźby ogrodowe, fontanny, pomniki, kapliczki przydrożne, drogowskazy kamienne, nagrobki itp.

Zabytki ruchome na terenie gminy Zarzecze to wyposażenie obiektów sakralnych, które są właściwie i prawidłowo chronione. W celu zabezpieczenia wyposażenia kościołów, zostały w nich zainstalowane systemy alarmowe, które ostrzegają o próbie kradzieży oraz zagrożeniu pożarowym. Zabezpieczone zostały kościoły w Pełnatyczach, Siennowie i Zarzeczu.

Wpisany do rejestru zabytków ruchomych pod numerem **B - 224** drewniany krzyż przydrożny z figurą Chrystusa został odrestaurowany w roku 2008 przez konserwatora dzieł sztuki mgra Wojciecha Kozaka, a następnie ustawiony na terenie zespołu parkowo-pałacowego w Zarzeczu (nr ewid. 998/2).

Ponadto do rejestru wpisane pod numerem **B-76** jest wyposażenie kapliczki w Łapajówce, które stanowią rzeźby św. Piotra i św. Pawła oraz antependium ze sceną adoracji Krzyża Świętego. W Łapajówce znajduje się również krzyż przydrożny stojący na posesji nr 117 – został on wpisany pod numerem **B-313**.

Zabytki archeologiczne

Początki osadnictwa na terenie gminy Zarzecze, sięgają okresu neolitycznego, zwanego również młodszą epoką kamienną, trwającego na obszarze Polski od 4400 lat p.n.e. do 1700 lat p.n.e. O plemionach żyjących w owych czasach, o ich kulturze, sposobie życia, świadczą stanowiska paleontologiczne, odkryte przez archeologów na pograniczu obecnej Łapajówki i Zarzecza, zawierające przedmioty prehistoryczne oraz fragmenty ceramiki. Przedmioty należące do tego znaleziska świadczą o naddunajskim pochodzeniu osadników, zajmujących się głównie rybołówstwem, łowiectwem i zbieractwem oraz o początkach rolnictwa, związanego z hodowlą zwierząt i uprawą roślin.

O osadnictwie epoki brązu (1700 lat p. n. e. do 650 lat p.n.e.) świadczą wykopaliska archeologiczne, usytuowane na Smyczku, dotyczące zapewne ludności prasłowiańskiej, będącej pod Wpływem kultury trzcinieckiej (Trzciniec w Lubelskiem), zajmującej się garncarstwem i obróbką drewna. Podczas kolejnej epoki, epoki żelaza (650 lat p.n.e. do 500 r. n.e.), na obszarze zarzeckim wystąpiły dość znaczne wpływy cywilizacji rzymskiej, czego dowodem są zachowane naczynia (wazy, miseczki) oraz monety rzymskie i greckie.

Z miejscowości Maćkówka pochodzi duża liczba znalezisk archeologicznych, m.in.: przedmioty brązowe (1200-800 r. p.n.e.), najstarsze, napotkane tutaj szczątki człowieka z młodszej epoki kamiennej, denar Marka Aureliusza z 165 r.n.e., co potwierdza tezę prowadzenia w tamtych czasach handlu dalekosiężnego na tych terenach.

Na terenie gminy Zarzecze do chwili obecnej istnieje 105 stanowisk archeologicznych. Trzy stanowiska wpisane są do rejestru zabytków, dwa z nich umiejscowione są w miejscowości Maćkówka, jedno stanowisko istnieje w Żurawiczkach. Pozostałe 102 stanowiska znajdują się w ewidencji PWKZ w Przemyśle oraz zostały ujęte w GEZ. Wykaz stanowisk został ujęty w niniejszym opracowaniu.

W rozbiciu na sołectwa gminy Zarzecze istnieje odpowiednia liczba stanowisk:

- Kisielów – 9,
- Łapajówka – 1,
- Maćkówka – 19,
- Pełnatycze – 8,
- Rożniatów – 12,
- Siennów – 12,
- Zalesie – 6,
- Zarzecze – 12,
- Żurawiczki – 26.

Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Gmina Zarzecze może poszczycić się faktem, iż w roku 2008 otwarte zostało w zarzeckim pałacu Muzeum im. Dzieduszyckich. Muzeum jest oddziałem filialnym Muzeum w Jarosławiu. Dla zwiedzających turystów muzeum otwarte jest w dni powszednie w godz. 8.00 – 15.00, jednakże istnieje możliwość zwiedzania w dni wolne od pracy po wcześniejszym ustaleniu z Centrum Kultury.

Zabytkami zarzeckiego muzeum są eksponaty przewiezione z Jarosławia. Stanowią one stałą ekspozycję sal muzealnych. Eksponowane są również inne dzieła z muzeów w Krakowie, Lubaczowie, Rzeszowie, Krośnie, Łańcucie i Kozłowie – lecz ze względu na ich określony czas ekspozycji nie zostały wymienione w niniejszym opracowaniu.

11. Turystyka, rekreacja i przestrzeń publiczna

Ukształtowanie terenu gminy, pozwala na perspektywiczny wgląd w dalekie plany co podnosi walory krajobrazowe. Kępy zadrzewień występujące lokalnie wśród łagodnych wzniesień północnej części gminy, powodują zróżnicowanie krajobrazu, a tym samym jego ocenę. W południowej części gminy mamy do czynienia ze zróżnicowaną rzeźbą i bogatszą szatą roślinną, co również ma wpływ na pozytywną ocenę walorów krajobrazowych.

Gmina Roźwienica

Głównym atutem gminy Roźwienica są jej walory krajobrazowe, przyrodnicze i historyczne, które stanowią potencjał do wykorzystania ich do celów turystycznych, np. przygotowywania licznych tras rowerowych i pieszych.

Gmina Roźwienica leży w obrębie Przemysko-Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (pełni funkcje otuliny Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego), co zachęca do uprawiania turystyki i rekreacji, na tych terenach.

Przez teren gminy Roźwienica przebiega Szlak Ziemiański umownie zwany szlakiem architektury dworskiej i pałacowej oraz Szlak Dziedzictwa Zapomnianego. W jego skład wchodzi następujące pałace:

- **Roźwienica** - zespół podworski z XIX w. murowany pałac z parkiem krajobrazowym, obecnie siedziba urzędu gminy,
- **Rudołowice** - XIX w. zespół podworski - dwór Dembińskich w otoczeniu parku krajobrazowego, obecnie szkoła,
- **Tyniowice** - zespół pałacowy XIX w. dwór Marynowskich jako pałacyk w stylu szwajcarskim ze spichlerzem i parkiem krajobrazowym, obecnie w pałacu mieści się szkoła podstawowa,
- **Węgierka** - zespół podworski XVIII w. z zachowaną cylindryczną basztą d. zamku, kilka drzew - pomników przyrody, obiekty od 2007 r. pod zarządem Gminy Pruchnik,
- **Więckowice** - XIX w. założenie pałacowo-parkowe, zespół podworski Białobrzeskich z dworem, oficyną, spichlerzem i parkiem krajobrazowym (obecnie własność prywatna).

Inwentaryzacja Szlaku Ziemiańskiego

- Zespół Dworski w Roźwienicy. Murowany pałac o rozbudowanej bryle i układzie przestrzennym został wybudowany w XIX wieku. Zachowane są dwa główne wjazdy: jeden parady, od strony drogi wojewódzkiej, prowadzący do podjazdu pod dwór i gazon centralny; drugi, gospodarczy, od majdanu i głównej drogi prowadzącej na folwark. Ostatnimi właścicielami dworu byli Górscy herbu Szeliga, którzy mieszkali tu do 1944 roku. Zostali wypędzeni i pozbawieni majątku przez władzę ludową. Po II wojnie światowej budynek zaadaptowano na szkołę, później funkcjonowały tutaj m.in. biura Gminnej Spółdzielni oraz ośrodek zdrowia. W latach 1975–1980 budynek odrestaurowano i od tego czasu mieści się w nim Urząd Gminy Roźwienica. W otoczeniu pałacu znajduje się dobrze zachowany park krajobrazowy, założony w miejscu starszego, XVIII-wiecznego, geometrycznie rozplanowanego ogrodu. Ogrody krajobrazowe, dominujące dziś w całym układzie przestrzennym, pochodzą z początków XX wieku. Zbiorowiska roślinne mają charakter wysokich drzewostanów. Składają się głównie z dębu, brzozy, lipy, jesionu i buka.
- Zespół Dworski w Rudołowicach. Data powstania dworu nie jest dokładnie znana, jednak jego klasycystyczne cechy wskazują na połowę XIX w., a wybudowanie założenia przypisuje się ówczesnym właścicielom Rudołowic – rodzinie Dembińskich. Budowla stoi w miejscu dawnego dworu obronnego, wzmiankowanego w źródłach w 1629 roku. Po Dembińskich właścicielami dworu byli Mieroszowscy, Janowiczowie oraz Gawłowie. Ostatnią właścicielką dworu była Wanda Kułakowska, która zmarła w 1950 r. W latach 50-tych budynek adoptowano na potrzeby

szpitala psychiatrycznego. Kolejną funkcję budynek dworski otrzymał w 1990 roku, kiedy przeniesiono do niego siedzibę szkoły podstawowej. Tę funkcję pełni do dnia dzisiejszego. W otoczeniu dworu znajduje się park krajobrazowy pochodzący z końca XVIII lub początku XIX wieku, utworzony na reliktach starszego założenia. W parku zachowała się sieć nieregularnych dróg z jednym głównym wjazdem od strony folwarku. Wokół klasycystycznego pałacu z XIX wieku zachował się starodrzew lipowy, a także młodsze nasadzenia kasztanowców, jesionów i topól. Przed pałacem zachowały się ślady dawniejszych ogrodów kwiatowych. W budynku szkoły istnieje bardzo interesująca izba pamięci, w której gromadzone są pamiątki związane z historią wsi Rudołowice.

- Zespół Dworski w Tyniowicach. Centralną część założenia dworskiego stanowi dwór wzniesiony lub przebudowany ok. połowy XIX w., przez Grodzickich herbu Łada, a następnie rozbudowany w 1910 r. Rodzina Grodzickich była w posiadaniu majątku do 1944 roku, kiedy to została wypędzona przez władzę komunistyczną. W otoczeniu dworu znajdują się wieloosiowe ogrody krajobrazowe, o jednolitym rozplanowaniu, pochodzące z 2. połowy XIX wieku. Od strony górnej bramy prowadzi reprezentacyjny podjazd pod dwór. Zachowana jest również droga od strony folwarku, przez bramę dolną. Przed główną elewacją dworu, tuż za gazonom, można zaobserwować fragment fosy stanowiący prawdopodobnie pozostałość po wcześniejszym założeniu. Na parterze dolnym, pod wysoką skarpą rozciąga się łąka kwietna, dobrze widoczna z promenady na krawędzi skarpy. Ponadto na terenie parku znajduje się spichlerz, pochodzący z początków XIX wieku. Budynek dworu jest obecnie siedzibą szkoły podstawowej.

Inwentaryzacja Szlaku Dziedzictwa Zapomnianego

- Cmentarz choleryczny w Więckowicach. Cmentarz zlokalizowany jest na wzgórzu o nazwie Księża Góra na wysokości 266 m n.p.m. Charakterystycznym punktem odniesienia jest samotna sosna rosnąca przy cmentarzu. Cmentarze choleryczne usytuowane są również na polach miejscowości Tyniowice i Rudołowice. Pierwotne cmentarze choleryczne powstawały jeszcze w XIX w, kiedy zarówno w Polsce, jak i w całej Europie występowały pandemie cholery. W Polsce szerzyła się najbardziej od 1831 r., kiedy to została „przyniesiona” przez żołnierzy rosyjskich podczas powstania listopadowego. Jej rozwojowi sprzyjała bieda, brak opieki medycznej i leków, a nade wszystko bardzo niski poziom higieny. Jako lekarstwo przeciw cholerze służyły wówczas takie środki, jak: „kamfina”, chrzan, czosnek, czy też różne zioła. Na tych terenach zachorowalność na cholerę była bardzo duża. Mówi się nawet, że co dziesiąty mieszkaniec ponosił śmierć w następstwie cholery. Zmarłych chowano na specjalnie wydzielonym terenie z dala od wsi, najczęściej we wspólnej mogile, a ciała posypywano wapnem w celach dezynfekcji.
- Chorzów IZBA PAMIĘCI „OCALIC OD ZAPOMNIENIA”. Izba Pamięci znajduje się w budynku OSP Chorzów. Najcenniejszym eksponatem chorzowskiej Izby Pamięci jest dwutłokowa pompa ssąco-tłocząca o średnicy cylindrów 100 mm i wydajności około 200 litrów wody na min. Wyprodukowana została w 1924 r. przez „Krajową wytwórnię i skład przyborów pożarnych we Lwowie”. Jest to jedyna sprawna technicznie siłownia konna na terenie powiatu jarosławskiego. Interesująca jest także autopompa wraz z działkiem wodnym ze Stara 26 P z 1971 r. Ze sprzętu oświetleniowego na uwagę zasługuje niemiecka lampa akumulatorowa „Eisemann”

pochoǳąca z lat 30. XX w. Pośród środków alarmowania najciekawsze to m.in. trąbka zwana „sygnałówką” z lat 20. XX wieku, gong z łuski artyleryjskiej oraz kilka typów ręcznych syren alarmowych i samochodowych. Z umundurowania najcenniejsze eksponaty stanowią czapki litewska, austriacka, duńska, belgijska, francuska oraz amerykańska. Niezbędny jest zakup wyposażenia m. in. zakup krzeseł, sprzętu multimedialnego oraz systemu nagłośnienia i oświetlenia oraz sprzęt i narzędzia do prowadzenia zajęć edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i seniorów oraz konserwacja zgromadzonych eksponatów i ich opracowanie multimedialnej prezentacji dotyczącej zgromadzonych zbiorów.

- Izba Pamięci w Rudołowicach, działająca przy Szkole Podstawowej im. Gen. Dyw. Kazimierza Gilarskiego w Rudołowicach, przy współpracy z Stowarzyszeniem Miłośników Historii i Tradycji Rudołowic. Jednym z ciekawszych eksponatów zgromadzonych w izbie jest blisko 100 letnia ruchoma szopka bożonarodzeniowa t.z. „Szopka Stryka Mroza”, a także bardzo duża ilość eksponatów i fotografii związanych z poprzednimi właścicielami posiadłości, oraz przedmioty codziennego użytku będące świadectwem minionych lat. Niezbędny jest zakup wyposażenia do m. in. zakup krzeseł, sprzętu multimedialnego oraz systemu nagłośnienia i oświetlenia oraz sprzęt i narzędzia do prowadzenia zajęć edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i seniorów oraz konserwacja zgromadzonych eksponatów i ich opracowanie multimedialnej prezentacji dotyczącej zgromadzonych zbiorów.
- Kurhany w Woli Węgierskiej. Kurhany położone są przy zielonym szlaku pieszym przemysko-bachórskim, na pograniczu powiatów jarosławskiego i przemyskiego, w lesie pomiędzy Heluszem - przysiółkiem Woli Węgierskiej, a wsią Średnia. Na całość składają się cztery kurhany, z czego jedynie jeden zlokalizowany jest na terenie powiatu jarosławskiego. Kurhany są pozostałością po starożytnym cmentarzysku. Datowane na 3000 lat przed Chrystusem związane są z ludnością pasterską kultury ceramiki sznurowej. Prace archeologiczne przeprowadzone w miejscu zrekonstruowanych w latach 90. XX w. kurhanów doprowadziły do odnalezienia bardzo cennych eksponatów. Były to m.in. pucharki, amfory, kubki, fragmenty ceramiki czy zabytki krzemienne.

Walory krajobrazowe, przyrodnicze, architektoniczne mogą stanowić przy wsparciu środków zewnętrznych potencjał Gminy Roźwienicy do rozwoju turystyki i rekreacji szczególnie w dobie wzrastającego popytu na ekologię, eko i agroturystykę. Jest to duży potencjał rozwojowy mogący w istotny sposób uzupełniać obecne dochody mieszkańców.

Wskazane jest stworzenie innowacyjnej i spójnej oferty turystycznej dążącej do wykreowania marki gminy wykorzystującej potencjał do uprawiania turystyki kulturowej, aktywnej i rekreacyjnej. Istotny jest również dalszy rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, a także bazy noclegowej i gastronomicznej w tych okolicach, które mogą stać się wizytówką gminy i regionu.

Tabela 18 Baza noclegowa na terenie gminy Roźwienica

Nazwa	Miejscowość	Ilość miejsc noclegowych
<i>Gospodarstwo agroturystyczne „Sękówka”</i>	<i>Wola Węgierska</i>	<i>18</i>
<i>Gospodarstwo agroturystyczne</i>	<i>Węgierka</i>	<i>8</i>
<i>Ośrodek Formacyjno-Wypoczynkowy „Nazaret Helusz”</i>	<i>Wola Węgierska</i>	<i>104</i>

Inne atrakcje gminy:

- szkoła nauki jazdy konnej „Zew Natury” w Woli Roźwienickiej,
- Stajnia w Węgierce,
- winnica rodziny Steckich w Węgierce,
- paintball „Chikara” w Węgierce,
- gospodarstwa pasieczne m.in. „Miodoland”, „Królewskie Miody”,
- Hodowla Konia Huculskiego i Kuca Szetlanda w Chorzowie.

Inwentaryzacja – przestrzeń publicznej gminy Roźwienica

Do przestrzeni publicznej w Gminie Roźwienica wliczono:

ROŹWIENICA

1. **Teren wokół budynku Urzędu Gminy w Roźwienicy:** Urząd Gminy w Roźwienicy mieści się w zabytkowym XIX w. dworku. Otoczony jest parkiem o powierzchni 5 h. Teren parku około 15 lat temu przechodził rewitalizację, obecnie wymagane są prace pielęgnacyjne oraz nowe nasadzenia szczególnie warstwy średniej i niskiej (podszyt, krzewy i runo) uzupełnienia elementów małej architektury (np. ławeczki, kosze, stojak na rowery), w miejsce zniszczonego budynku letniej altany tj. „grzybka” planowana jest budowa małego amfiteatru w postaci muszli koncertowej.
2. **Boisko sportowe, (dz. nr ewid. 617/3)** Budowa ogrodzenia terenu boiska wraz z zapleczem boiska, Należy też wymienić siedziska na trybunach.
3. **Plac gminny przy starej szkole (dz. nr ewid. 506)** Obecnie nie wykorzystuje się w pełni możliwości tego terenu. Znajduje się tam budynek starej szkoły, w stanie dobrym nie wymagającym remontu. Budynek ten przeznaczony jest na świetlice wiejską, odbywają się tam różne uroczystości. Za budynkiem umiejscowiony jest mały plac zabaw (wcześniej w budynku mieściło się gminne przedszkole). Pozostała część działki pozostaje niewykorzystana. Jest to miejsce znajdujące się w centralnej części wsi, wymaga ono uzupełnienia o małą architekturę taką jak, ławki, stojak na rowery, stoły do gry w tenisa stołowego i szachy. Wymagane jest również wykonanie strefy relaksu dla osób biorących udział w organizowanych uroczystościach. Brakuje również odpowiedniego oświetlenia terenu.

RUDOŁOWICE

4. **Plac gminny przy Wiejskim Domu Kultury (dz. nr ewid. 475)** – Teren ten znajduje się w centralnej części miejscowości. W części południowej zabudowany budynkiem Wiejskiego Domu Kultury. Budynek ten jest też ogrodzony osobnym ogrodzeniem. Posiada parking i oświetlenie. Wymaga uzupełnienia o oświetlenie solarne i ławki wraz z koszami. W środkowej części działki znajduje się plac zabaw, wymagający ogrodzenia i doświetlenia latarniami solarnymi. Część zachodnia działki obecnie nie wykorzystywana, w planach sołectwa przeznaczona jest pod budowę skweru pamięci o osobach związanych z historią Rudołowic. Planowane jest wykonanie alejek wraz z ławkami, a w centralnej części pomnika upamiętniającego ważne dla miejscowości osoby, przy pomniku planowany jest plac

apelowy z masztem flagowym. Całość wymaga oświetlenia i monitorowania systemem wizyjnym.

5. **Plac gminny (dz. nr ewid. 623)** Na działce planowane jest wykonanie pumtracku wraz z małą architekturą, ławki, kosze na śmieci, zadaszone stojaki na rowery. Zakup systemu monitoringu wizyjnego, oraz oświetlenie lampami solarnymi.
6. **Plac gminny (dz. nr ewid. 637)** Plac zabaw, rozbudowa placu zabaw o kolejne elementy, zakup małej architektury, ławki kosze, ogrodzenie terenu placu zabaw
7. **Plac gminny (dz. nr ewid. 827)** Teren gminny zabudowany budynkiem komunalnym w którym znajduje się remiza OSP, lokalna siłownia i sklep wielobranżowy, na działce funkcjonuje też boisko do siatkówki plażowej. Teren wymaga uzupełnienia w elementy małej architektury, wykonanie altany z miejscem na ognisko. Planowane jest również utworzenie siłowni plenerowej. Takie wykorzystanie terenu pozwoli na zwiększenie integracji mieszkańców i pozwoli na lepsze organizowanie wydarzeń takich jak dni otwarte w OSP, siłowni. Jest to też dobre miejsce na posadowienie pojemniki do segregacji odpadów wraz z tablicami edukacyjnymi.
8. **Boisko sportowe (dz. nr ewid. 296)** boiska wymagają doposażenia w piłkochwyty, wymiany murawy, doświetlenia, doposażenie/wymianę/modernizację urządzeń małej architektury, budowy trybun
9. **Zabytkowy park (dz. nr ewid. 498; 474)** Działki zabytkowego parku na terenie których mieści się zabytkowy dworek obecnie siedziba szkoły podstawowej do (października 2026), oraz zespół stawów. Park wymaga pilnej interwencji polegającej na wykonaniu inwentaryzacji drzewostanu, wykonaniu konserwacji i pielęgnacji. Planowane jest wykonanie nowych nasadzeń. Planowane jest odtworzenie układu pierwotnych alejek parkowych. Przy alejkach powstanie mała infrastruktura tj. ławki, kosze na śmieci, Alejki będą też doświetlone oświetleniem solarnym, w strategicznych punktach zostaną umieszczone tablice przedstawiające historię terenu. W budynku dawnej siedziby Dębińskich XIXw. Po opuszczeniu jego murów przez szkołę podstawową planowane jest utworzenie Gminnego Centrum Kultury, swoją siedzibę znalazłyby tam również stowarzyszenia działające na terenie miejscowości.
10. **Teren wokół naturalnego stawu** - wymaga zagospodarowana ogólnodostępnej przestrzeni publicznej poprzez m. in. budowę parku linowego, skateparku oraz wykonanie nowoczesnych placów zabaw w tym modernizację już istniejących.

MOKRA

11. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 191/1; 159/1)** Działka 191/1 zabudowana budynkiem Wiejskiego Domu Kultury wymaga uzupełnienia siłowni plenerowej oraz organizacji placu zabaw. Część działki 191/1 znajdująca się poza WDK oraz działka 159/1 wymagają ogrodzenia i wyposażenia w elementy sportowe takie jak bramki czy słupki do siatkówki. Planowane jest również wyposażenie w małą architekturę taką jak ławki, kosze, stół do gry w szachy.

WOLA ROŻWIENICKA

12. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 807)** – Działka znajduje się bezpośrednio za budynkiem WDK, wykorzystywana jest przez mieszkańców do organizowania wydarzeń

integracyjnych, wymaga zakupu elementów małej architektury (np. ławeczki, kosze, stojak na rowery), doposażenie w oświetlenie solarne, budowy zadaszanej sceny altany z podestem, która mogłaby być wykorzystywana jako zewnętrzna scena, doświetlenie oświetleniem solarnym

13. **Działka gminna (dz. nr ewid. 807)** Teren remizy OSP, wykonanie nasadzeń krzewów, montaż stojaków na rowery

CZĄSTKOWICE

14. **Działka gminna (dz. nr ewid. 507/1)** – teren nie jest w ogóle wyposażony. Znajduje się tam zachwaszczony staw. Planuje się tam stworzyć miejsce odpoczynku, zabaw i integracji mieszkańców poprzez wykonanie placu zabaw, altany, ławek i stołu do odpoczynku itp.
15. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 494; 495; 496)** – Działka zabudowana budynkiem WDK wraz z siedzibą OSP planuje się modernizację i rozbudowę istniejącego placu zabaw, wykonanie podjazdu wraz z parkingiem z kostki betonowej, zakup małej architektury ławki, kosze, stojak na rowery

CZUDOWICE

16. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 202)** - Działka zabudowana budynkiem WDK w którym siedzibę ma również miejscowe OSP, za budynkiem znajduje się altana i plac zabaw. Teren wymaga utworzenia boiska sportowego do gry w siatkówkę, uzupełnienia małej architektury o kosze na śmieci, stojak na rowery, wykonanie oświetlenia placu zabaw i montaż monitoringu wizyjnego

BYSTROWICE

17. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 158)** Działka zabudowana budynkiem WDK z siedzibą OSP, Wymagane jest zorganizowanie placu przy budynku, wykonanie placu zabaw, doposażenie w elementy małej architektury, takiej jak stojaki na rowery, kosze na śmieci, miejsce na grilla lub ognisko
18. **Działka gminna (dz. nr ewid. 110/1; 110/2)** Działka w bezpośrednim sąsiedztwie działki 158, jest dobrym miejscem na organizowanie dużych imprez plenerowych w tym celu wymaga skomunikowania z działką 158 poprzez wybudowanie kładki wiszącej nad rzeką mleczką

WIĘCKOWICE

19. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 44)** Działka zabudowana budynkiem WDK z siedzibą OSP, za budynkiem znajduje się altana z miejscem na grilla, wymaga uzupełnienia w małą architekturę, ławki, doświetlenia lampami solarnymi
20. **Działka gminna (dz. nr ewid. 31)** boisko sportowe wraz placem zabaw, wymaga uzupełnienia, naprawy, wymiany elementów placu zabaw, ogrodzenia placu zabaw, wykonanie napraw płyty boiska, zamontowanie bramek i słupków do piłki siatkowej, wykonanie małej architektury poprzez zamontowanie ławek, koszy na śmieci, oświetlenie lampami solarnymi.
21. **Teren wokół naturalnego stawu** – wymaga zagospodarowania ogólnodostępnej przestrzeni publicznej poprzez m. in. budowę parku linowego, skateparku oraz wykonanie nowoczesnych placów zabaw w tym modernizację już istniejących.

TYNIOWICE

22. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 342)** Działka zabudowana budynkiem WDK, na terenie działki znajduje się plac zabaw, teren nie wymaga ingerencji.
23. **Zabytkowy park (dz. nr ewid. 341)** Działka zabytkowego parku na terenie której mieści się zabytkowy dworek w stylu domku myśliwskiego, oraz budynek spichlerza. Teren parku jest otwarty co nie ogranicza korzystania z niego mieszkańcom i innym osobom. Około dwu hektarowy park wymaga pilnej interwencji polegającej na wykonaniu inwentaryzacji drzewostanu, przygotowaniu palu konserwacji i pielęgnacji. Planowane jest wznowienie istniejących i wytyczenie nowych alejek parkowych, wykonanie nowych nasadzeń drzew i krzewów, wykonanie łąki kwietnej, odtworzenie zarysów zabytkowej fosy obronnej w której obrębie planowane jest wykonanie parku linowego. Przy alejkach powstanie mała infrastruktura tj. ławki, kosze na śmieci, Alejki będą też doświetlone oświetleniem solarnym, w strategicznych punktach zostaną umieszczone tablice przedstawiające historię terenu. Remont zabytkowego spichlerza będącego obecnie w bardzo złym stanie technicznym, pozwoli na zorganizowanie przestrzeni publicznej dla lokalnej społeczności nie tylko Tyniowic ale i całej gminy. W spichlerzu odbywać się będą wystawy lokalnych artystów, wernisaże itp. Dzięki wykonaniu małego amfiteatru w bezpośredniej bliskości spichlerza, możliwe będzie też organizowanie wydarzeń plenerowych.

Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie:

- przebudowę oraz wykonanie robót zabezpieczających i konserwatorskich zabytkowego spichlerza w Tyniowicach wchodzącego w skład zespołu parkowo-dworskiego z XIX w Tyniowicach, celem przeznaczenia na lokalna izbę pamięci;
- kompleksowy remont elewacji wraz z restauracją i/lub odtworzeniem stolarki okiennej i drzwiowej, wzmocnienie fundamentów oraz całkowita wymiana wewnętrznej konstrukcji drewnianej, konstrukcji dachu i poszycia dachowego;
- wykonanie instalacji elektrycznej i oświetlenia w budynku spichlerza;
- wykonanie prac budowlanych oraz konserwatorskich dokonanych w oparciu o wykorzystanie materiałów do restauracji obiektów zabytkowych;
- Remont znajdującego się w parku zabytkowego dworu, utrzymanego w stylu szwajcarskiego domku myśliwskiego, polegający na wymianie dachu i termomodernizacji budynku. Obecnie w budynku mieści się Szkoła Podstawowa oraz siedziba Stowarzyszenie Tradycji i Kultury Parafii Tyniowice. Projekt obejmuje tylko zewnętrzne prace. Realizacja projektu pozwoli na promowanie dziedzictwa kulturowego Gminy Rożwienica, a wykorzystanie walorów historycznych miejsca pozwoli na organizację wydarzeń kulturalnych promujących Gminę.
- zagospodarowanie ogólnodostępnej przestrzeni publicznej w miejscowości Tyniowice, poprzez rewitalizację parku krajobrazowego w tym: wykonanie inwentaryzacji drzewostanu, odtworzenie ścieżek parkowych, wykonanie małej architektury parkowej (ławki, kosze, kładki), oświetleniu parku poprzez zastosowanie OZE, a także zagospodarowanie zieleni i wykonanie nasadzeń.

- Ponadto, na terenie parku planowane jest umieszczenie tablic informacyjnych o pobliskich obiektach zabytkowych i atrakcjach turystycznych oraz doposażenie istniejącego placu zabaw w nowe urządzenia. Wykonanie łąki kwiatowej w parterze parku. Łąka kwiatowa zwiększy atrakcyjność parku wzbogacając krajobraz i zwiększając bioróżnorodność.
24. **Zabytkowa cerkiew (dz. nr ewid. 413)** – teren wokół cerkwi jest zaniedbany, wymaga interwencji konserwatora zabytków i określenia planu postępowania. Wymagane jest przecięcie pielęgnacyjne- odmładzające drzewostanu, wzmocnienie skarpy na której znajduje się świątynia poprzez ułożenie płyt ażurowych, wycięcie krzewów przesłaniających cerkiew, wyburzenie budynku gospodarczego powstałego w latach 80 XX w. Budynek cerkwi również wymaga pilnego remontu.

CHORZÓW

25. **Działka gminna – boisko sportowe (dz. nr ewid. 259)** - oświetlenie doposażenie/wymianę/modernizację urządzeń małej architektury i placu zabaw, naprawę uszkodzeń murawy
26. **Działki gminne (dz. nr ewid. 442; 443;444;445)** – działki położone na tz. „Smidowej”
- Na terenie tych działek trzy razy do roku odbywają się zawody/ próby dzielności koni rasy huculskiej. Teren wymaga budowy małej infrastruktury poprzez postawienie ławek, koszy na śmieci, postawienie dużej altany z podestem który będzie służył za scenę w trakcie zawodów, budowy sanitariatów;

WĘGIERKA

27. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 615)** Teren zabudowany budynkiem WDK z siedzibą OSP i Ośrodkiem Zdrowia, Miejsce trzeba doposażyć w ławki, nasadzenia, miejsce na organizację grilla lub ogniska.
28. **Działka gminna – boisko sportowe (dz. nr ewid. 633)-):** boiska wymagają doposażenia w piłkochwyty, wymiany murawy, wymiany doświetlenia, doposażenie/wymianę/modernizację urządzeń małej architektury, Na terenie działki funkcjonuje siłownia plenerowa, planowane jest utworzenie placu zabaw, montaż trybun

WOLA WĘGERSKA

29. **Teren przy WDK (dz. nr ewid. 858)** – Teren zabudowany nowym budynkiem WDK z remizą OSP, wymaga doposażenia w małą architekturę, oraz wybudowanie letniej altany

INNE

30. **Wiaty przystankowe (cała gmina):** wiaty nie wymagające remontu, wymagają utwardzenia z kostki oraz doposażenia w urządzenia małej architektury tj. ławeczki, kosze, stojaki na rowery, tablice ogłoszeń) w niektórych miejscach brak jest oświetlenia.
31. **Teren całej gminy** – wymaga zaplanowania tras rowerowych, stworzenia tablic informacyjnych z trasami, miejsc do odpoczynku itp.

Ze względu na swoją bogatą historię i walory przyrodniczo-krajobrazowe, gmina Zarzecze dysponuje wysokim potencjałem rozwojowym opartym o turystykę. Podstawą dla niej są urokliwe, zabytkowe parki oraz dobrze utrzymany pałac Dzieduszyckich w Zarzeczu. Również położenie z dala od ruchliwych dróg i ciekawe ukształtowanie terenu stwarza możliwości do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. Problemem jest brak dostępnych miejsc noclegowych i zorganizowanej bazy turystycznej. Na terenie gminy jedyne miejsca noclegowe znajdują się w internacie i szkolnym schronisku młodzieżowym w Zespole Szkół im Witosa w Zarzeczu. W miejscowości Kisielów funkcjonuje dom bankietowy, dysponujący pokojami dla gości organizujących imprezy. Ponadto w Kisielowie działa jedyne na terenie gminy gospodarstwo agroturystyczne „Dolina starego młyna”

W gminie Zarzecze i w okolicach znajduje się wiele tras, na których można uprawiać turystykę pieszą i rowerową oraz spędzać czas rekreacyjnie. Jeśli chodzi o turystykę pieszą to przez teren gminy biegnie szlak św. Jakuba, funkcjonuje również sieć trzech tras Nordic Walking, licząca 32,5 km o różnym stopniu trudności (zielona, czerwona i czarna). Trasy zostały certyfikowane w 2011 roku przez Polską Federację Nordic Walking. Od 2020 roku funkcjonują gminne trasy rowerowe dedykowane rowerzystom oraz osobom biegającym. Cztery trasy biegną głównie przez teren gminy Zarzecze, ale także częściowo przez gminy Pawłosiów i Kańczuga, liczą łącznie 80 km. Prowadzą w głównej mierze mniej uczęszczanymi drogami asfaltowymi, leśnymi oraz polnymi, łącząc ze sobą wszystkie miejscowości gminy Zarzecze. Na trasach oznaczonych kolorami niebieskim, czerwonym, zielonym oraz żółtym umieszczone są tabliczki informacyjne. Wszystkie trasy rozpoczynają się w parku, przy pałacu Dzieduszyckich w Zarzeczu – stanowiącym najcenniejszy zabytek gminy. Na starcie tras umieszczona jest tablica informacyjna z przebiegiem tras oraz atrakcjami jakie należy po drodze odwiedzić. Trasy oznaczone SA kodami QR, które po zeskanowaniu przekierowują do aplikacji traseo.

Z punktu widzenia rozwoju turystyki niezwykle istotne znaczenie ma rozwój bazy noclegowej. Ze względu na swoje położenie, walory krajobrazowe oraz bogate dziedzictwo kulturowe i tradycje ludowe gmina Zarzecze ma duży, dotychczas niewykorzystany potencjał.

Oferta turystyczna gminy Zarzecze pod względem walorów krajobrazowych, przyrodniczych, architektonicznych oraz przede wszystkim rekreacyjnych jest szczególnie istotna w dobie wzrastającego popytu na ekologię, eko i agroturystykę. Wskazuje na to duży potencjał rozwojowy w tej dziedzinie gospodarki, mogący w istotny sposób uzupełniać obecne dochody mieszkańców. Wskazane jest stworzenie innowacyjnej i spójnej oferty turystycznej dążącej do wykreowania marki gminy wykorzystującej duży potencjał do uprawiania turystyki kulturowej, aktywnej i rekreacyjnej. Istotny jest rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, a także bazy noclegowej i gastronomicznej zarówno w samym Zarzeczu, jak i w pozostałych miejscowościach gminy.

Tabela 19 Baza noclegowa na terenie gminy Zarzecze

Nazwa	Miejscowość	Ilość miejsc noclegowych
<i>Dolina Starego Młyna</i>	<i>Kisielów</i>	<i>bd</i>
<i>Domek nad Mleczką</i>	<i>Maćkówka</i>	<i>bd</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rożwienica

Inne atrakcje:

Na terenie gminy, w sołectwie Pełnatycze, funkcjonuje akwen wędkarski „Starorzecze Mleczki”, a w sołectwie Łapajówka – Strzelnica „Wataha”.

Inwentaryzacja – przestrzeni publicznej gminy Zarzecze

Do przestrzeni publicznej w Gminie Zarzecze zaliczamy:

KISIELÓW

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 97 o pow. 0,1280 ha – budynek dwukondygnacyjny po remoncie i termomodernizacji. Przy budynku umieszczona jest wiata wielofunkcyjna, gdzie odbywają się uroczystości. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – elementy małej architektury.
2. Boisko sportowe – działka nr 399 o pow. 1,0544 ha. Boisko do gry w piłkę nożną z zapleczem sportowym z widownią. Teren wymaga nowego ogrodzenia i wymiany oświetlenia stadionu.
3. Plac zabaw – działka nr 110 o pow. 0,1733 ha. Teren wyposażony w urządzenia zabawowe dla dzieci oraz w siłownię zewnętrzną dla dorosłych i elementy małej architektury. Urządzenia wymagają wymiany na nowe.

ŁAPAJÓWKA

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 171 o pow. 0,2117 ha – budynek dwukondygnacyjny po remoncie i termomodernizacji. Przy budynku umieszczona jest wiata wielofunkcyjna, gdzie odbywają się uroczystości. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – elementy małej architektury.
2. Plac zabaw – działka nr 254 o pow. 2,0681 ha. Teren wyposażony w urządzenia zabawowe dla dzieci. Na działce planowana jest budowa nowoczesnego placu zabaw z siłownią zewnętrzną, altana z grilowiskiem i ścieżkami pieszymi.
3. Środowiskowy Dom Samopomocy – działka nr 163 o pow. 0,1261 ha – budynek dwukondygnacyjny, dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

MAĆKÓWKA

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 611 o pow. 0,6028 ha – budynek dwukondygnacyjny po remoncie i termomodernizacji. Przy budynku umieszczona jest wiata wielofunkcyjna, gdzie odbywają się uroczystości. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – elementy małej architektury. Planowana jest rozbudowa budynku o pomieszczenia przeznaczone na garaż dla jednostki OSP.
2. Teren przy Szkole Podstawowej im. Św. Królowej Jadwigi – działka nr 423 o pow. 0,3974 ha. Budynek dwukondygnacyjny po gruntownej modernizacji w roku 2024. Na działce planowana jest budowa Sali gimnastycznej przeznaczonej dla dzieci i młodzieży szkolnej.
3. Boisko sportowe – działka nr 126 o pow. 1,7408 ha. Boisko do gry w piłkę nożną z zapleczem sportowym. Teren wymaga nowego ogrodzenia i wymiany oświetlenia stadionu.

PEŁNATYCZE

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 725 o pow. 0,0944 ha – budynek trzykondygnacyjny po remoncie. Przy budynku, na sąsiedniej działce umieszczona jest wiata wielofunkcyjna, gdzie odbywają się uroczystości. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – elementy małej architektury oraz nasadzenia.
2. Teren przy filialnej Szkole Podstawowej im. Orła Białego – działka nr 240 o pow. 0,4927 ha. Budynek dwukondygnacyjny po gruntownej termomodernizacji w roku 2017. Przy budynku mieści się plac zabaw dla dzieci.
3. Boisko sportowe – działka nr 238/2 o pow. 0,6524 ha. Boisko do gry w piłkę nożną.

ROŻNIATÓW

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 624 o pow. 0,2238 ha – budynek jednokondygnacyjny po remoncie w roku 2024. Przy budynku, umieszczona jest wiata wielofunkcyjna, gdzie odbywają się uroczystości. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – ogrodzenie terenu i elementy małej architektury oraz nasadzenia.
2. Teren przy Publicznym Żłobku – działka nr 790 o pow. 0,6985 ha. Budynek dwukondygnacyjny po przebudowie w roku 2024. Przy budynku mieści się plac zabaw dla dzieci uczęszczających do żłobka. Teren powyżej budynku przeznaczony był wcześniej na boisko szkolne, obecnie niezagospodarowany z możliwością zabudowy lub utworzenia strefy sportowej.
3. Boisko sportowe – działka nr 261 o pow. 1,4951 ha. Boisko do gry w piłkę nożną wyposażone w zaplecze sanitarno-szatniowe.

SIENNÓW

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 261 o pow. 0,6843 ha – budynek jednokondygnacyjny po remoncie w roku 2024. Przy budynku, umieszczony jest amfiteatr, gdzie odbywają się uroczystości. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – ogrodzenie terenu i elementy małej architektury oraz nasadzenia.
2. Teren przy Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej – działka nr 454 o pow. 0,9176 ha. Budynek dwukondygnacyjny po gruntownej termomodernizacji w roku 2017. W roku 2023 została oddana do użytku pełnowymiarowa sala gimnastyczna, która przylega do budynku szkolnego.
3. Teren przy śródku zdrowia: budynek mieści się na działce nr 481 o pow. 0,2767 ha – budynek jednokondygnacyjny. Przy budynku planowana jest budowa tężni solankowej.
4. Teren przy oficynie dworskiej: na działce nr 1151 o pow. 0,7233 ha mieści się zabytkowa oficyna dworska, a na działce nr 1152 o pow. 0,8529 ha usytuowane jest boisko do piłki nożnej. Pomieszczenia oficyny przeznaczone są dla klubu sportowego oraz Koła Gospodyń Wiejskich. W kompleksie znajduje się zabytkowy park o pow. 9,0219 ha położony na trzech działkach 1155, 1156 i 1157 pod ścisłą ochroną konserwatorską.

ZALESIE

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 281 o pow. 0,4535 ha – budynek dwukondygnacyjny. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – ogrodzenie terenu i elementy małej architektury oraz nasadzenia. W planach mieszkańców jest budowa wiaty wielofunkcyjnej.
2. Środowiskowy Dom Samopomocy – działka nr 279 o pow. 0,2278 ha – budynek dwukondygnacyjny, dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

ZARZECZE

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 725/3 o pow. 0,3959 ha – budynek dwukondygnacyjny. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – ogrodzenie terenu i elementy małej architektury oraz nasadzenia.
2. Teren wokół budynku Urzędu Gminy Zarzecze: mieści się na działce nr 727 o pow. 0,2004 ha – budynek dwukondygnacyjny. Planowana jest rozbudowa budynku o nowe skrzydło w celu dostosowania budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych.
3. Teren Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji: składa się z sześciu działek o łącznej powierzchni 3,2225 ha. Na terenie kompleksu znajduje się pełnowymiarowa hala sportowa, pełnowymiarowy stadion piłkarski z zewnętrzną sześciotorową bieżnią tartanową, zaplecze sportowe oraz zespół boisk ORLIK 2012.
4. Teren przy Zespole Szkół – działka nr 973/30 o pow. 1,0306 ha. Budynek trzykondygnacyjny po gruntownej termomodernizacji w roku 2017.
5. Teren przy Zespole Szkół im. Wincentego Witosa – działka nr 998/7 o pow. 2,0674 ha. Na działce znajduje się kompleks budynków dydaktycznych oraz internat dla młodzieży szkolnej. W planach jest przebudowa drogi wewnętrznej pomiędzy budynkami kompleksu edukacyjnego.
6. Teren przy Pałacu Dzieduszyckich: działka nr 998/2 o pow. 7,5463 ha – na działce znajduje się Pałac Dzieduszyckich, w którym obecnie mieści się Muzeum im. Dzieduszyckich. Obok pałacu znajduje się pergola i oficyna. Wokół pałacu rozpościera się zabytkowy kompleks parkowy, który w całości objęty jest ścisłą ochroną konserwatorską. Teren parku około w roku 2012 lat temu przeszedł rewitalizację, obecnie wymagane są prace pielęgnacyjne oraz nowe nasadzenia szczególnie warstwy średniej i niskiej. Uzupełnienia elementów małej architektury oraz oczyszczenie stawu rekreacyjnego.

Zakres niezbędnych robót składa się z następujących elementów

PAŁAC:

- izolacja pionowa ścian fundamentowych
- renowacja elewacji budynku
- remont stolarki okiennej i drzwiowej (zewnętrznej)
- wymiana stolarki drzwiowej (główne wejście do budynku)
- zabezpieczenie stropodachu nad oranżerią budynku
- wykonanie obróbek blacharskich
- remont posadzki na balkonie rotundy
- prace konserwatorskie w pokojach na parterze budynku

PERGOLA

- renowacja zabytkowych - drewnianych elementów architektonicznych, elementów konstrukcyjnych i podsufitki

OFICYNA

- izolacja pionowa ścian fundamentowych
- renowacja elewacji budynku

ZAGOSPODAROWANIE TERENU (łącznie z działkami przyległymi 998/7 i 998/8)

- przebudowa drogi dojazdowej od strony szkoły
- montaż dodatkowego oświetlenia terenu p
- mała architektura (ławki, kosze)

BUDYNEK GOSPODARCZY

- izolacja pionowa ścian fundamentowych i sklepienia piwnic
- renowacja elewacji budynku.

7. Teren przy środku zdrowia: budynek mieści się na działce nr 725/8 o pow. 0,2600 ha – budynek trzykondygnacyjny.

ŻURAWICZKI

1. Teren przy budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej: remiza mieści się na działce nr 660 o pow. 0,2604 ha – budynek dwukondygnacyjny. Teren wymaga uzupełnienia w nową infrastrukturę – ogrodzenie terenu i elementy małej architektury oraz nasadzenia.
2. Boisko sportowe – działka nr 659 o pow. 0,9759 ha. Boisko do gry w piłkę nożną wyposażone w zaplecze sanitarno-szatniowe.
3. Teren przy środku zdrowia: budynek mieści się na działce nr 461 o pow. 0,1019 ha – budynek dwukondygnacyjny.
4. Teren przy Szkole Podstawowej im. Św. Brata Alberta – działka nr 472 o pow. 1,1934 ha. Budynek dwukondygnacyjny po gruntownej termomodernizacji w roku 2017.

INNE

1. **Wiaty przystankowe (cała gmina):** wiaty nie wymagające remontu, wymagają utwardzenia z kostki oraz doposażenia w urządzenia małej architektury tj. ławeczki, kosze, stojaki na rowery, tablice ogłoszeń) w niektórych miejscach brak jest oświetlenia.
2. **Teren całej gminy** – wymaga zaplanowania ścieżek rowerowych, stworzenia tablic informacyjnych z trasami, miejsc do odpoczynku itp.

12. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Rożwienica

Kierunki rozwoju przestrzennego w gminie Rożwienica określa Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy. Studium określa politykę przestrzenną gminy, lokalne zasady gospodarowania przestrzenią przy uwzględnieniu celów i kierunków polityki przestrzennej, określonych w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województwa, planie zagospodarowania przestrzennego województwa i strategii rozwoju gminy. W tym zakresie fundamentalne znaczenie mają zasady ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Ład przestrzenny jest określany jako ukształtowanie powierzchni, które tworzy harmonijną całość i uwzględnia w sposób uporządkowany wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-

gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Z kolei zrównoważony rozwój jest to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym występuje proces integracji działań politycznych, społecznych i gospodarczych, mając na względzie zachowanie równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli, zarówno w chwili obecnej jak i dla przyszłych pokoleń.

Studium jest sporządzane dla obszaru znajdującego się w granicach administracyjnych gminy i pełni trzy podstawowe funkcje:

- 1) stanowi akt polityki przestrzennej gminy, określający strategię rozwoju przestrzennego;
- 2) wpływa na zasady kształtowania przestrzeni, określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, koordynując ich ustalenia;
- 3) może stanowić ofertę dla przyszłych inwestorów, będąc jednym z ważniejszych elementów programu rozwoju gminy.

W celu kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu tworzone są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na działkach gminnych i prywatnych, umożliwiające przyjęcie wieloletniego kierunku działań standaryzujących ład i porządek przestrzenny oraz stwarzające możliwość zrównoważonego rozwoju podstawowej infrastruktury komunalnej i społecznej oraz sprawniejszego zasiedlania obszarów gminy. Obligatoryjnie realizowane są programy i projekty zmierzające do harmonizacji i kształtowania przestrzeni publicznej.

Optymalnym rozwiązaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy byłoby uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów zurbanizowanych gminy Roźwienica. Jednak w obecnej sytuacji ekonomicznej gminy oraz obowiązujących przepisów prawnych dot. ochrony przyrody, jest to rozwiązanie trudne i czasochłonne w realizacji.

Kierunki rozwoju przestrzennego gminy Roźwienica określa Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Roźwienica przyjęte zostało uchwałą Nr 202/XXVI/2001 Rady Gminy w Roźwienicy z dnia 26 kwietnia 2001, zmienione Uchwałą nr 185/XXV/2017 Rady Gminy w Roźwienicy z dnia 31 marca 2017 i Uchwałą Nr 240/XXXIII/2018 Rady Gminy w Roźwienicy z dnia 26 stycznia 2018 r.

W roku 2021 zakończono opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania przestrzennego miejscowości Roźwienica. W dniu 9 lipca 2021 r. Rada Gminy w Roźwienicy podjęła uchwałę Nr 212/XXII/2021 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Roźwienica dla miejscowości Roźwienica. Zagospodarowanie przestrzenne jest realizowane poprzez wydawanie przewidzianych prawem decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Gmina Zarzecze

Kierunki rozwoju przestrzennego gminy Zarzecze określa Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zarzecze przyjęte uchwałą Rady Gminy Nr XVI/134/2000 z dnia 28 września 2000 r.

Na terenie gminy obowiązuje 3 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują swym zasięgiem 30 ha, co stanowi 0,6 % powierzchni gminy. Przeznaczenie terenów w miejscowych planach przedstawia się następująco: - zabudowa mieszkaniowa – 61% - zabudowa usługowa – 15% - zabudowa techniczno-produkcyjna – 6% - komunikacja – 13% - zielen i wody – 5%.

W przypadku, gdy dla określonego terenu nie uchwalono miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przedsięwzięcia są realizowane w drodze ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego "Zarzecze-1/2002" 2004 2 ha
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Nr 1/07" w Zarzeczu 2008 15 ha
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „MAĆKÓWKA – 1” 2018 13 ha

Dane dotyczące wydawanych decyzji na przestrzeni lat 2020-2024 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20 Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego na przestrzeni lat 2021-2023 na OF SRP Porozumienia gminy Roźwienica i gminy Zarzecze ⁸⁾

Gmina Roźwienica					
Rodzaj decyzji	2019	2020	2021	2022	2023
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	9	16	22	15	7
Decyzje o warunkach zabudowy, ogółem w tym:	44	35	38	20	27
- decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	27	24	27	16	23
- decyzje dotyczące zabudowy usługowej	1	2	1	0	0
- decyzje dotyczące innej zabudowy	16	9	10	4	4
Gmina Zarzecze					
Rodzaj decyzji	2019	2020	2021	2022	2023
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	9	19	9	20	16
Decyzje o warunkach zabudowy, ogółem w tym:	45	39	61	41	42
- decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	36	32	52	34	32
- decyzje dotyczące zabudowy usługowej	3	1	4	1	2
- decyzje dotyczące innej zabudowy	6	6	5	6	8
RAZEM OF					
Rodzaj decyzji	2019	2020	2021	2022	2023
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	18	35	31	35	23
Decyzje o warunkach zabudowy, ogółem w tym:	99	67	99	61	69
- decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	63	56	79	50	55
- decyzje dotyczące zabudowy usługowej	4	3	5	1	2
- decyzje dotyczące innej zabudowy	22	12	15	5	6

**) brak danych za 2024 rok w Bazie BDL na dzień utworzenia dokumentu*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

13. Infrastruktura komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna gminy jest czynnikiem determinującym jej wielopłaszczyznowy rozwój społeczno-gospodarczy, a także warunkiem kluczowym poprawy jakości życia mieszkańców. Główny wpływ na dostępność komunikacyjną danego obszaru ma stan i rodzaj dróg oraz możliwe połączenia z innymi miastami i miejscami, będącymi celem podróży. Dostępność ma ogromne znaczenie zarówno dla transportu osobowego jak i dla transportu towarów.

Drogi publiczne ze względu na funkcję w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 1376 z późn. zm.) na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Gmina Roźwienica

Układ drogowy Gminy Roźwienica opiera się na przebiegających przez gminę drogach wojewódzkich: - nr 880 - biegnącej z północy na południe, i nr 881 – biegnącej ze wschodu na zachód, oraz siedmiu drogach powiatowych. Układ drogowy uzupełniają drogi gminne oraz drogi wewnętrzne. Bezpośrednio za granicami gminy znajduje się węzeł autostrady A4 Jarosław-Wschód.

Przez obszar gminy Roźwienica przebiegają następujące drogi:

- Drogi wojewódzkie - łączna długość – 13,700 km:
 - droga nr 880 Jarosław - Pruchnik, na terenie gminy o długości 10,500 km
 - droga nr 881 z Sokołowa Małopolskiego do Żurawicy przez teren gminy przebiega niewielki jej fragment o długości 3,200 km.
- 8 dróg powiatowych o łącznej długości - ok. wynosi 39,609 km:
 - 1620R Pełnatycze – Wola Roźwienicka o długości 3,014 km,
 - 1633R Rączyna - Roźwienica o długości 11,140 km,
 - 1633R Roźwienica - Rudołowice o długości 2,754 km,
 - 1771R Mokra – Jankowice - Chłopice o długości 3,853 km,
 - 1773R Bystrowice - Więckowice o długości 1,725 km,
 - 1774R Bystrowice – Hawłowice-Pruchnik o długości 5,786 km,
 - 1780R Węgierka - Krzywczka o długości 8,631 km,
 - 1781R relacji Helusz – Wola Węgierska o długości 2,706 km.
- 14 dróg gminnych o łącznej długości ok. 20,480 km:
 - 111109 R Roźniatów – Hawłowice o długości 2,053 km,
 - 111658 R Węgierka – Pruchnik o długości 0,500 km,
 - 111802R Bystrowice – Rudołowice o długości 2,600 km,
 - 111803 R Cząstkowice – droga przez wieś o długość 0,180 km,
 - 111804 R Rudołowice – Jankowice o długości 1,850 km,
 - 111805 R Wola Roźwienicka o długości 2,560 km,
 - 111806 R Roźwienica – Tuligłowy o długości 1,600 km,
 - 111806 R Roźwienica droga przez wieś o długości 0,730 km,
 - 111807 R Rudołowice – Mokra o długości 3,500 km,
 - 111808 R Tyniowice – Węgierka o długości 0,570 km,
 - 111809 R Bystrowice – Wola Roźwienicka o długości 1,537 km,
 - 111810 R Tyniowice – droga przez wieś o długości 0,250 km,
 - 111811 R Bystrowice – Chorzów o długości 1,400 km,
 - 111814 R Chorzów – droga przez wieś o długości 1,150 km.

Układ komunikacyjny gminy łączy funkcje międzyregionalne poprzez drogi wojewódzkie i drogi powiatowe z funkcjami lokalnymi poprzez drogi lokalne służące do obsługi mieszkańców.

Układ dróg powiatowych i gminnych przebiegających przez teren gminy należy uznać za należyte zabezpieczający lokalną obsługę komunikacyjną dla pojazdów osobowych oraz transportu publicznego, jednakże stan techniczny i rozwiązania komunikacyjne drogi wojewódzkiej oraz dróg powiatowych na wielu odcinkach jest niewystarczający. Istnieje potrzeba modernizacji dróg pod kątem dostosowania ich do standardów bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Pomimo znacznych nakładów finansowych przeznaczanych na modernizację dróg w gminie można stwierdzić, że stan gminnych drogowych ciągów komunikacyjnych wymaga dalszych nakładów finansowych. Drogi gminne są utrzymywane poprzez przeprowadzanie remontów nawierzchni lub też przebudowę.

Niekorzystną cechą istniejącego układu komunikacyjnego w gminie Roźwienica jest brak podziału przestrzeni drogowej dla jej uczestników ruchu. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza brak separacji ruchu kołowego od pieszego, co uniemożliwia budowę ścieżek rowerowych na wydzielonym i oznakowanym pasie ruchu. Ten problem w szczególności dotyczy rowerzystów i pieszych, którzy z braku wydzielonych chodników i ścieżek rowerowych poruszają się po jezdni. Sytuacja taka podnosi ryzyko wypadków z udziałem pieszych i rowerzystów. Znaczna część dróg powiatowych i gminnych nie posiada wydzielonego pasa drogowego o odpowiedniej szerokości zgodnie z wymaganiami.

Głównym powiązaniem komunikacyjnym Gminy Roźwienica jest transport publiczny z Jarosławiem, Rzeszowem i Przemyślem – miejscowościami, gdzie zlokalizowane są największe skupiska zakładów pracy, instytucji, placówek edukacyjnych, z których korzysta liczna grupa mieszkańców Gminy Roźwienica.

Podstawowe potrzeby mieszkańców gminy Roźwienica w zakresie transportu publicznego zabezpieczane są przez PKS Jarosław. Alternatywnym środkiem transportu publicznego w powiązaniach zewnętrznych i wewnętrznych są przewoźnicy prywatni (linie mikrobusowe i autobusowe). W gminie Roźwienica brak jest stacji kolejowej, najbliższa znajduje się w Jarosławiu. Wszystkie sołectwa gminy posiadają bezpośrednie połączenie autobusowe z siedzibą Gminy i Powiatu. Dla młodzieży szkół podstawowych zorganizowany jest dowóz do miejsc nauki szkolnej oraz zajęć pozalekcyjnych na terenie Gminy. Na terenie gminy znajduje się 61 przystanków autobusowych oraz 33 wiaty przystankowe.

Gmina Zarzecze

Przez obszar gminy Zarzecze przebiegają drogi powiatowe (o łącznej długości na terenie gminy - 24 km) oraz gminne (o łącznej długości 98,84 km). Oprócz tego, na terenie gminy znajdują się również drogi wewnętrzne (osiedlowe) oraz drogi rolnicze, służące dojazdowi do pól.

Przez obszar gminy Zarzecze przebiegają następujące drogi:

- 4 drogi powiatowe o łącznej długości - ok. wynosi 24 km:
 - 1618 R Kisielów – Cieszcin Mały (km: 0+750-1+950)
 - 1619 R Zarzecze-Pełnatycze-Bystrowice (km: 3+225-6+944)
 - 1620 R Pełnatycze – Wola Roźwienicka (km: 0+490-3+504)

– 1822 R Łapajówka – Hruszowice - Gaje (km 3,35)

- Drogi gminne o łącznej długości 98,84 km:

Drogi gminne są utrzymywane poprzez przeprowadzanie remontów nawierzchni lub też przebudowę. Najwięcej trudności sprawia utrzymanie dróg o nawierzchni żwirowej oraz tłuczniowej, na których często na skutek niesprzyjających warunków powstają liczne wyboje i koleiny, co daje konieczność kolejnych remontów. W miarę posiadanych środków finansowych na drogach gminnych są wykonywane nawierzchnie asfaltowe.

Drogi gminne są utrzymywane poprzez przeprowadzanie remontów nawierzchni lub też przebudowę. Najwięcej trudności sprawia utrzymanie dróg o nawierzchni żwirowej oraz tłuczniowej, na których często na skutek niesprzyjających warunków powstają liczne wyboje i koleiny, co daje konieczność kolejnych remontów. W miarę posiadanych środków finansowych na drogach gminnych są wykonywane nawierzchnie asfaltowe. Na bieżąco są również remontowane drogi dojazdowe do pól.

Niekorzystną cechą istniejącego układu komunikacyjnego w gminie Zarzecze jest brak podziału przestrzeni drogowej dla jej uczestników ruchu. Ten problem w szczególności dotyka rowerzystów i pieszych, którzy z braku wydzielonych chodników i ścieżek rowerowych poruszają się po jezdni. Istniejące już chodniki wymagają uzupełnienia i rozwoju w kierunku rozbudowy. Niewielka część dróg gminnych o niskim natężeniu ruchu spełnia techniczne warunki ciągów pieszo – jezdnych.

Potrzeby mieszkańców gminy Zarzecze w zakresie komunikacji zbiorowej zabezpieczane są przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Jarosławiu S.A. oraz prywatnego przewoźnika, obsługujących mieszkańców poszczególnych miejscowości, zapewniających ich połączenie z miejscowością Zarzecze oraz miastami Przeworsk i Jarosław. Komunikacja ta zaspokaja większość potrzeb mieszkańców, nie jest to jednak idealne rozwiązanie, satysfakcjonujące wszystkich użytkowników komunikacji autobusowej. Na terenie gminy zlokalizowane są 33 przystanki autobusowe.

14. Gospodarka mieszkaniowa

Na terenie gmin objętych Strategią Rozwoju według danych GUS z 2024 roku znajdowało się 3 759 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 367 278 m². W odniesieniu do roku 2020 ich liczba wzrosła o 120. Dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w gminach badanego obszaru w roku 2020 i 2024 przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21 Zasoby mieszkaniowe gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego w roku 2020 i 2024

Zasoby mieszkaniowe	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	Przeciętna liczba osób na mieszkanie
---------------------	------------	------	--------------------------------	---	--	--------------------------------------

Jednostka miary		szt.	szt.	m ²	m ²	m ²	m ²
gmina Roźwienica	2020	1 667	7 508	165 625	99,4	27,2	3,72
	2024	1 733	7 869	175 728	101,4	28,8	3,52
gmina Zarzecze	2020	1 972	8 854	183 949	93,3	26,4	3,53
	2024	2 026	9 159	191 550	94,5	27,8	3,40
gminy SRP RAZEM	2020	3 639	16 362	349 574	96,1	26,8	3,62
	2024	3 759	17 028	367 278	97,7	28,3	3,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wielkość zasobów mieszkaniowych oraz stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie tych zasobów określany jest poprzez wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców. Na terenie gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego* wskaźnik ten kształtował się w roku 2024 na poziomie:

- gmina Roźwienica – 283,9,
- gmina Zarzecze – 294,1,

Dla porównania: wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców dla województwa podkarpackiego wynosił 353,0 oraz dla całego kraju 425,9. Na analizowanym obszarze jest więc niższy niż w województwie i w kraju.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzrost dostępu mieszkańców gmin do urządzeń techniczno-sanitarnych. Na analizowanym terenie czterech gmin od roku 2019 do końca 2023 liczba mieszkań przyłączonych do sieci wodociągowej powiększyła się o 247, wyposażonych w kanalizację wzrosła o 170, a dostęp do gazu z sieci uzyskało 442 mieszkań.

Tabela 22 Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne i sanitarne w latach 2019-2023 *)

Wyszczególnienie	2019		2023	
	Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne	% ogółu mieszkań	Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne	% ogółu mieszkań
Gmina Roźwienica				
Wodociąg	1 521	90,7	1 622	94,5
Ustęp spłukiwany	1 439	85,8	1 509	87,9
Gaz sieciowy	1 152	68,7	1 301	75,8
Gmina Zarzecze				

Wodociąg	1 838	93,9	1 984	98,6
Ustęp splukiwany	1 715	87,6	1 815	90,2
Gaz sieciowy	1 478	75,5	1 771	88,0
Ogółem obszar objęty Strategią Rozwoju Ponadlokalnego				
Wodociąg	3 359	92,3	3 606	96,5
Ustęp splukiwany	3 154	86,7	3 324	89,0
Gaz sieciowy	2 630	72,1	3 072	81,9

*) brak danych za rok 2024 w bazie BDL na dzień tworzenia dokumentu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

15. Budownictwo

W latach 2020 – 2024 na terenie gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego oddano łącznie do użytkowania 191 budynków, w tym 180 budynków mieszkalnych oraz 11 budynków niemieszkalnych. Podstawowe informacje przedstawione w poniższej tabeli dotyczą budynków mieszkalnych i mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2020 – 2024. Przedstawione dane o mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych.

Tabela 23 Budownictwo mieszkaniowe w latach 2019 – 2023. Budynki mieszkalne jednorodzinne nowe

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2020	2021	2022	2023	2024
gmina Rożwienica						
Oddane mieszkania ogółem	szt.	17	22	25	14	21
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	szt.	2,8	3,6	4,0	2,3	3,4
Ilość izb ogółem	szt.	94	116	142	75	123
Powierzchnia użytkowa	m²	2 674	2 733	3 754	2 547	3 219
gmina Zarzecze						
Oddane mieszkania ogółem	szt.	17	12	17	17	15
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	szt.	2,4	1,7	2,4	2,5	2,2
Ilość izb ogółem	szt.	100	70	91	92	97
Powierzchnia użytkowa	m²	2 080	1 694	2 479	2 226	2 426

Gminy SRP RAZEM						
Oddane mieszkania ogółem	szt.	34	34	42	31	36
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	szt.	2,6	2,6	3,2	2,4	2,8
Ilość izb ogółem	szt.	194	186	233	167	220
Powierzchnia użytkowa	m²	4 754	4 427	6 233	4 773	5 645

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 24 Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w latach 2019 - 2023

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Rożwienica						
Oddane budynki ogółem	szt.	2	1	2	3	1
Powierzchnia użytkowa	szt.	377	60	187	751	90
Kubatura ogółem	m²	1 486	264	807	5 222	432
Gmina Zarzecze						
Oddane budynki ogółem	szt.	1	0	1	0	0
Powierzchnia użytkowa	szt.	301	0	1 119	0	0
Kubatura ogółem	m²	1 758	0	10 525	0	0
Gminy SRP RAZEM						
Oddane budynki ogółem	szt.	3	1	3	3	1
Powierzchnia użytkowa	szt.	378	60	1 306	751	90
Kubatura ogółem	m²	3 244	264	11 332	5 222	432

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

16. Infrastruktura techniczna

16.1 Sieć wodociągowa

Zadania w zakresie dostarczania wody na terenie gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego realizowane są przez:

1. Gminę Rożwienica (Referat Gospodarki Komunalnej),
2. Gminną Spółkę Wodną Zarzecze,

Zakład Uzdatniania Wody „Wisłok” w Sieniawie zlokalizowany jest nad zbiornikiem wodnym "Besko", który powstał w wyniku wybudowania zapory betonowej na rzece Wisłok w km 172 + 800. Pojemność zbiornika wodnego, przy maksymalnym poziomie piętrzenia, wynosi 15,5 mln m sześć., a powierzchnia zalewu 131 ha.

Tabela 25 Wybrane dane dotyczące sieci wodociągowej w roku 2020 oraz 2024

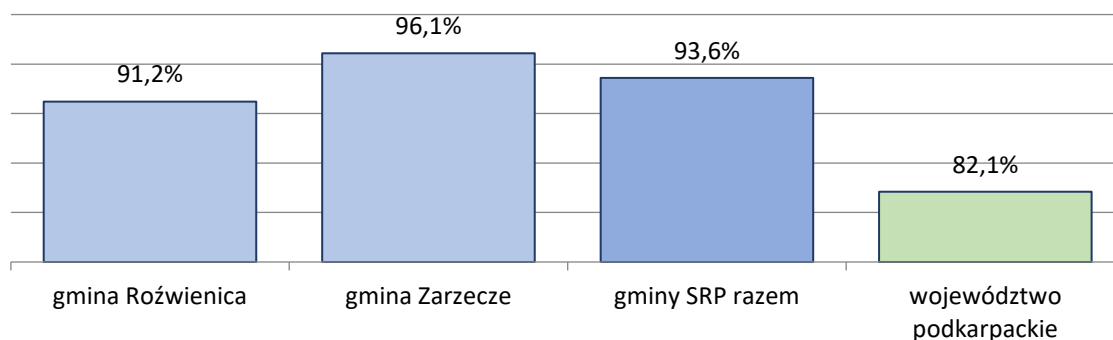
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2020	2024
gmina Rożwienica			
<i>Długość czynnej sieci</i>	<i>km</i>	86,6	90,5
<i>Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	<i>szt.</i>	1 557	1 639
<i>Awarie sieci wodociągowej</i>	<i>szt.</i>	3	11
<i>Woda dostarczona gospodarstwom domowym</i>	<i>dam³</i>	213,2	250,9
<i>Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca</i>	<i>m3</i>	34,6	40,9
<i>Ludność korzystająca z sieci wodociągowej</i>	<i>osób</i>	5 605	5 570
Gmina Zarzecze			
<i>Długość czynnej sieci</i>	<i>km</i>	76,2	77,8
<i>Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	<i>szt.</i>	1 689	1 775
<i>Awarie sieci wodociągowej</i>	<i>szt.</i>	58	74
<i>Woda dostarczona gospodarstwom domowym</i>	<i>dam³</i>	188,2	201,8
<i>Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca</i>	<i>m3</i>	26,9	29,2
<i>Ludność korzystająca z sieci wodociągowej</i>	<i>osób</i>	6 685	6 619
Gminy SRP RAZEM			
<i>Długość czynnej sieci</i>	<i>km</i>	162,8	168,3
<i>Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	<i>szt.</i>	3 246	3 414

Awarie sieci wodociągowej	szt.	61	85
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam³	401,4	452,7
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m³	30,7	35,0
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osób	12 290	12 189

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Najlepszym wynikiem pod względem liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej na terenie gmin objętych Strategią może poszczycić się gmina Zarzecze (96,1 %), zaś najmniejszy wynik osiągnęła gmina Rożwienica (91,2 %). Ogólnie dla całego obszaru wynik wynosi 93,6 %, i jest znacznie wyższy od wyniku województwa podkarpackiego który wynosi 82,1 %.

Wykres 15 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w gminach SRP na tle województwa podkarpackiego w 2024r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

16.2 Sieć kanalizacyjna

Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków realizowane są w poszczególnych gminach za pomocą kanalizacji zbiorczej administrowanej przez gminy. Odprowadzanie zanieczyszczeń odbywa się także za pomocą zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków. Potrzeba skanalizowania tego obszaru jest konieczna, bowiem dotychczasowy sposób odprowadzania ścieków bardzo niekorzystnie wpływa na środowisko naturalne. Zanieczyszczenia nie są neutralizowane w oczyszczalni ścieków lecz wylewana na pola i do okolicznych rowów. Takie rozwiązanie ma katastrofalny wpływ na stan wód gruntowych oraz cieków wodnych.

Tabela 26 Dane dotyczące instalacji kanalizacyjnej w roku 2020 i 2024

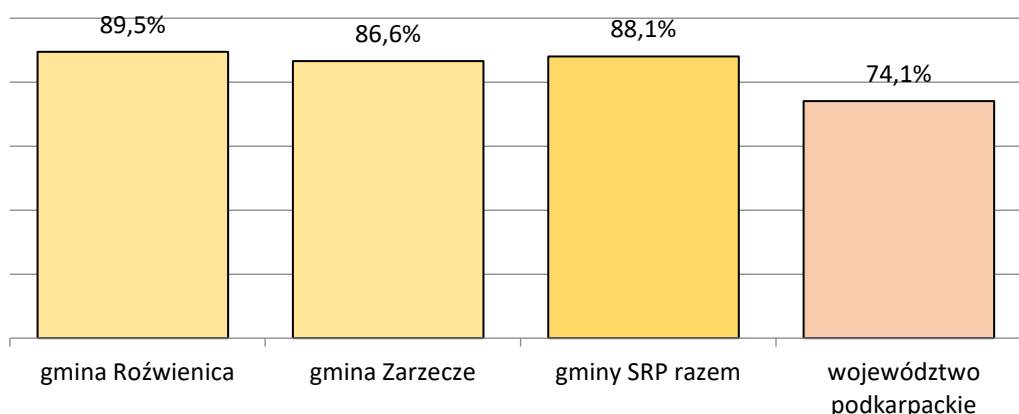
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2020	2024
gmina Rożwienica			
<i>Długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy</i>	<i>km</i>	133,7	134,7
<i>Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	<i>szt.</i>	1 531	1 656
<i>Awarie sieci kanalizacyjnej</i>	<i>szt.</i>	0	29
<i>Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną</i>	<i>dam³</i>	240,5	288,8
<i>Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej</i>	<i>os.</i>	5 477	5 467
gmina Zarzecze			
<i>Długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy</i>	<i>km</i>	87,4	87,1
<i>Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	<i>szt.</i>	1 480	1 606
<i>Awarie sieci kanalizacyjnej</i>	<i>szt.</i>	55	69
<i>Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną</i>	<i>dam³</i>	164,9	184,0
<i>Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej</i>	<i>os.</i>	5 966	5 962
Gminy SRP RAZEM			
<i>Długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy</i>	<i>km</i>	221,1	221,8
<i>Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	<i>szt.</i>	3 011	3 262
<i>Awarie sieci kanalizacyjnej</i>	<i>szt.</i>	55	98
<i>Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną</i>	<i>dam³</i>	405,4	472,8
<i>Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej</i>	<i>os.</i>	11 443	11 429

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Najwyższym wskaźnikiem może poszczycić się gmina Rożwienica – 89,5 % jej mieszkańców korzysta z infrastruktury kanalizacyjnej.

Wynik dla gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego wynosi 88,1 % i jest znacznie wyższy od obliczonego dla województwa podkarpackiego, który wynosi 74,1 %.

Wykres 16 Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności w gminach SRP na tle województwa podkarpackiego w 2023r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie Gminy Roźwienica zlokalizowana jest jedna biologiczno-mechaniczna Oczyszczalnia Ścieków w Woli Roźwienickiej, która odebrała i przetworzyła w 2024 roku 288 897 m³ ścieków komunalnych.

Na terenie gminy Zarzecze funkcjonuje gminna oczyszczalnia ścieków. Istniejąca oczyszczalnia ścieków została usytuowana nad rzeką Mleczką Zarzecką w rejonie południowo – wschodnim miejscowości Zarzecze. Do oczyszczalni ścieki bytowe doprowadzane są siecią kanalizacyjną grawitacyjno – ciśnieniową z następujących miejscowości: Zarzecze, Kisielów, Pełnatycze, Łapajówka, Siennów, Roźniatów. Z pozostałych miejscowości gminy tj. Żurawiczki, Maćkówka, Zalesia ścieki odprowadzane są metodą grawitacyjno – ciśnieniową do oczyszczalni ścieków miasta Przeworsk przez graniczny licznik ścieków w Maćkówce.

16.3 Sieć gazowa

Gaz ziemny staje się najwygodniejszym nośnikiem energii dla ludzkości. Jego zalety powodują, że od wielu lat trwa na świecie dynamiczny rozwój gazownictwa. Decydują o tym także względy ekonomiczne i ekologiczne (surowiec ten jest bardziej przyjazny dla środowiska naturalnego).

Według danych GUS z 2024 roku, odbiorcami gazu było 3 043 gospodarstwa domowe, a liczba ludności korzystająca z sieci gazowej wyniosła 11 392 osoby, tj. 86,1% ogółu mieszkańców obu gmin. Wybrane dane dotyczące sieci gazowej na terenie obu gmin w roku 2020 i 2024 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27 Wybrane dane dotyczące sieci gazowej w roku 2020 i 2024

Gmina Roźwienica			
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2020	2024
Długość czynnej sieci gazowej	m	91 741	95 573
Czynne przyłącza do budynków ogółem	szt.	1 380	1 465
- w tym do budynków mieszkalnych	szt.	1 331	1 415
Liczba odbiorców gazu	gosp.	1 110	1 186
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.	475	591
Ludność korzystająca z sieci gazowej	osób	4 573	4 658
Zużycie gazu	MWh	7 065,3	7 532,7
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	MWh	5 986,0	6 439,0
Gmina Zarzecze			
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2020	2024
Długość czynnej sieci gazowej	m	84 818	87 063
Czynne przyłącza do budynków ogółem	szt.	1 488	1 578
- w tym do budynków mieszkalnych	szt.	1 438	1 524
Liczba odbiorców gazu	gosp.	1 286	1 954
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.	716	774
Ludność korzystająca z sieci gazowej	osób	5 535	6 734
Zużycie gazu	MWh	6 809,5	11 059,0
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	MWh	4 478,2	7 974,2
Gminy SRP			
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2020	2024
Długość czynnej sieci gazowej	m	176 559	182 636
Czynne przyłącza do budynków ogółem	szt.	2 868	3 043
- w tym do budynków mieszkalnych	szt.	2 769	2 939
Liczba odbiorców gazu	gosp.	2 396	3 140
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.	1 191	1 365
Ludność korzystająca z sieci gazowej	osób	10 108	11 392
Zużycie gazu	MWh	13 874,8	18 591,7

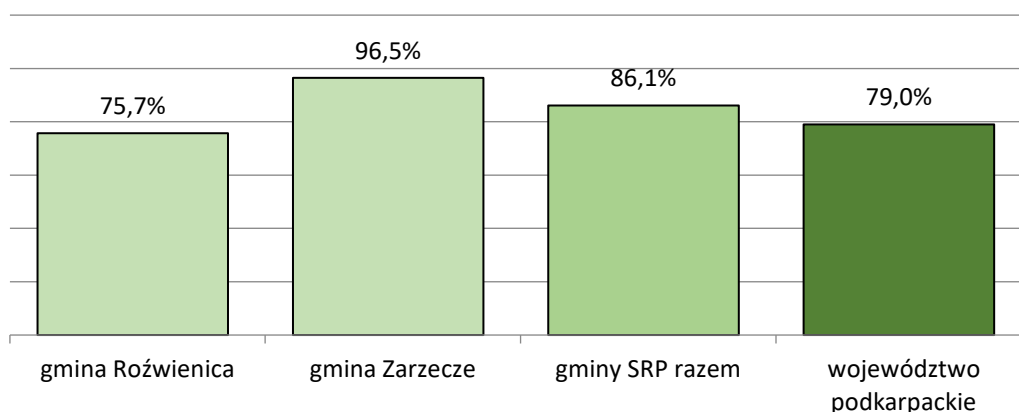
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	MWh	10 464,2	14 413,2
--	------------	-----------------	-----------------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, na przestrzeni lat 2020-2024 powiększyła się liczba odbiorców gazu o 1 284 osoby. Wzrosła też liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem. Może to świadczyć o zwiększeniu świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie wyboru źródeł ciepła niemających negatywnego wpływu na środowisko.

Poziom zgazyfikowania w gminach SRP wypada korzystnie na tle województwa podkarpackiego, kształtując się według danych GUS z 2024 r. na poziomie 86,1%. Dla porównania, poziom gazyfikacji całego województwa podkarpackiego – 79,0%. Korzystających z sieci gazowej w % ogółu mieszkańców w podziale na poszczególne gminy oraz dla województwa podkarpackiego na koniec 2024 roku, przedstawia poniższa tabela.

Wykres 17 Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w gminach SRP na tle województwa podkarpackiego w 2024r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wszystkie miejscowości na terenie Gminy Zarzecze są gazyfikowane gazem ziemnym z sieci krajowej. Świadczeniem usług gazowniczych zajmuje się Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. w Tarnowie – Zakład Gazowniczy w Jarosławiu.

17. Gospodarka odpadami

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2021 r., poz. 888 z późn. zm.), utrzymanie czystości i porządku, w tym kwestie związane z gospodarką odpadami komunalnymi na terenie gminy, należą do zadań własnych gmin. Gminy są zobowiązane do zorganizowania odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych zebranych w nieruchomościach położonych na ich terenie.

Zgodnie z obowiązującymi regulaminami utrzymania czystości i porządku na terenie poszczególnych gmin właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku

na własnym terenie między innymi poprzez zbieranie segregowanych odpadów komunalnych, a następnie przekazywanie ich w terminach wyznaczonych harmonogramem w pojemnikach lub workach w odpowiednim kolorze, oznakowanych kartką z nazwą miejscowości, ulicą i numerem domu. Odbiór odpadów odbywa się zgodnie z harmonogram odbierania odpadów od właścicieli.

W 2024 roku z terenu gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego* odebrano ogółem 2 492,60 ton odpadów, z czego 1 521,55 ton odpadów zmieszanych (61,1% odpadów ogółem) oraz 971,05 ton odpadów segregowanych selektywnie (38,9%). Na jednego mieszkańca SRP przypadało 192 kg wytworzonych odpadów komunalnych, co było wartością niższą od średniej dla województwa podkarpackiego wynoszącej 263 kg na mieszkańca.

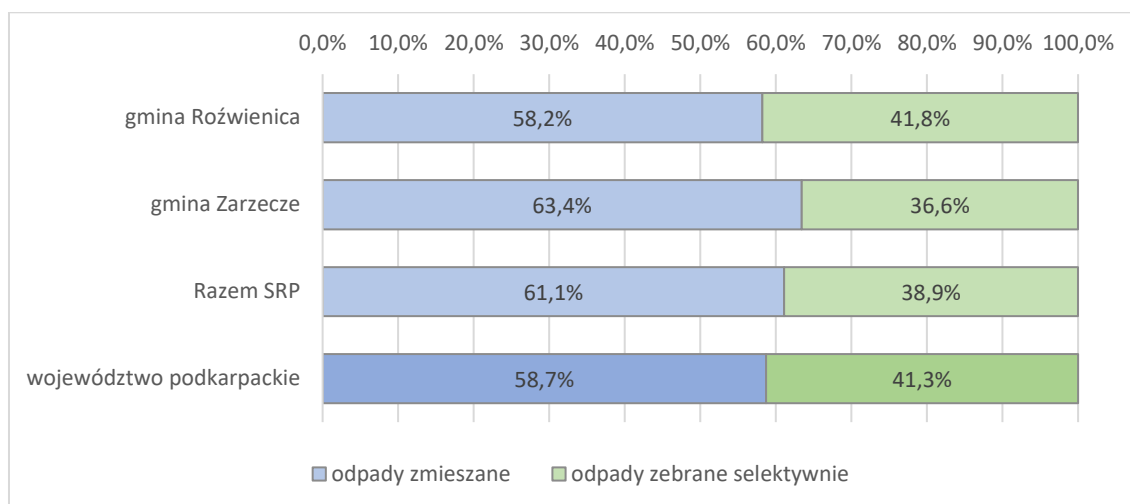
Tabela 28 Odpady komunalne zebrane na terenie OF Strategii na przestrzeni lat 2020-2024

Rok	Gmina Roźwienica			Gmina Zarzecze			Razem SRP		
	Odpady Zebrane ogółem [t]	Odpady zebrane selektywnie [t]	Ilość odpadów na osobę [kg]	Odpady Zebrane ogółem [t]	Odpady zebrane selektywnie [t]	Ilość odpadów na osobę [kg]	Odpady Zebrane ogółem [t]	Odpady zebrane selektywnie [t]	Ilość odpadów na osobę [kg]
2020	950,66	228,84	154	1 264,77	392,45	181	2 215,43	621,29	168
2021	1 020,98	371,16	166	1 543,19	615,43	222	2 564,17	986,59	195
2022	991,70	367,68	160	1 287,40	459,09	185	2 279,10	826,77	174
2023	1 016,90	401,52	165	1 272,78	436,28	184	2 289,68	837,80	175
2024	1 123,01	469,87	183	1 369,59	501,18	198	2 492,60	971,05	192

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Relację odpadów zebranych selektywnie do odpadów ogółem w poszczególnych gminach oraz dla całego obszaru objętego *Strategią* w 2024 roku przedstawia poniższy wykres:

Wykres 18 Odebrane zmieszane odpady komunalne oraz odpady zebrane w sposób selektywny dla obszaru SRP oraz województwie podkarpackim w 2024r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W 2024 roku pod względem zebrania odpadów selekcyjowanych, wyróżniała się gmina Roźwienica, w której 41,8% odpadów zbierano w sposób selektywny). Jest to wynik nieco lepszy od wyniku dla województwa podkarpackiego wynoszącego 41,3%, lecz w dalszym ciągu jest to wartość niezadowalająca, wymagająca dalszego rozwoju świadomości mieszkańców.

18. Rynek pracy i bezrobocie

18.1 Ekonomiczne grupy ludności

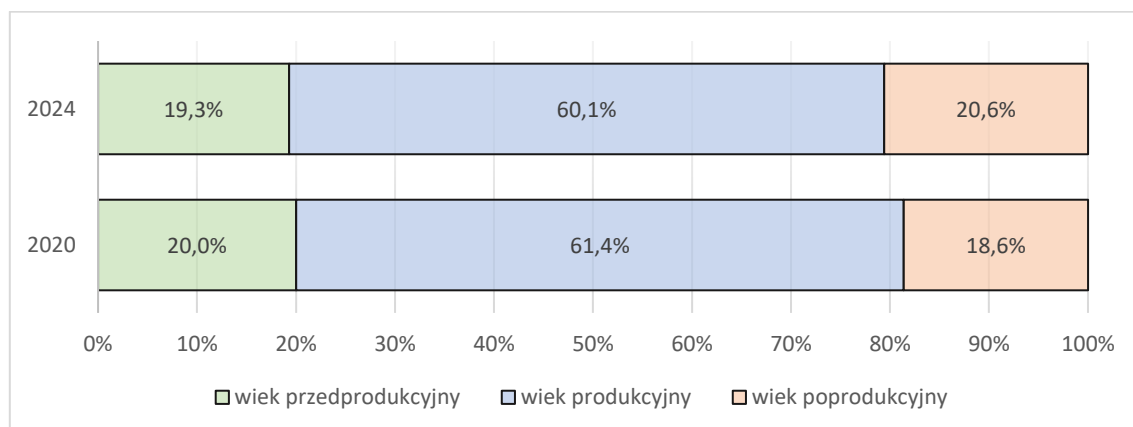
Analizując strukturę wiekową mieszkańców gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030*, można zauważyć na koniec 2024 roku w odniesieniu do 2020 roku spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 17 roku życia). Ta grupa ludności zmniejszyła się w tym czasie o 122 osoby (o 4,6%). Najliczniejszą grupę na terenie czterech gmin analizowanego obszaru funkcjonalnego w dalszym ciągu stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym (60,1% populacji), jednak ich liczba zmniejszyła się w ciągu pięciu lat o 260 osób (o 3,2%). Natomiast liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (powyżej 59 roku życia u kobiet i 64 roku życia u mężczyzn) wzrosła o 233 osoby (przyrost o 9,5%). Struktura wiekowa mieszkańców gmin z analizowanego terenu odzwierciedla ogólną sytuację występującą na terenie województwa podkarpackiego - postępujący spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Dane dotyczące struktury ludności pod względem ekonomicznych grup wiekowych przedstawia poniższa tabela oraz wykresy:

Tabela 29 Struktura ludności w gminach objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Rożwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030 w latach 2020 i 2024

gmina Rożwienica						
Grupa ludności	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
Rok	2020	2024	2020	2024	2020	2024
Ilość osób	1 250	1 199	3 804	3 695	1 118	1 211
Udział % w ludności ogółem	20,3	19,6	61,6	60,5	18,1	19,8
gmina Zarzecze						
Grupa ludności	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
Rok	2020	2024	2020	2024	2020	2024
Ilość osób	1 372	1 301	4 270	4 119	1 328	1 468
Udział % w ludności ogółem	19,7	18,9	61,3	59,8	19,1	21,3
Gminy SRP RAZEM						
Grupa ludności	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
Rok	2020	2024	2020	2024	2020	2024
Ilość osób	2 622	2 500	8 074	7 814	2 446	2 679
Udział % w ludności ogółem	20,0	19,3	61,4	60,1	18,6	20,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 19 Struktura ludności obszaru gmin SRP według ekonomicznych grup wiekowych w roku 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W 2024 roku, na Obszarze Funkcjonalnym objętym Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030, zamieszkiwało 4 840 osób w wieku produkcyjnym, mobilnym, co stanowiło 61,9% wszystkich mieszkańców w wieku produkcyjnym.

18.2 Rynek pracy

Mimo tego że obszar gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego* jest obszarem w większości wiejskim, tylko część mieszkańców ukierunkowana jest na działalność rolniczą z wykorzystaniem miejscowych zasobów. Duża liczba mieszkańców tego terenu pozostaje w zatrudnieniu poza rolnictwem.

Większość mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego pracujących na jego terenie, ma zatrudnienie w sektorze usługowym – 47,6%. Zatrudnienie w sektorze przemysłowym znalazło 35,4% mieszkańców, natomiast w sektorze rolnym pracowało 17,0% osób pracujących na terenie obu gmin.

Tabela 30 Pracujący w gospodarce narodowej wg sektorów ekonomicznych i miejsca zamieszkania w 2024 roku

sektor	gmina Roźwienica	gmina Zarzecze	Razem SRP
sektor rolniczy	413	422	835
sektor przemysłowy	786	968	1 754
sektor usługowy	1 033	1 325	2 358
ogółem	2 232	2 715	4 947

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując dane dotyczące liczby osób pracujących na terenie gmin objętych *Strategią*, można zauważyć spadek liczby osób pracujących o 62 w 2024 roku w stosunku do roku 2022. Zestawienie danych w tym zakresie przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 31 Pracujący w gospodarce narodowej na terenie gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego, stan na grudzień 2024

Lata	Ogółem	w tym mężczyzn	w tym kobiet
gmina Roźwienica			
2022	2 234	1 264	970
2023	2 224	1 252	972
2024	2 232	1 267	965
Gmina Zarzecze			
2022	2 775	1 542	1 233
2023	2 766	1 522	1 244
2024	2 715	1 511	1 204

Gminy SRP RAZEM			
2022	5 009	2 806	2 203
2023	4 990	2 774	2 216
2024	4 947	2 778	2 169

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

18.3 Bezrobocie

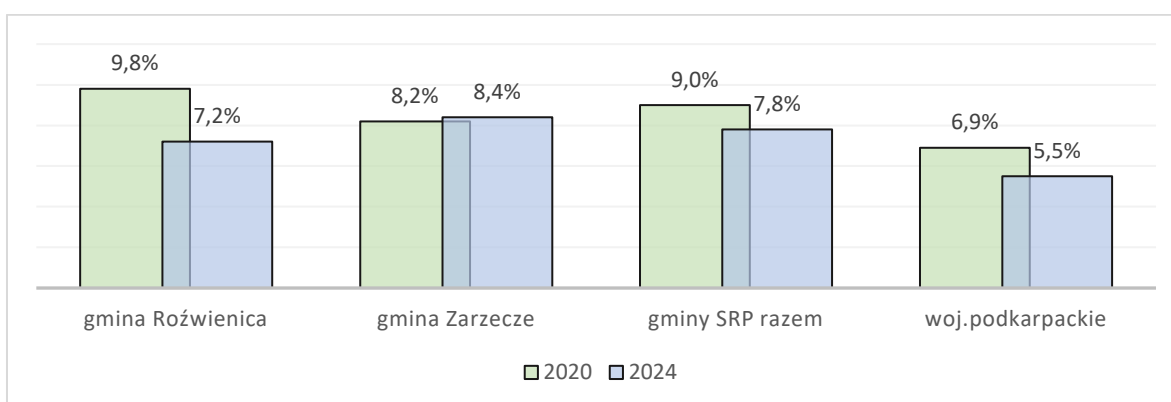
Duży wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą na terenie gmin objętych *Strategią Rozwoju Regionalnego* ma zjawisko bezrobocia. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na koniec 2024 roku wyniósł 7,8%. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców oraz ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego na tle województwa podkarpackiego przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 32 Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku według płci

Jednostka terytorialna	Ogółem %		Mężczyźni %		Kobiety %	
	2020	2024	2020	2024	2020	2024
gmina Roźwienica	9,8	7,2	7,8	5,7	12,1	9,0
gmina Zarzecze	8,2	8,4	6,6	8,1	10,0	8,7
Gminy SRP razem	9,0	7,8	7,2	6,9	11,0	8,8
woj. podkarpackie	6,9	5,5	6,1	5,1	7,8	6,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 20 Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminach SRR w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane pokazują, że na tle województwa podkarpackiego, gminy objęte *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego* mają wyższy odsetek bezrobotnych, mimo iż w przeciągu 5 lat nastąpił spadek bezrobocia o 1,2%. Niemniej ważnym zagadnieniem jest zjawisko bezrobocia ukrytego, tj. pozostawanie bez pracy i nierejestrowanie się jako osoba bezrobotna, a także zjawisko „szarej strefy”, tj. nielegalne zatrudnienie, bez opłacania składek oraz podatku dochodowego.

Według danych GUS, na koniec 2024 roku zarejestrowanych było 610 bezrobotnych mieszkańców gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego*, w tym 316 kobiety (51,8% ogółu bezrobotnych). Wśród zarejestrowanych bezrobotnych 330 mieszkańców (54,1 %) to osoby długotrwale bezrobotne. Liczbę osób bezrobotnych w roku 2020 i 2024 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2020- 2024

Lata	Bezrobotni ogółem	W tym kobiety	W tym do 30 roku życia	W tym powyżej 50 roku życia	Osoby długotrwale bezrobotne
gmina Roźwienica					
2020	371	208	127	60	221
2024	266	150	87	51	148
Gmina Zarzecze					
2020	349	198	124	53	204
2024	344	166	124	50	182
Gminy SRP razem					
2020	720	406	251	113	425
2024	610	316	211	101	330

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Według stanu na koniec 2024 na terenie gminy najwięcej bezrobotnych było w wieku od 31 do 50 lat – 297 osób, tj. 48,7% ogółu bezrobotnych, natomiast bezrobotni w wieku do 30 lat, stanowili 34,6% ogółu bezrobotnych.

19. Gospodarka i rolnictwo

19.1 Gospodarka

W ostatnich latach we wszystkich gminach objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030*, w latach 2020 i 2024, obserwuje się pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości, a co za tym idzie wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie SRP na koniec 2024 roku działało 937 podmiotów gospodarki narodowej. Od 2020 roku liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 149, tj. 18,9 %.

Dane dotyczące liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych gminach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin SRP

Jednostka terytorialna	Ogółem*			Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	2020	2024	Wzrost w %	2020	2024	2020	2024
gmina Roźwienica	380	461	+ 21,3	17	16	362	444
gmina Zarzecze	408	476	+ 16,6	21	23	386	452
gminy SRP razem	788	937	+ 18,9	38	39	748	896

* W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Rozwój przedsiębiorczości na terenie gmin objętych SRP dotyczy przede wszystkim sektora prywatnego, w którym liczba podmiotów w latach 2020 – 2024 wzrosła o 148 i wyniosła na koniec 2023 roku 896 podmioty. Ilość osób fizycznych z zarejestrowaną działalnością gospodarczą wzrosła do 740 wobec 613 zarejestrowanych w 2020 roku podmiotów. Jak wynika z przedstawionych danych, zjawisko zwiększającej się liczby podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym dotyczy obu gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego.

Tabela 35 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin SRP

gmina Roźwienica			
Rodzaje podmiotów		2020	2024
Sektor publiczny	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	15	15
	Pozostałe formy prawne	2	1
Sektor prywatny	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	293	366
	Spółki handlowe	18	25
	Spółdzielnie	0	0
	Fundacje	0	0
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	29	29
	Pozostałe formy prawne	22	24
gmina Zarzecze			

<i>Rodzaje podmiotów</i>		<i>2020</i>	<i>2024</i>
<i>Sektor publiczny</i>	<i>Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego</i>	16	19
	<i>Pozostałe formy prawne</i>	5	4
<i>Sektor prywatny</i>	<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą</i>	320	374
	<i>Spółki handlowe</i>	8	10
	<i>Spółdzielnie</i>	3	4
	<i>Fundacje</i>	1	2
	<i>Stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	29	33
	<i>Pozostałe formy prawne</i>	25	29
<i>Gminy SRP razem</i>			
<i>Rodzaje podmiotów</i>		<i>2020</i>	<i>2024</i>
<i>Sektor publiczny</i>	<i>Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego</i>	31	34
	<i>Pozostałe formy prawne</i>	7	5
<i>Sektor prywatny</i>	<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą</i>	613	740
	<i>Spółki handlowe</i>	26	35
	<i>Spółdzielnie</i>	3	4
	<i>Fundacje</i>	1	2
	<i>Stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	58	64
	<i>Pozostałe formy prawne</i>	47	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Najwięcej działających podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, których ilość zwiększyła się w porównaniu do danych z 2020 roku o 149 i wyniosła 907 w 2024 roku. W tymże roku na terenie gmin objętych Strategią działało 25 przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób, 4 przedsiębiorstwa z przedziału 50-249, oraz 1 przedsiębiorstwo zatrudniające ponad 250 osób.

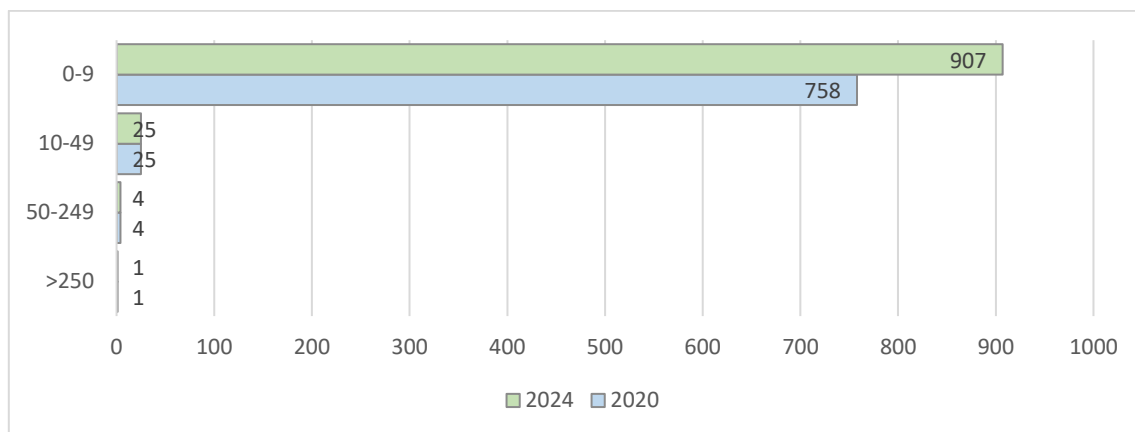
Tabela 36 Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminach objętych SRP

<i>Lp. zatrudnionych</i>	<i>gmina Roźwienica</i>		<i>gmina Zarzecze</i>		<i>RAZEM gminy SRP</i>	
	<i>2020</i>	<i>2024</i>	<i>2020</i>	<i>2024</i>	<i>2020</i>	<i>2024</i>
<i>0-9</i>	362	444	396	463	758	907
<i>10-49</i>	18	17	7	8	25	25

50-249	0	0	4	4	4	4
250-999	0	0	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 21 Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminach objętych SRP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

W okresie ostatnich pięciu lat na terenie gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030*, zwiększyła się ilość podmiotów gospodarki narodowej przypadająca na 10 tysięcy ludności. Były to jednak wartości niższe niż średnie dla całego województwa podkarpackiego. Ilość wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w 2024 roku była większa o 17 w porównaniu do 2020 roku.

Tabela 37 Wskaźniki w zakresie podmiotów gospodarki narodowej dla obszaru gminy SRP za lata 2020 i 2024 oraz województwa podkarpackiego

Gmina Roźwienica		
Wskaźnik	2020	2024
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	616	755
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	45	65
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	16	31
Podmioty wpisane do rejestru na 1 tys. ludności	62	76
Podmioty na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	99,9	124,8
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. ludności	47	60
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	7,70	9,91
gmina Zarzecze		
Wskaźnik	2020	2024

<i>Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	585	691
<i>Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności</i>	53	68
<i>Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	36	33
<i>Podmioty wpisane do rejestru na 1 tys. ludności</i>	59	69
<i>Podmioty na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym</i>	95,6	115,6
<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. ludności</i>	46	54
<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym</i>	7,49	9,08
Gminy SRP RAZEM		
Wskaźnik	2020	2024
<i>Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	600	723
<i>Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności</i>	49	66
<i>Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	26	32
<i>Podmioty wpisane do rejestru na 1 tys. ludności</i>	60	72
<i>Podmioty na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym</i>	97,7	120,2
<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. ludności</i>	46	57
<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym</i>	7,59	9,49
Województwo podkarpackie		
Wskaźnik	2020	2024
<i>Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	899	1 038
<i>Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności</i>	67	73
<i>Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	31	47
<i>Podmioty wpisane do rejestru na 1 tys. ludności</i>	90	104
<i>Podmioty na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym</i>	149,3	176,2
<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. ludności</i>	67	78
<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym</i>	11,15	13,17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

19.2 Rolnictwo

Na obszarze gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030*, dominują gospodarstwa prywatne o średnich wielkościach 1 do 5 ha powierzchni całkowitej. Obszar gmin jest korzystny dla rolnictwa ze względu na stosunkowo dobre gleby do upraw oraz korzystne warunki klimatyczne. W zakresie struktury upraw zdecydowanie przeważają zboża (największy areal zajmuje pszenica ozima), niemały areal zajmują także ziemniaki i rośliny pastewne. Na terenie tym rozwinięta jest uprawa warzyw i owoców miękkich oraz hodowla trzody chlewnej, drobiu i bydła. Rolnictwo ma wysoki stopień rozdrobnienia agrarnego, bez działań scaleniowych. Produkcja rolna w gospodarstwach nastawiona jest głównie na zaopatrzenie rodzin wiejskich, w niewielkim stopniu na sprzedaż produktów. Szansą dla rolnictwa w wysokim stopniu rozdrobnionego jest rozwój produkcji żywności ekologicznej. Przeszkodą w rozwoju gospodarstw rolnych jest ich mały areal w połączeniu z nadmiarem osób czerpiących z nich źródło utrzymania, co skutkuje niskimi dochodami i niskowym znaczeniem dla przemysłu przetwórczego oraz handlu.

Rodzaje użytków rolnych, występujących na terenie gmin objętych *Strategią Rozwoju Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030*, według danych z 2020 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38 Rodzaje użytków rolnych i gruntów leśnych na terenie gmin

Wyszczególnienie	gmina Roźwienica	gmina Zarzecze	RAZEM gminy SRP
	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [ha]
Użytki rolne ogółem	3 062,62	3 862,57	6 925,19
Powierzchnia zasiewów	2 538,30	3 172,07	5 710,37
Sady ogółem	83,96	273,76	357,72
Łąki trwałe	285,82	264,65	550,47
Pastwiska trwałe	74,98	25,37	100,35
Pozostałe użytki rolne	22,07	17,10	39,17
Pozostałe grunty	151,01	115,38	266,39
Lasy i grunty leśne	113,85	56,36	170,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Strukturę agrarną gospodarstw położonych na terenie gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego*, charakteryzuje znaczne rozdrobnienie, które może stanowić jednak pewien atut dla rozwoju produkcji ponadstandardowej, ekologicznej, opartej na tradycyjnych rozwiązaniach.

Tabela 39 Rodzaje gospodarstw na terenie gmin objętych Strategią w roku 2020

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw rolnych	Powierzchnia [ha]

gmina Rożwienica		
Gospodarstwa ogółem	534	3 327,58
do 1 ha	22	30,36
1-5 ha	395	1 199,66
5 –10 ha	65	472,72
10-15 ha	19	246,00
15 ha i więcej	33	1 378,84
gmina Zarzecze		
Gospodarstwa ogółem	608	4 039,83
do 1 ha	20	22,29
1-5 ha	430	1 147,32
5 –10 ha	76	526,28
10-15 ha	33	414,57
15 ha i więcej	49	1 929,37
RAZEM gminy SRP		
Gospodarstwa ogółem	1 142	7 367,41
do 1 ha	42	52,65
1-5 ha	825	2 346,98
5 –10 ha	141	999,00
10-15 ha	53	660,57
15 ha i więcej	82	3 308,21

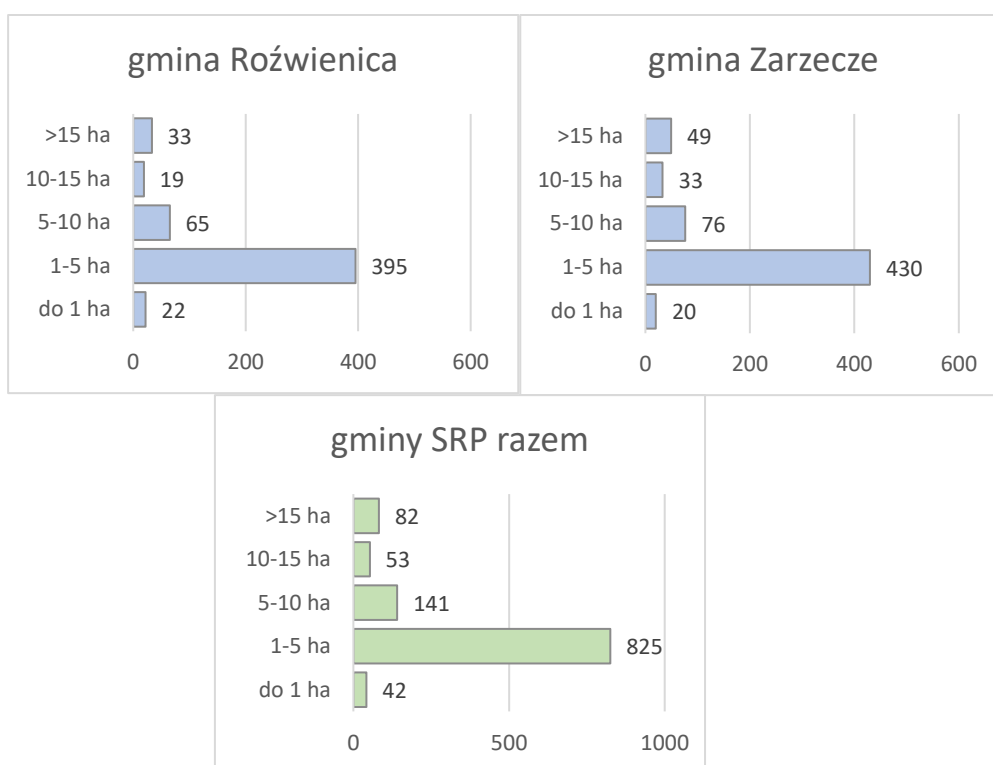
Źródło: Opracowanie na podstawie BDL

Gospodarstwa od 1 do 5 ha stanowią ponad 72,2% ogólnej liczby gospodarstw, zajmując ponad 31,8% powierzchni, natomiast gospodarstwa o powierzchni ponad 15 ha stanowią prawie 7,2% ogólnej liczby gospodarstw, zajmując 44,9% powierzchni gmin.

Dochód główny z działalności rolniczej osiąga 242 gospodarstw domowych (21,2%), z tego 239 (20,9%) gospodarstw, końcową produkcję rolną przeznaczają na samozaopatrzenie, a 818 gospodarstw (71,6 %) końcową produkcję przeznaczają na sprzedaż.

W 2020 roku, na terenie gmin objętych Strategią w rolnictwie pracowało 2 175 osób (członków rodzin oraz stałych najemników), w tym 1 277 mężczyzn i 898 kobiet, co stanowiło niemal 16,5 % ludności (w 2020r.).

Wykres 22 Struktura ilościowa gospodarstw rolnych w gminach objętych SRP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

20. Gospodarka finansowa gmin

Polityka finansowa gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego*, realizowana jest w oparciu o uchwały budżetowe, uchwalane corocznie przez Rady Gmin Roźwienica i Zarzecze. Dochody i wydatki gmin na przestrzeni lat 2020-2024 przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 40 Realizacja budżetu gmin objętych *Strategią Rozwoju Ponadlokalnego* na przestrzeni lat 2020-2024 w zł

gmina Roźwienica					
Rodzaj	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody	34 036 195,88	36 416 711,55	41 190 876,35	49 527 794,47	55 834 053,67
Wydatki	33 807 274,91	35 505 863,23	40 643 924,36	50 580 087,28	60 675 084,78
saldo	228 920,97	910 848,32	546 951,99	-1 052 292,81	-4 841 031,11
gmina Zarzecze					
Rodzaj	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody	42 615 709,99	46 606 216,47	56 065 822,04	50 484 594,54	77 257 920,65
Wydatki	40 220 725,32	49 104 851,23	56 131 483,37	55 823 114,30	81 013 279,26
saldo	2 394 984,67	-2 498 634,76	481 290,66	-5 338 519,76	-3 755 358,61

RAZEM gminy SRP					
Rodzaj	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody	76 651 905,87	83 022 928,02	97 256 698,39	100 012 389,01	133 091 974,32
Wydatki	74 028 000,23	84 610 714,46	96 775 407,73	106 403 201,58	141 688 364,04
saldo	2 623 905,64	-1 587 786,44	481 290,66	-6 390 812,57	-8 596 389,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dochody na 1 mieszkańca obszaru gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030, w 2024 roku wynosiły 10 140,35 zł, a wydatki na 1 mieszkańca wyniosły 10 806,78 zł.

Tabela 41 Porównanie dochodów i wydatków na jednego mieszkańca w gminach SRP w 2024 roku w zł

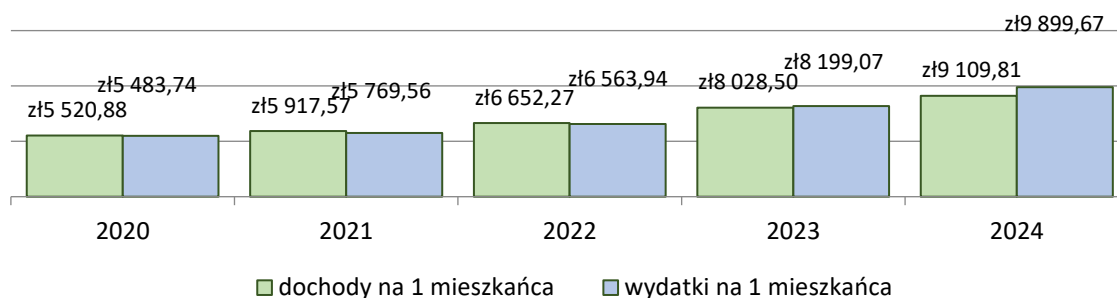
	gmina Roźwienica	gmina Zarzecze	średnia dla gmin SRP
dochody	9 109,81zł	11 170,90zł	10 140,35zł
wydatki	9 899,67zł	11 713,89zł	10 806,78zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

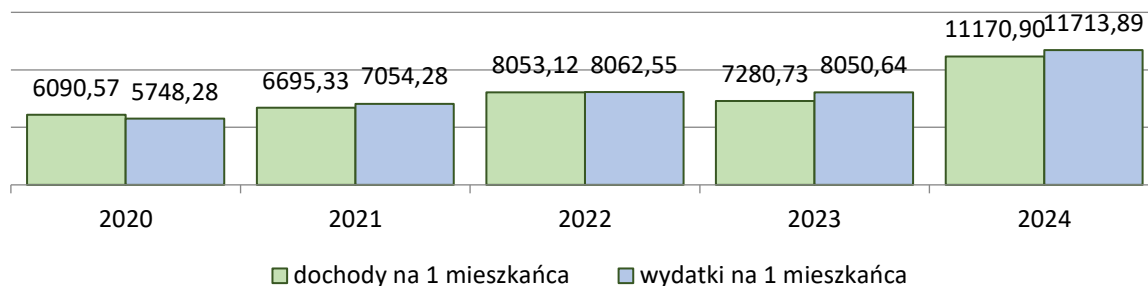
Dane dotyczące dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca w latach 2020-2024 dla poszczególnych gmin przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 23 Dochody oraz wydatki na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2020-2024 w zł

Gmina Roźwienica

Gmina Zarzecze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Znaczną część dochodów gminy stanowią dochody bieżące, jednak ważnym ich elementem są również dochody majątkowe. Pochodzą one w głównej mierze z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje, ale też ze sprzedaży składników majątkowych. W latach 2020-2024, udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem wykazywał tendencję wzrostową. Główną przyczynę tego można upatrywać w aktywnym i skutecznym pozyskiwaniu przez gminy środków zewnętrznych, w tym też środkach otrzymanych w 2023 roku w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych.

Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2020-2024 przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

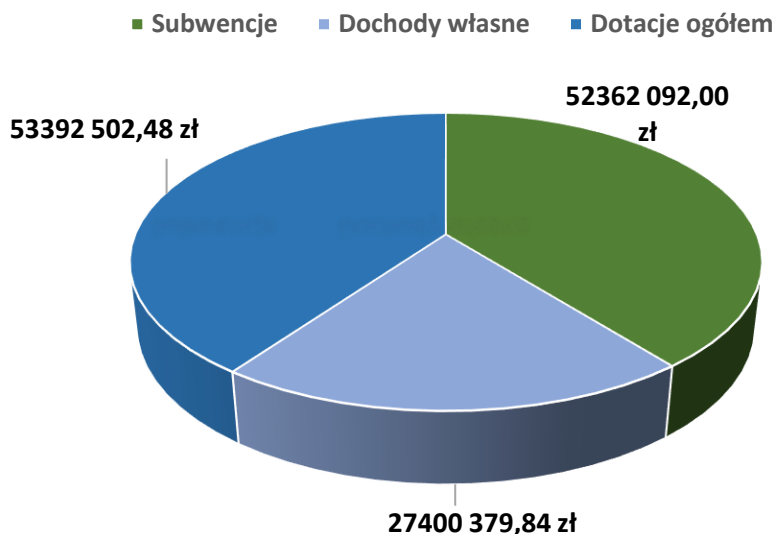
Tabela 42 Kształtowanie się dochodów majątkowych (inwestycyjnych) na przestrzeni lat 2020-2024

gmina Rożwienica					
Rodzaj	2020	2021	2022	2023	2024
Subwencje	12 118 479,00	12 989 682,00	12 747 980,00	17 440 605,30	20 151 491,00
Dochody własne	9 105 795,29	10 160 170,88	13 782 044,94	13 429 195,91	11 282 159,40
Dotacje ogółem	12 811 921,59	13 266 858,67	14 660 851,41	18 657 993,26	24 400 403,27
Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	189 682,30	348 454,05	239 491,00	5 249 023,14	382 270,70
Dotacje celowe ogółem, w tym	12 439 015,29	12 611 103,56	10 222 548,41	7 783 677,35	10 491 512,53
Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne	941 848,67	913 427,18	981 642,36	978 945,79	1 496 927,00
Dotacje celowe z budżetu	11 497 166,62	11 697 676,38	9 240 906,05	6 769 963,56	8 994 585,53

<i>państwa na zlecone zadania z zakresu administracji rządowej</i>					
gmina Zarzecze					
Rodzaj	2020	2021	2022	2023	2024
Subwencje	16 238 693,00	17 790 922,00	20 281 060,00	26 587 336,05	32 210 601,00
Dochody własne	10 891 175,10	10 873 220,55	15 530 095,73	13 301 106,1	16 118 220,44
Dotacje ogółem	15 485 841,89	17 942 073,92	20 254 666,31	10 596 152,39	28 929 099,21
Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	868 622,61	1 385 317,95	3 117 405,34	1 856 687,24	2 012 645,63
Dotacje celowe ogółem, w tym	14 665 641,33	16 558 672,92	17 181 182,31	8 766 266,29	26 884 467,58
Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne	695 946,67	1 197 447,56	817 636,45	906 997,39	1 590 067,76
Dotacje celowe z budżetu państwa na zlecone zadania z zakresu administracji rządowej	13 911 878,02	13 652 567,48	10 678 764,91	7 447 792,45	9 522 877,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 24 Źródła dochodów i ich udział w dochodach ogółem dla obszaru gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Podobnie rzecz przedstawia się w przypadku wydatków. Obok wydatków bieżących ważną rolę w kształtowaniu budżetu pełnią wydatki majątkowe, które obejmują wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne. Realizacja inwestycji przez gminę stanowi główny element jej rozwoju, wyrażany przede wszystkim poprzez wzrost konkurencyjności i zaspokajanie potrzeb społeczeństwa. Wydatki inwestycyjne w tym kontekście mają zasadnicze znaczenie, wpływają one w istotny sposób zarówno na skalę, jak i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych. Zalicza się je do najbardziej efektywnych narzędzi wpływania na rozwój regionalny. W swej istocie wydatki inwestycyjne umożliwiają oddziaływanie na skuteczność wypełniania zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wnioskować można, że niezbędność realizacji inwestycji przez gminę w kluczowy sposób wpływa na strukturę ponoszonych przez nią wydatków.

Poziom wydatków inwestycyjnych (majątkowych) i ich udział w całkowitych wydatkach budżetowych w latach 2020-2024 wykazywał tendencję wzrostową. Dane dotyczące poziomu wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w latach 2020-2024, przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

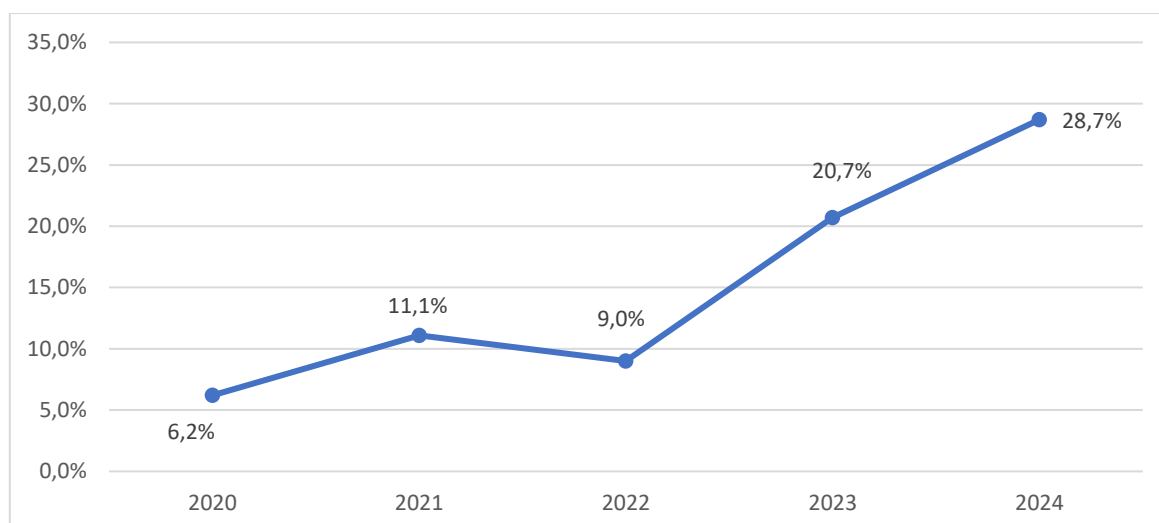
Tabela 43 Udział wydatków inwestycyjnych (majątkowych) w wydatkach budżetowych na przestrzeni lat 2020-2024

gmina Roźwienica			
Rok	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział inwestycji w wydatkach ogółem (w %)
2020	33 807 274,91	2 692 953,46	8,0
2021	35 505 863,23	1 673 114,52	4,7
2022	40 643 924,36	1 536 568,98	3,8
2023	50 580 087,28	14 485 263,60	28,6

2024	60 675 084,78	17 882 004,50	29,5
gmina Zarzecze			
Rok	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział inwestycji w wydatkach ogółem (w %)
2020	40 220 725,32	1 930 856,88	4,8
2021	49 104 851,23	7 728 453,54	15,7
2022	56 131 483,37	7 154 915,49	12,7
2023	55 823 114,30	7 526 494,35	13,5
2024	81 013 279,26	22 778 015,78	28,1
Razem gminy SRP			
Rok	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział inwestycji w wydatkach ogółem (w %)
2020	74 028 000,23	4 623 810,34	6,2
2021	84 610 714,46	9 401 568,06	11,1
2022	96 775 407,73	8 691 484,47	9,0
2023	106 403 201,58	22 011 757,95	20,7
2024	141 688 364,04	40 660 020,28	28,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

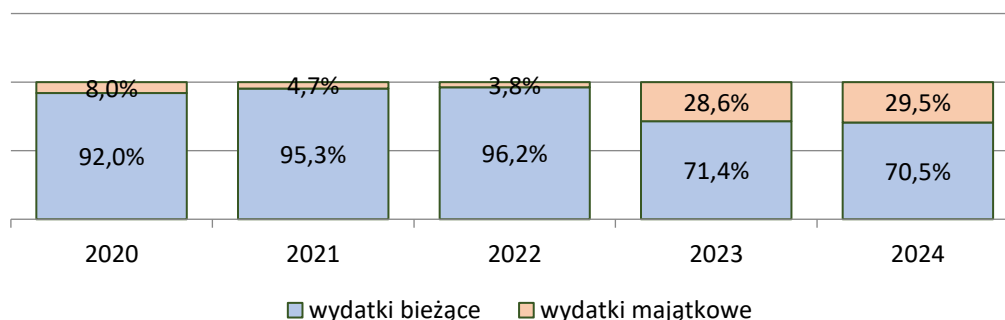
Wykres 25 Kształtowanie się wydatków inwestycyjnych (majątkowych) na przestrzeni dla obszaru gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadregionalnego w latach 2020-2024

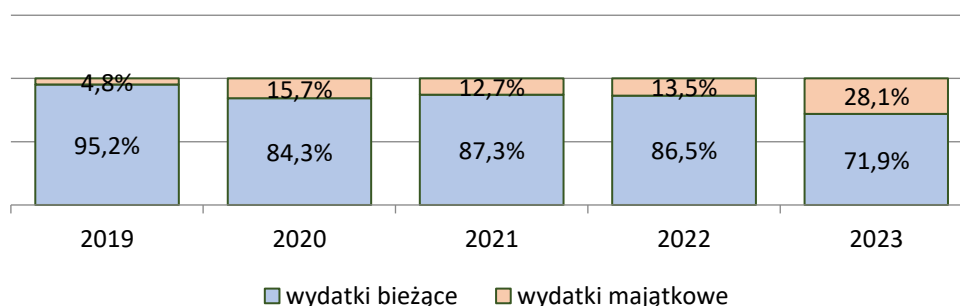
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 26 Udział wydatków bieżących oraz majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach ogółem

gmina Roźwienica

Gmina Zarzecze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 44 Zadłużenie gmin w roku (stan na dzień 31.12.2024) w zł

	Gmina Roźwienica	gmina Zarzecze	RAZEM
Zadłużenie gminy [zł]	16 711 483,82	13 181 123,96	29 892 607,78
% zrealizowanego budżetu	27,54	16,27	21,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji udzielonej przez Urzędy Gmin poszczególnych gmin

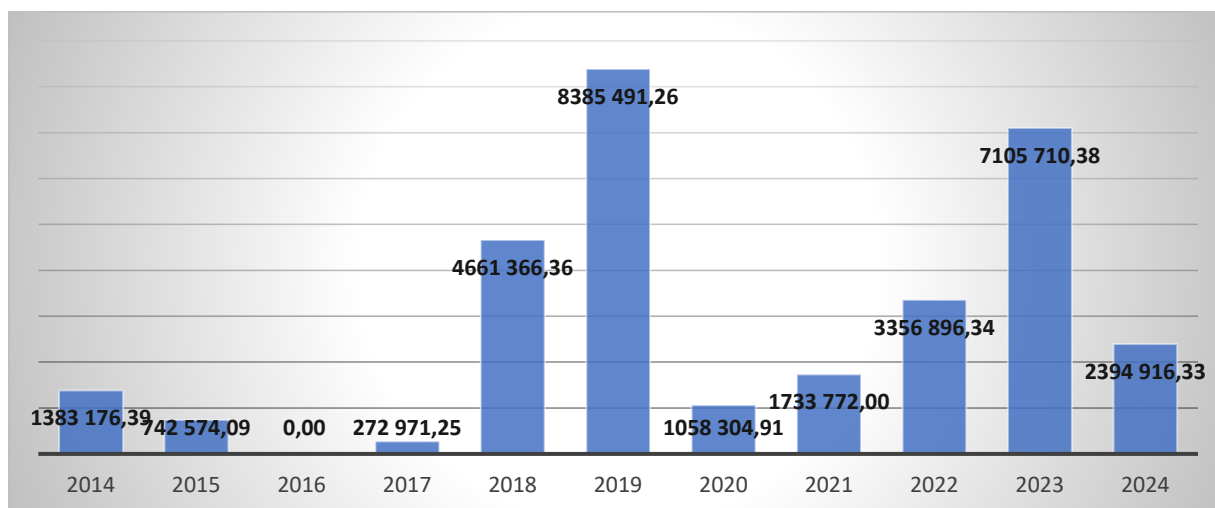
Analizując roczne sprawozdania finansowe z wykonania budżetu poszczególnych gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego, można stwierdzić, że ich sytuacja finansowa jest stabilna i nie zostanie przekroczony wskaźnik określony w art. 243 ustawy o finansach publicznych.

Gminy objęte Strategią Rozwoju Ponadlokalnego mają również duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na finansowanie zadań. Środki te pozyskiwano zarówno z Budżetu Państwa (RFIL, wsparcie na usuwanie skutków klęsk żywiołowych, Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych), Budżetu Województwa Podkarpackiego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, Wojewody Podkarpackiego, a także z funduszy unijnych (RPO, PROW, POWER, POKL).

Niemniej ważnym składnikiem budżetu każdej z gmin są również Fundusze Europejskie. Gminy objęte Strategią aktywnie działają w pozyskiwaniu tych środków, realizując różnego rodzaju programy

oraz projekty, które są finansowane lub współfinansowane z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Na przestrzeni lat 2014-2024 na realizację programów oraz projektów unijnych pozyskano łącznie 31 095 179,31 zł co zostało przedstawione w poniższym wykresie.

Wykres 27 Wysokość pozyskanych środków w ramach programów i projektów unijnych przez gminy objęte Strategią Rozwoju Ponadlokalnego w zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 45 Środki pozyskiwane z Unii Europejskiej przez poszczególne gminy objęte Strategią Rozwoju Ponadlokalnego w latach 2014-2024

lata	gmina Roźwienica [zł]	gmina Zarzecze [zł]	RAZEM GMINY [zł]
2014	876 832,79	506 343,60	1 383 176,39
2015	165 824,57	576 749,52	742 574,09
2016	0,00	0,00	0,00
2017	272 971,25	0,00	272 971,25
2018	104 463,68	4 556 902,68	4 661 366,36
2019	0,00	8 385 491,26	8 385 491,26
2020	189 682,30	868 622,61	1 058 304,91
2021	348 454,05	1 385 317,95	1 733 772,00
2022	239 491,00	3 117 405,34	3 356 896,34
2023	5 249 023,14	1 856 687,24	7 105 710,38
2024	382 270,70	2 012 645,63	2 394 916,33
RAZEM	7 829 013,48	23 266 165,83	31 095 179,31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025-2030	7
Tabela 2 Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w gminach SRP według stanu na 31.12.2024 r	10
Tabela 3 Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych gminach SRP na przestrzeni lat 2015-2024	10
Tabela 4 Liczba zameldowań, wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na przestrzeni lat 2020-2024	13
Tabela 5 Liczba wymeldowań do miast oraz za granicę w poszczególnych gminach OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na przestrzeni lat 2020-2024	13
Tabela 6 Struktura mieszkańców w poszczególnych gminach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica według trzech grup wiekowych w 2020 oraz 2024 roku.....	14
Tabela 7 Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach OF SRP Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica oraz ogólnie w województwie podkarpackim w 2024 roku	15
Tabela 8 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w obu gminach OF Strategii w 2023 roku	17
Tabela 9 Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w poszczególnych gminach OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku	22
Tabela 10 Liczba szkół, uczniów oraz etatów nauczycieli w poszczególnych gminach OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku.....	23
Tabela 11 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych gminach OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku	25
Tabela 12 Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Roźwienica w roku 2020,2022 i 2024.....	33
Tabela 13 Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Zarzecze w roku 2020,2022 i 2024.....	34
Tabela 14 Dane dotyczące frekwencji w wyborach na terenie gmin objętych SRP na tle województwa podkarpackiego	37
Tabela 15 Miejscowe zagrożenia według rodzaju na przestrzeni lat 2022-2024 na terenie objętym „Porozumieniem Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze”	39
Tabela 16 Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gmin objętych „Porozumieniem Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze”	40
Tabela 17. Wykaz obiektów chronionych prawem z mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na terenie gminy Roźwienica.....	59
Tabela 18 Baza noclegowa na terenie gminy Roźwienica.....	81
Tabela 19 Baza noclegowa na terenie gminy Zarzecze	87
Tabela 20 Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego na przestrzeni lat 2021-2023 na OF SRP Porozumienia gminy Roźwienica i gminy Zarzecze ⁸⁾	94
Tabela 21 Zasoby mieszkaniowe gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego w roku 2020 i 2024	97
Tabela 22 Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne i sanitarne w latach 2019-2023 ^{*)}	98
Tabela 23 Budownictwo mieszkaniowe w latach 2019 – 2023. Budynki mieszkalne jednorodzinne nowe	99

Tabela 24	Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w latach 2019 - 2023	100
Tabela 25	Wybrane dane dotyczące sieci wodociągowej w roku 2020 oraz 2024	101
Tabela 26	Dane dotyczące instalacji kanalizacyjnej w roku 2020 i 2024	103
Tabela 27	Wybrane dane dotyczące sieci gazowej w roku 2020 i 2024	105
Tabela 28	Odpady komunalne zebrane na terenie OF Strategii na przestrzeni lat 2020-2024	107
Tabela 29	Struktura ludności w gminach objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze na lata 2025-2030 w latach 2020 i 2024.....	109
Tabela 30	Pracujący w gospodarce narodowej wg sektorów ekonomicznych i miejsca zamieszkania w 2024 roku.....	110
Tabela 31	Pracujący w gospodarce narodowej na terenie gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego, stan na grudzień 2024	110
Tabela 32	Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku według płci.....	111
Tabela 33	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2020- 2024	112
Tabela 34	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin SRP	113
Tabela 35	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin SRP	113
Tabela 36	Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminach objętych SRP.....	114
Tabela 37	Wskaźniki w zakresie podmiotów gospodarki narodowej dla obszaru gminy SRP za lata 2020 i 2024 oraz województwa podkarpackiego	115
Tabela 38	Rodzaje użytków rolnych i gruntów leśnych na terenie gmin	117
Tabela 39	Rodzaje gospodarstw na terenie gmin objętych Strategią w roku 2020	117
Tabela 40	Realizacja budżetu gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego na przestrzeni lat 2020-2024 w zł.....	119
Tabela 41	Porównanie dochodów i wydatków na jednego mieszkańca w gminach SRP w 2024 roku w zł	120
Tabela 42	Kształtowanie się dochodów majątkowych (inwestycyjnych) na przestrzeni lat 2020-2024	121
Tabela 43	Udział wydatków inwestycyjnych (majątkowych) w wydatkach budżetowych na przestrzeni lat 2020-2024.....	123
Tabela 44	Zadłużenie gmin w roku (stan na dzień 31.12.2024) w zł.....	125
Tabela 45	Środki pozyskiwane z Unii Europejskiej przez poszczególne gminy objęte Strategią Rozwoju Ponadlokalnego w latach 2014-2024.....	126

Spis wykresów

Wykres 1	Zmiany w liczbie ludności w obszarze objętym Strategią Rozwoju Ponadlokalnego	11
Wykres 2	Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminach SRP w 2024 r.	11
Wykres 3	Liczba zameldowań i wymeldowań oraz saldo migracji w poszczególnych gminach OF	12
Wykres 4	Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych OF SRP Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica oraz w województwie podkarpackim w 2024 roku	14
Wykres 5	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030 w roku 2023	18

Wykres 6 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2023 na OF Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030, w województwie podkarpackim oraz ogólnie na terenie kraju	18
Wykres 7 Liczba dzieci w wieku do lat 3 w poszczególnych gminach „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze” w 2024 roku	20
Wykres 8 Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach „Porozumienia Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze” Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL	20
Wykres 9 Współczynniki skolaryzacji na terenie OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2020 oraz 2024 roku	24
Wykres 10 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w OF „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica” w 2024 roku	25
Wykres 11 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Roźwienicy w latach 2020-2024	28
Wykres 12 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Roźwienicy w latach 2020-2024	31
Wykres 13 Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego „Porozumienie Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze”	35
Wykres 14 Zdarzenia wg rodzaju na 1000 ludności terenie gmin objętych „Porozumieniem Gmin na rzecz Gminy Roźwienica i Gminy Zarzecze”	40
Wykres 15 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w gminach SRP na tle województwa podkarpackiego w 2024r.	102
Wykres 16 Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności w gminach SRP na tle województwa podkarpackiego w 2023r.	104
Wykres 17 Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności w gminach SRP na tle województwa podkarpackiego w 2024r.	106
Wykres 18 Odebrane zmieszane odpady komunalne oraz odpady zebrane w sposób selektywny dla obszaru SRP oraz województwie podkarpackim w 2024r.....	107
Wykres 19 Struktura ludności obszaru gmin SRP według ekonomicznych grup wiekowych w roku 2024	109
Wykres 20 Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminach SRR w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	111
Wykres 21 Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminach objętych SRP	115
Wykres 22 Struktura ilościowa gospodarstw rolnych w gminach objętych SRP.....	118

Spis map

Mapa 1 Zasięg terytorialny gmin objętych Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gminy Zarzecze i Gminy Roźwienica na lata 2025 – 2030.	6
Mapa 2 Położenie gmin objętych SRP w województwie podkarpackim	7
Mapa 3 Miejscowości gminy Roźwienica.....	8
Mapa 4 Miejscowości gminy Zarzecze.....	9
Mapa 5 Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Roźwienica	43
Mapa 6 Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Zarzecze.....	44

Mapa 7 Główne zbiorniki wód podziemnych – położenie względem OF Strategii	45
Mapa 8 Jednolite Części Wód Podziemnych zasilające obszar gminy Roźwienica oraz gminy Zarzecze	46
Mapa 9 Zagrożenie powodziowe na terenie gminy Roźwienica	47
Mapa 10 Zagrożenie powodziowe na terenie gminy Zarzecze	49
Mapa 11 Zagrożenie suszą na terenie województwa podkarpackiego	51
Mapa 13 Formy ochrony przyrody na terenie gminy Roźwienica oraz gminy Zarzecze	55

Spis zdjęć

Zdjęcie 1 Strażacka Izba Pamięci „Ocalić od zapomnienia”	27
Zdjęcie 2 Zespół Pieśni i Tańca „Familia” z Rudołowic	29
Zdjęcie 3 Muzeum Dzieduszyckich w Zarzeczu – Salon Górny	31
Zdjęcie 4 Dwór Górskich w Roźwienicy	57
Zdjęcie 6 Zespół Dworski w Rudołowicach	58
Zdjęcie 7 Dwór Łada Grodzickich	58
Zdjęcie 8 Zespół Parkowo - Pałacowy w Zarzeczu, obejmujący pałac, oficynę, małą oranżerię oraz park romantyczny	66
Zdjęcie 9 Oficyna i park krajobrazowy w Siennowie pochodzący z XVIII wieku	66
Zdjęcie 10 Kościół pw. Wszystkich świętych w Siennowie, pochodzący z 1676 roku	67
Zdjęcie 11 Kościół pw. Świętego Michała Archanioła w Zarzeczu	67
Zdjęcie 12 Kościół w Pełnatyczach	68
Zdjęcie 13 Kapliczka w Łapajówce	68
Zdjęcie 14 Kapliczka w Pełnatyczach	69